

1988
BALANDIS - APRIL
Nr. 4

KARYS

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.**Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075****Administratorius — Alfonsas Samušis**

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**

Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207**

TURINYS

Viršelio 1-mas psl. — Kariūnai prie Vytauto Didžiojo paminklo Karo mokyklos rajone, A. Panemunėje. Nuotr. j. ltn. V. Pluko	
Viršelio 4-tas psl. — Karo mokyklos XIX laidos kairysis sparnas parade gerbia ginklu	
Dr. K. Ēringis — Lietuvos karių mirtis	145
J. Abraitis — PLP Karo mokyklos XIX laida	149
J. V. Sūduvas — 9 p. p. LK Vytenio pulkas	165
J. Abraitis — Ir vėl kariškoje tarnyboje	168
V. Senūta — Lenkų partizanų likvidavimas	176
KARIO SKYRIAI:	
Karinės žinios	170
Mūsų spaudoje pasižvalgius	172
Žvilgsnis į politiką	174
Iš grožinės literatūros	179
KARIO PRIEDAS	
Tremties trimitas	181
MŪSŲ MIRUSIEJI	191

ATSTOVAI

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jugišėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1641)

BALANDIS — APRIL

1988

Kristaus Prisikėlimas testiprina Lietuvos laisvės viltį!

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Tęsa iš š.m. "Kario" Nr. 3)

DR. KAZYS ERINGIS

Rudninkų girios galybės paslaptis

Iš vienos paskutiniųjų diversinės veiklos ataskaitų, esančių "dokumentinėje knygoje",²⁶ paaiškėja Rudninkų girios galybės paslaptis. Tai būrio Nr. 14 vado Anastazo Aleksiuik ataskaita. Joje sakoma, kad "1943 m. pavasarį (įsidėmėkime — pavasarį, o ne rudenį, kuomet jau atsikėlė G. Zimano būrys; autoriaus pastaba) būrys (jame buvo jau apie 70 žmonių) persikėlė į Lietuvos TSR, į Rudninkų girią... užmezgė ryšį su vyr. ltn. Markovnenkov (Marko) būriu (60 žmonių), kuris buvo susiformavęs iš 1941 m. gruodžio mėn. suorganizuotos karo belaisvių grupės...., vadovaujamos Semiono Kudrin (Semiono) ir vėliau prie jos prisijungusios vyr. ltn. Markovnenkovo 7 desantininkų grupės... Pagal aukštesnės vadovybės nurodymą (čia turima galvoje ne A. Sniečkaus štabo vadovybė, autoriaus pastaba) abu būriai buvo sujungti į vieną būrį, kurio vadu buvo paskirtas Aleksiuik, o Markovnenkov atšauktas mūsų štabo žinion,... t.y. Markovnenkovo grupę pasiuntusios karinės dalies štabo /žinion/" (citos pabaiga).²⁶

Iš to, kas pasakyta, galima padaryti prielaidą, kad Kudrino būrys buvo sudarytas iš karinės žvalgybos ir diversinės veiklos profesionalų kariškių tarnavusių Sovietų armijos Karinės žvalgybos štabuose

gal Alytuje, Prienuose ar Varėnos poligone. Šis Kudrino būrys tuojaus susilaukė stiprios Sovietų armijos desantininkų paramos (Markovnenkov). Tai kad į Lietuvą buvo atsiųstas Aleksiuik būrys gal reiškia jungtinio NKVD-Armijos karinės žvalgybos branduolio atvykimą. Tokia prielaida išplaukia iš to, kad atvykėlis Aleksiuik, vadovybei skiriant (ir čia turima omenyje ne Sniečkaus štabas), tapo jungtinio būrio vadu ir kad šiam būriui, kaip žemiau pamatysime, buvo skiriami išskirtinės reikšmės uždaviniai. Būdingas ir "dokumentinėje knygoje" vienintelis diversantų, šiuo atveju Aleksiuik, pripažinimas, kad juos atsiuntė ir vadovauja "karinės dalies štabas", "mūsų štabas" (citos pabaiga).²⁶ Jeigu tai ne pasigyrimai, tai, turint karo pradžios sąlygas, Markovnenkovo vadovaujama Armijos diverstantų grupė buvo labai pajėgi ir drąsi. Aleksiuik ataskaitoje pasakyta, kad minėta grupė iki jos prisijungimo prie Kudrino būrio "Vilniaus-Lydos, Vilniaus-Gardino ir Vilniaus-Kauno geležinkelio ruožuose buvo susprogdinusi daugiau kaip 60 priešo ešelonų, įvykdžiusi nemažą diversijų kariniuose ir ūkiniuose priešo objektuose" (citos pabaiga). Tai įvykdėta 1942 metais ir 42/43 metų žiemą, kad sunku net patikėti, bet nėra prieštaraujančių duomenų šiai nurodai paneigti.

Keisti galybės klausimai — keisti atsakymai

Diversantų būriui Nr. 14 susijungus ir jam nuo 1943 metų pavasario vadovaujant Anastazui Aleksiuk, būrys turėjo (cituojau) tokią organizacinę struktūrą: "būrys buvo padalytas į 4 savarankiškus kovinius vienetus, kuriems vadovavo Semionas Kudrin, A. Morozov, Sergejus Glebov, Jurijus Petrovskij, o vėliau — Ivanas Okunjev. Kiekvieną tokį vienetą sudarė 5 - 6 žmonių diversinės grupelės, kurių uždavinys buvo sprogdinti ešalonus Vilniaus-Kauno, Vilniaus-Gardino ir Vilniaus-Lydos geležinkelio ruožuose. Be to, buvo sudaryta 80-90 žmonių kovos grupė, kuriai vadovavo būrio vado pavaduotojas kpt. Michailas Pročiuchanov (Junak). Jis turėjo Uždavinį iš pasalų puldinėti priešą, sprogdinti ešalonus ir autokolonas, naikinti priešų techniką, gaudyti 'liežuvius' ir rinkti žvalgybos duomenis. Šią grupę sudarė drąsiausi ir kovingiausi būrio kovotojai. 1943 m. lapkričio mėn. buvo organizuota agentūrinė grupė, kuriai vadovavo būrio vado pavaduotojas žvalgybos reikalams Samionas Kudrin. /Ji/ ... rinko duomenis apie kariuomenės judėjimą plentais ir geležinkeliais, apie padėtį priešų užnugaryje, vykdomas diversijas, terorą ir kt... Nemaža diversijų įvykdyta /ir/ agentūrinio tinklo žmonių jėgomis: susprogdinta trofėjų sandėlis Jašiūnų stotyje, du lėktuvai Kirtimų aerodrome /Vilniuje/, Vilniaus geležinkelio stoties grįžtasis, šaudmenų sandėlis, autoremontas, vagonų dirbtuvės ir kt. Taip pat įvykdyta nemaža teroristinių aktų... Šaudmenis, sprogstamąją medžiagą ir pinigus būriui tiekė Maskva, o maistą (kaip nurodo būrio Nr. 14 vadas Aleksiuk) apsirūpindavome iš vietinių šaltinių... Raudonosios armijos daliniams artėjant prie Vilniaus, būrys gavo įsakymą (ne iš Sniečkaus štabo) žygiuoti į Vakarus, ir 1944 m. liepos 5 d. daugiau kaip 200 žmonių... išžygiavo Rytų Prūsijos sienos link. Kelyje būrys nekartą buvo susirėmęs su besitraukiančiu priešu... Su Raudonosios armijos daliniais būrys susijungė 1944 m. spalio mėn., tarp Tauragės ir Tilžės. Labiausiai pasižymėję būrio kovotojai: Michailas Pročiuchanov, Semionas Kudrin, Dimitrijus Golubovič, A. Morozov, Gurganas Vardanjan, P. Ščiukin, Pietras Samionov, P. Epšstein, Fiodoras Nazarov, Jurijus Patrovskij, agentas Genadijus Nekrasov, radišė Matrena Pavlova" (citos pabaiga).²⁶

Pateiktoji ilga citata yra paimta iš diversantų būrio Nr. 14 vado ataskaitos pagal dokumentą Nr. 406. Citatoje pagal knygos pavardžių rodyklę.²⁶ Sie-

kiant tikslumo, kovotojų vardų inicialai yra pakeisti vardais ir pašalintas atėjų pavardžių sulietuvinimas.

Iš pateiktos citatos paaiškėja daug svarbių dalykų ir toli siekiančių tikslų. Visų pirma aišku, kad diversantų būrys Nr. 14 buvo nepavaldu A. Sniečkaus diversantų štabui ir tik po karo matyt A. Sniečkus pasiekė, kad diversantų būrys Nr. 14 būtų nominaliai įskaitytas į "lietuviškų" diversantų veiklos orbitą. Aišku ir tai, kad būrys Nr. 14 buvo pavaldus sovietų armijos Karinės žvalgybos ir NKVD kariuomenės jungtiniam štabui ir tiesioginiai jo aprūpinimas sprogmenimis, šaudmenimis, ginklais ir pinigais. Nėra jokios abejonės, kad būrys Nr. 14 buvo ypatingos ir išskirtinės paskirties: jis buvo atsietas nuo A. Sniečkaus diversantų štabo uždavinių, nes nei vienas A. Sniečkaus štabo diversantų būrys neturėjo uždavinio artėjant frontui slinkti iki pat Rytprūsių ir net toliau. (Bent tokie uždaviniai neišryškėja stambioje "dokumentinėje knygoje" ir vilniškėse enciklopedijose). Neaišku ar buvo būrys lietuvių ir Lietuvos žydų. Jei jų ir buvo, tai matyt buvo mažai. Bent žymūnų tarpe jų nebuvo. Įsidėmėtina, kad nei vieno iš knygos dokumente Nr. 406 išvardintų tarpe jų nebuvo. Įsidėmėtina, kad nei vieno iš knygos dokumente Nr. 406 išvardintų kovos žymūnų pavardžių nėra vilniškėse enciklopedijose išskyrus atėjų kapitoną M. Pročiuchanovą, kuris jau prieš karą buvo karinis profesionalas ir kuris tik 1947 metais vėl atsiųstas ar atsibastęs Lietuvon ir NKVD labirintais iškopė į aukštas sovietinės valdžios pareigas ir deputatystę. Tai nebūdinga sovietų pagyruoškių priepuoliams minėtose enciklopedijose, ypač mažojoje tritomėje, kur daug blankesni okupacinės politikos "žymūnai" pateko, kad amžiams "puikuotųsi".

Ypatingai krinta į akis faktas, kad iš 250 diversantų būrio Nr. 14 buvo suformuotas 200 rinktinių kovotojų būrys, kuris artėjant frontui išslinko į vakarus link Rytprūsių ir iš Lietuvos pasienio, kartu su pasitraukiančiais į Žemaitiją suvalkiečiais ir kitais lietuviais, pasiekė Žemaitijos pietvakarius. Būrys, kaip nurodoma dokumente,²⁶ turėjo uždavinį vykdyti ir teroristinius veiksmus. Pasklidę grupelėmis pietvakariuose — Lietuvos nepriklausomybės gynimo parengties ir sąmyšio plotuose — būrio diversantai plėšikavo, baugino, terorizavo ir žudė palikusius tėviškės lietuvius. Sovietų armijoms veržiantis pirmyn diversantų būrys Nr. 14 pasiekė Tauragės ribą

ir persikėlęs per Nemuną kartu su pasitraukiančiais iš Lietuvos žmonėmis prasismelkė į Tilžės apylinkes, kur, kaip nurodoma dokumente Nr. 406, „susijungė“ su Sovietų armijos daliniais.²⁶ visa tai panašu į teisybę, tik visiškai susiliejęs su armija vargiai įvyko. Būrys greičiausiai buvo pajungtas jungtiniam karinės žvalgybos ir NKVD kariuomenės specialios paskirties užfrontės daliniams ir siekė tų pačių tikslų Vokietijoje, pabėgėlių maišatyje skleidamas sąmyšį ir Maskvos surežisuotą apgaulę, kad juos suklaidentų ir sugrįžusius Sibire išmarintų. Karui pasibaigus tie specialios paskirties daliniai, papildyti sovietų regioninės paskirties diversantais (pavyzdžiui, lietuviams būrys Nr. 14, rusams, gudams, ukrainiečiams — kiti specialūs būriai) **skverbėsi** į Rytų Europos pabėgėlių telkinius ir DP stovyklas, juos baugino, demoralizavo, terorizavo ir net grobė ir naikino. Tuose daliniuose buvo ir lietuvių kilmės Maskvoje paruoštų enkavedistų, ką paliudija daugelis pabėgėlių stovyklose buvusių lietuvių. Jie lengviausiai galėjo būti atsiųsti su būriu Nr. 14 arba vėliau. Neatmestina net prielaida, kad sovietų žvalgyba Vokietijoje galėjo suformuoti specialiai paruoštų ir parsidavusių Maskvos žvalgybiniam tikslams grupę lietuvių iš karinių diversantų tarpo, juos „demobilizuoti“ ir įsakyti kartu su lietuvių pabėgėliais pasklisti po pasaulį, turint tikslą kenkti jų pastangoms ginti tėvynę nuo Maskvos okupacinių užmačių. Tačiau nei tokią prielaidą patvirtinančių duomenų neaptikome, nei įžvelgiame lietuvių tautoje patikimo psichologinio klimato bei patikimo izoliuotumo tokiai klastai įgyvendinti.

Betgi turint omenyje sovietų skverbimosi pasaulin būdus, nėra negalima, kad iš diversantų būrio Nr. 14 ir iš kitų panašių ypatingos paskirties būrių Maskva galėjo su sovietų kompartijos užduotimi amžinai išsiųsti į kitus kraštus žmonių, **pagrindinai praradusių tautybę marksistų**, su nurodymu jiems ten įsikurti, praturtėti, įgyti įtaką ir, gavus iš centro nurodymą, pradėti gyvenamame krašte ardomąją veiklą. Tačiau šis klausimas jau yra už mūsų temos ribų, o A. Sniečkus diversantų štabui pavaldžių kovotojų paslaptį dingimai vargiai turimą omenyje priemonę įgyvendino, nes nebuvo tinkamai paruošti ir idėjiškai „priebrendę“.

Skrydis į pražūtį

Taip pavyzdžiui keli iš Suvalkijos kilę partiečiai, pirmosios sovietų okupacijos enkavedistai, 16-tosios divizijos ir Maskvos specialiuose kursuose buvo pa-

ruošti diversinei veiklai vokiečių užnugaryje.²⁶ Maskva juos **planavo** nuleisti parašutais **Šakių apskrityje** į čia plečiant agentūrinę-pogrindinę veiklą matyt kenkti Virbalis-Kaunas geležinkelio transportams. Diversantų kariniam lėktuvui nukrypus nuo kurso, kaip tvirtina „dokumentinėje knygoje“, parašutininkai buvo išmesti Lietuvos pasienyje **Rytprūsiose** prie Neukirche ir 1943 m. rugsėjo 5 d. Visi 10 grupės narių žuvo.²⁶ Kiti šaltiniai tvirtina, kad vienas grupės narys — Petkūnas — buvo nušautas besileidžiant parašutu prie Tilžės rugsėjo 3 d.¹⁴ „Dokumentinėje knygoje“ sakoma, kad „8 parašutininkai, tarp jų viena moteris, per susišaudymą buvo nukauti. Vieną sunkiai sužeistą agentą (vokiečiams) pavyko suimti. Iš rastos pas nukautuosius medžiagos aiškėja, kad grupė turėjo vykdyti Lietuvos teritorijoje žvalgybos užduotis ir teroro aktus“ (citatos pabaiga).²⁶ Be to, ką sako „dokumentinė knyga“ **galėma ir nepatikėti**, nes ta knyga, kaip jau nekartą matėme anksčiau, dažnai apsimelavo. Be to, ką tik pateiktoje citatoje sovietų „partizanai“ **stai-ga pavirto agentais**. Kodėl taip atsitiko? Atsitiktinumas? Galbūt. O gal neatsargiai prasitarta apie dalyko esmę?

Tuo tikslu pažvelkime į agentų grupės asmeninę sudėtį, kurios bent pusė dalyvių yra aprašyti vilniškėje tritomėje enciklopedijoje.¹⁴ Grupės vadas — buvęs **Vokietijos komunistų partijos** narys ir Lietuvos pasienyje Rytprūsiose partinės organizacijos padalinio sekretorius ir agentas Juozas Pultinevičius, slapyvarde Vilkas, kilęs iš užkietėjusios komunistų giminės vilkaviškietis ir pavojingas 1940 - 1941 metų partinis darbuotojas bei Maskvos parankinis, nesantis prienuose šaltiniuose agentas Pranas Bastys, slapyvarde Čiplies; nesantis šaltiniuose agentas Juozas Baukys, slapyvarde Bakanas; nesantis šaltiniuose agentas Ivanas Bespalov, slapyvarde Dainius; nuo 1934 metų komunistų partijos narys ir 1940 - 1941 metų enkavedistas Vilkaviškio apskrityje vilkaviškietis agentas Juozas Breneizeris, slapyvarde Vargas; gimęs Niujorke komunistas ir pirmosios okupacijos metais Maskvos parankinis enkavedistas ir agentas Juozas Gineikis, slapyvarde Girdžius; nuo 1939 metų komunistų partijos narys pogrindininkas ir 1940 - 1941 metų enkavedistas Suvalkijoje ir Mažeikiuose agentas Vincas Kulbokas; nesanti prienuose šaltiniuose (agentė) Kazė Labuckytė, slapyvarde Žalimaitė; pogrindininkas ir komunistas bei 1940 metais Lietuvos „liaudies“ kariuomenėje politinis vadovas ir 1941 metų kompartijos aktyvistas

Suvalkijoje šakiškis agentas Petras Petkūnas, slapyvarde Novakas; ir dešimtas grupės narys — nesantis prieinamuose šaltiniuose agentas Antanas Urbonas, slapyvarde Antanaitis^{26,14} Kaip matome, daugumas agentų pavardės ir vardai būdingi lietuviams, penki iš jų aprašyti enciklopedijoje suvalkiečiai, kiti nežinomi. Neabejotina, kad J. Pultinevičius bei J. Breneizeris gerai kalbėjo vokiškai, o gal ir kiti šią kalbą mokėjo. J. Gineikis be didelių pastangų galėjo pramokti ir angliškai. Yra žinoma, kad P. Petkūnas buvo baigęs progimnaziją ir užaugęs Vokietijos pasienyje taip pat galėjo mokėti vokiškai.

Turint omenyje tai, kas aukščiau pasakyta, pėršai atsargi prielaida, kad J. Pultinavičiaus grupės agentų žuvimas Rytų Prūsijoje gali būti ir sovietinė apgaulė, savotiškas kamufliažas, kad pridengus grupės agentų išsiuntimą į Vokietiją, o vėliau ir į Ameriką bei kitas šalis. Taigi nėra negalima, kad karo metais Maskvoje paruošti diversantai-agentai prasiskverbę į lietuvių pabėgėlių telkinius vėliau pasklido po pasaulį ir šiandien jau būdami senyvo amžiaus spendžia pinkles lietuvių valstybinės orientacijos išėivijai ir Amerikai. Tik pažymėtina, kad tokios prielaidos tikimybė nėra aukšto laipsnio dėl daugelio aplinkybių. Betgi kartu reikia pabrėžti, kad lietuviškos kilmės Maskvos agentų pasiuntimo į Vakarų keliai neapsiribojo anksčiau pateikto pavyzdžio galimybe, snaudžiant patikliems karo sąjungininkams.

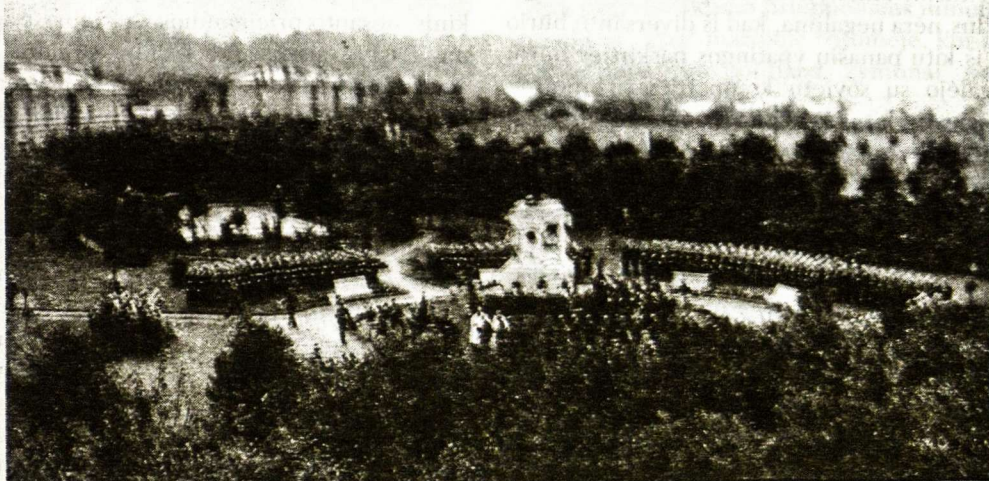
Galima padaryti ir kitą kraštutinę diametraliai priešingą taip pat neaukšto tikimybės laipsnio prie-

laidą, sutinkamai su kuria kai kurie priešingi Maskvos okupacinei politikai Lietuvoje sovietų kariniai lakūnai galėjo sąmoningai nukrypti nuo kurso ir Maskvai parsiđavusius lietuvių tautos išgamas-vajakus galėjo išmesti užskridę ant Rytų Prūsijos. Panašios kalbos po karo sklido ir apie Iciko Meskupo grupę, kuri 1942 metų pavasarį, nukrypus lėktuvui nuo kurso, vietoje Rokiškio apskrities buvo išmesta Latvijoje, ir visa grupė žuvo.²⁶ Be to, geriau pažįstant neapibrėžtai stichinę rusų dvasią nesunku suprasti pačių parašutininų pokarinius pasakojimus kai juos naktinio skrydžio metu sunkiai orientuodamiesi padėtyje ir artėdami prie pilotams žinomų pavojingų vokiečių ugniaviečių sovietų kariniai lakūnai ir politrukai kartais išmesdavo kur pakliuvo pagal grubiausią komandą — “neždinkitės lauk” — “ubiraitės von”.

(Bus daugiau)

KLAIDOS PATAISYMAS

Š. m. Kario Nr. 1 dr. Kazio Ėringio straipsnyje “Lietuvos Karių Mirtis Sovietų Armijos Gretų Replėse” buvo praleista dalis sakinio, 8 psl. pirmos skilties antros eilutės sakinį skaityti taip: Nors ir labai peikia autorius lietuvių policininkus, bet jeigu jie ir toliau būtų sklidinį Birželio Sukilimo ryžto už nepriklausomą Lietuvą, tai sunku patikėti, kad jų kontroliuojamiems jaunuoliams grupėmis ginkluotiems būtų pavykę kelis kartus ištisoms savaitėms palikti sutelkimo vietą ir vėl niekeno nepastebėtiems sugrįžti.

PLP Karo mokyklos rajono vaizdas 1938.5.12, išsirikiavus XIX laidos išleistuvių ceremonijai

PLP KARO MOKYKLOS XIX LAIDOS 50-TIS

JONAS ABRAITIS

1935 metų vasara! Šią vasarą daug jaunimo buvo baigę įvairias Lietuvos vidurines mokyklas. Tuometinis Lietuvos jaunimas mokyklose ir organizacijose buvo gavęs gilų patriotinį išauklėjimą ir brangiųjų tautos ir krašto idealų — laisvės ir nepriklausomybės pažinimą, jų gerbimą bei branginimą.

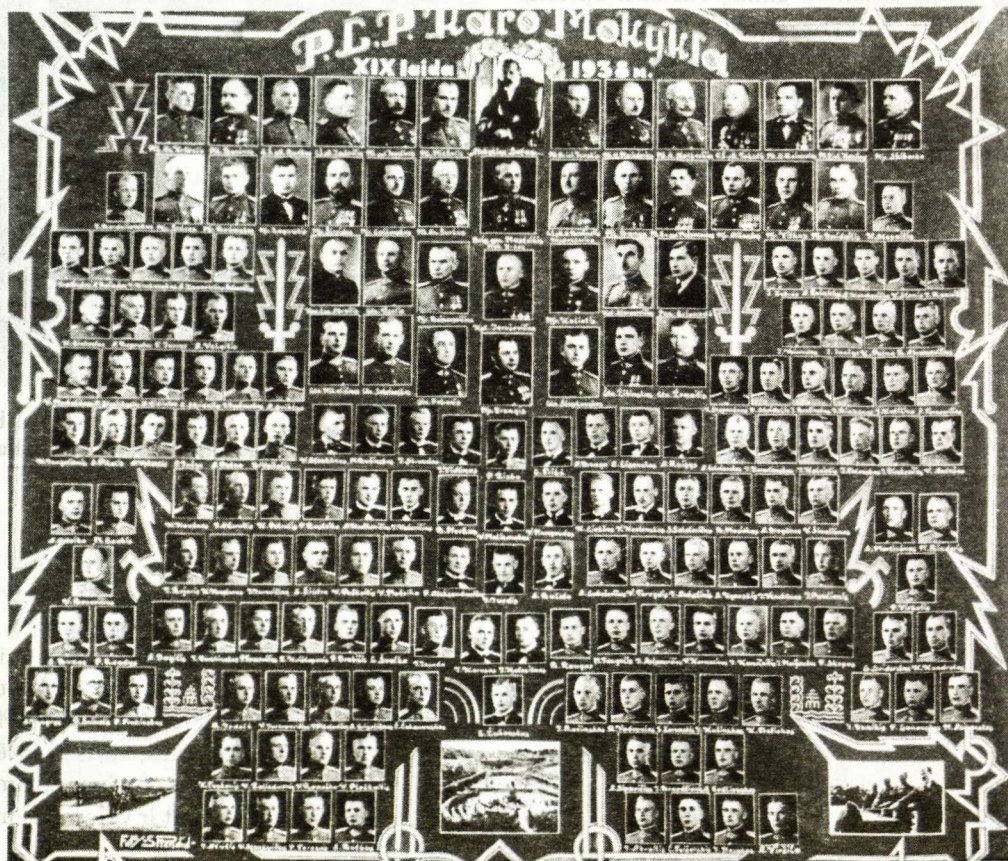
Daugelio asmenišką tikslą buvo stoti į Karo mokyklą ir įsigyti karininko profesiją. Ši profesija ano meto lietuvių jaunimą viliojo ne dėl patrauklios tarnybos, ne dėl puošnios uniformos, ne dėl pagarbos visuomenės atsinešimo kariams, bet dėl to meto būdingo jaunimui bruožo-idealizmo. Visa, ką išsilavinęs ir išsimokslinęs jaunimas Lietuvos jaunimas savyje kilnaus ir gražaus buvo sukaupęs, ryžosi perduoti ir kitiems, jaunesniesiems, kiekvienais metais atvykstantiems į kariuomenės dalis atlikti pilietinės pareigos. O šiai prasmingai profesijai pasiruošti

buvo Karo mokykla.

1935 metų paskutinę rugpjūčio mėn. savaitę į Karo mokyklą, Panemunėje, suvažiuovome iš visos Lietuvos apie 420 jaunų žemaičių, aukštaičių, dzūkų ir sūduvių.

Iš tikrųjų tai buvo įvairiaspalvė jaunų vyrų grupė, Jos tarpe matėsi keletas karių su gražiomis kavaleristų, artileristų ir pėstininkų uniformomis, ir kai kurių antpečius jau tada puošė kariški užsitarnauti jaunesnių vadų laipsniai. Stojančiųjų grupėje matėsi keliolika studentų, čia pasipuošę "skrybėlėmis ir portfeliais" vaikštinėjo pradžios mokyklų mokytojai ir raštinių tarnautojai. Viena mes tada tikrai žinojome, — tik vienas iš trijų būsime tais laimingaisiais... Taigi mūsų buvo daug, bet vilčių mažai!

Po pagrindinio sveikatos patikrinimo Karo ligo-

ninėje, po bendro kūno išvaizdos patikrinimo Karo mokykloje, kurį vykdė speciali rikiuotės karininkų komisija, ir po taip vadinamų konkursinių egzaminų išlaikymo, į Karo mokyklą buvome priimti 148 ar 149. Į šį skaičių buvo pervesta ir įjungta apie 10 aspirantų kandidatų, prieš dvi savaites įstojusių į Karo mokyklą atlikti karinę prievolę ir įsigyti atsargos karininko laipsnį. Šitie laimingieji, priimti į Karo mokyklą kariūnais kandidatais, sudarė XIX laidai pradinį pagrindą.

Kariuomenės vadovybės įsakymu, šiai padidintai mūsų 1935 metų laidai buvo numatytas 3-jų metų laikas su praplėsta mokymo programa ir visai naujai įvestu privalomu pirmaisiais metais stažu pulkuose, ten praeinant jauno kareivio apmokymą ir mokomos kuopos kursą. Nauja ir tai, nes kariuomenės vadovybė mūsų laidoje buvo numachiūs paruošti karininkus visoms pagrindinėms ginklų rūšims: aviacijai — pilotus ir žvalgus, artilerijai, kavalerijai, pėstininkams ir technikoms dalims.

Atsižvelgdama į kiekvieno kariūno kandidato asmenišką pageidavimą ir į ją numatomą tinkamumą, pirmiausia Karo mokyklos vadovybė šių mūsų priimtųjų grupę suskirstė ginklų rūšimis, aprenge kariška uniforma, paskyrė kuopai karininkų kadrą ir oficialiai pranešė Karo mokyklos vadovybę.

Po trumpo trijų savaičių kariško apmokymo Karo mokykloje 1935 metų rudenį išvykome į pėstininkų, artilerijos ir kavalerijos pulkus, o aviatorių grupė į aviacijos pulko puskarininkių lakūnų ir mechanikų mokyklą atlikti mums numatytą pirmųjų metų štažo programą. Pulkuose išbuvome apie dešimt mėnesių, iki 1936 metų liepos mėn. pabaigos.

O ką gi mes ten išmokome?! Neliesdamas kitų ginklo rūšių, norėčiau patvirtinti, kad pvz., pėstininkų pulkuose mes atlikome privalomą jaunų kareivių apmokymo programą, baigėme pulko mokomos kuopos nustatytą kursą. Stažo metu praktikavomės skyrių vadų vidaus tarnybinėse pareigose, susipažinome su atskiro kovotojo ir skyriaus visomis tankinės ir manevrinės rikiuočių formomis, buvome paruošti ir galėjome vykdyti šioje srityje kovotojo ar skyriaus apmokymą, sugebėjome lauko taktiškose pratybose vadovauti įvairiose kautynėse, kautynių vienetui skyriui, labai gerai buvome susipažinę su pėstininkų ginklais ir statutais.

Atrodė, kad viską jau žinojome. Bet ištikrųjų taip nebuvo! Sugrįžę iš pulkų į Karo mokyklą, viską pradėjome iš naujo. Bet visa tai dar nereišké, kad

Pirmoji pažintis su ginklais

Kandidato stažą atlikę 6 p.p., su mok. kp. būrio vadu Marčiukaičiu, virš. Lasinsku ir psk. Pikeliu. 1936 m. Klaipėdoje

pulkuose įgautos žinios buvo bereikšmės. Pulkuose įgyta patirtis ir praktika, o kartu su kareiviais gyvenant mokymasis bendrų kariškų dalykų, kartu su jais vykdymas įvairiausių kariškų užsiėmimų ir vidaus tarnybiniu tvarkos ir švaros palaikymo pareigų, be to, buvo galimybė pažinti eilinio kario dvasinį gyvenimą. Tai buvo tas turtas, kuris sudarė atsarginį žinių aruodą, kuriuo mes pasinaudojome ne tik sugrįžę į Karo mokyklą, bet ir vėlesniais metais, jau

patys mokydami Lietuvos jaunimą, atliekantį karinę tarnybą Lietuvos kariuomenėje.

Atlikus pirmųjų metų stažą ir įvykdžius mums numatytą programą pulkuose ir sugrįžus į Karo mokyklą, prasidėjo antri mokslo metai. Pirmiausia smulkmeniškai, pagrindiniai ir pakartojantys studijavome kariuomenės vidaus ir lauko tarnybų statusus, ginklus, rikiuotę ir karo lauko taktikos pratybas. teoretinis statutų ir medžiaginės ginklų pažinimas buvo išmoktas ir egzaminai išlaikyti antraisiais mokslo metais, bet šaudyba, taktinis ginklų panaudojimas kautynėse atskirų ginklo rūšių ir bendroji taktika, rikiuotė teoretiškai ir praktiškai buvo studijuojama per visą mokyklinį trijų metų laiką.

Be šių išvardintų kariško mokslo šakų, antraisiais ir trečiaisiais mokslo metais mūsų laidai buvo dėstyti šie visiems privalomi mokslo dalykai:

1. Karo istorija — gen. št. plk. Zaskevičius Stasys
2. Bendroji ir pėstininkų taktika — gen. št. plk. ltn. Breimelis Antanas
3. Artilerijos taktika — plk. Banys Jackus
4. Kavalerijos taktika — (?)
5. Pionieriai —/ plk. ltn. Vitkus Juozas
6. Topografija — plk. ltn. Krūvelis Stasys
7. Ryšiai — plk. ltn. Babickas Kazys
8. Karo teisė — plk. Mieželis Vladas
9. Šaudyba — plk. ltn. Ališauskas Kazys ir ltn. Petronis Pranas
10. Sanitarija-higiena — plk. Janulionis Linas
11. Sprogstamos medžiagos — plk. ltn. Vitkus Juozas

Gaižiūnų poligone sunk. kulkosvaidžių šaudymo pratybose 1937 m.

Lauko pratimų pertrauka. Vidury būrio vadas ltn. P. Petronis

12. Cheminis ginklas — inž. plk. ltn. Kareiva Mečys
13. Svetimos kalbos: vokiečių mjr. Šulcas, rusų — plk. Janulionis L., prancūzų — brig. gen. Musteikis Kazys
14. Fizinis lavinimas — kpt. Jaruševičius Petras
15. Etika — mandagumas, gražaus elgesio ir apsiėjimo pagrindai — gen. št. plk. Jakutis Boleslovas
16. Jojimas — mjr. Keliotis Pranas ir ltn. Žemaitis Jonas
17. Religija — Karo mokyklos kapelionas kun. Abraitis Vincas
18. Dainavimas - muzika — Griauzdė Klemenas Vytautas
19. Šokiai — baleto artistas Vasiliauskas Jonas

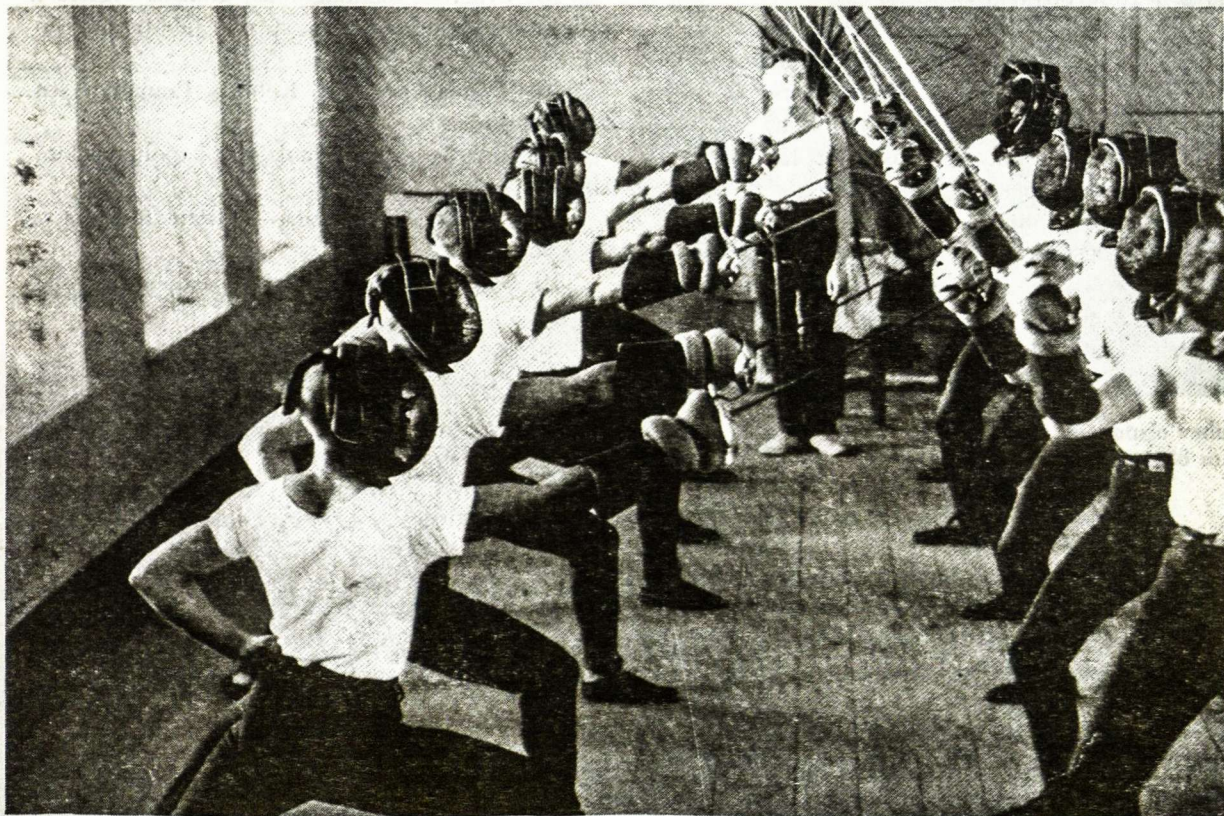

Sportas, sportininkas ir rekordistai

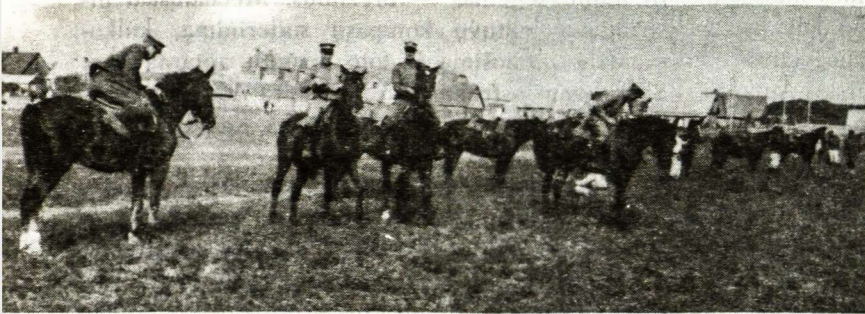
Karo mokykloje sportas buvo privalomas kiekvienam kariūnui. Ne tik privalomas, bet ir labai aukštu pažymiu įvertinama mokslo šaka. Būsimieji karininkai sporto pagalba buvo paruošiami turėti geriausią sveikatą būti ištvermingais, patvariais, o jų sveikuose kūnuose buvo ugdomas reikiamas kariui charakteris ir kitos kilnios dvasinės savybės. Nenuostabu, kad kiekvienas stengėmės būti "geras" bent vienoje kurioje sporto šakoje, kad galėtume tuo atkreipti draugų ir instruktorių dėmesį, o per fizinio lavinimosi egzaminus susilaukti "laurų vainiko" — geresnio pažymio.

Kiekvienam kariūnui buvo privalomas bendrasis sportas: rytiniai-vakariniai pasivaikščiojimai, bėgimas, rytinė bendra gimnastika ir mankšta, įrankiai ir kita. Tiems kurie turėjo galimybių pasiekti sportinių laimėjimų, ar jau buvo pasiekę, jiems buvo sudaromos sąlygos lavintis ir tobulintis savoje sporto šakoje, kitiems — grupinėse sporto žaidynėse. Su

pasididžiavimu prisiminkime, kad XIX laida savo sudėtyje turėjo tris Lietuvos lengvosios atletikos "čempionus" rekordistus: Jodelė Romualdas — 100 metrų bėgime, Bacevičius Vytautas — rutulio stūmime ir Kamičaitis Juozas — ieties metime. Kariūnas Paulionis buvo Lietuvos futbolo rinktinės žaidėjas ir Karo mokyklos komandoje futbolo pažiba. Reprezentacinėje Karo mokyklos futbolo komandoje žaidė ir kiti mūsų laidos puikūs futbolininkai: Numgaudas Vaclovas, Kondrotas Kostas, Pukelevičius Vladas, Buzas Stasys, Kostkevičius Aleksandras ir kt. Šie paminėti ir neprisiminti, iškilieji sporte vardai, savo sportiniais sugebėjimais ir pasiektais pasisekimais, ne tik patys tada susilaukė įvertinimo ir reikiamo pripažinimo, bet tuo metu jie iškėlė ir savo mokyklos vardą į pirmaujančias Lietuvo kariuomenei sportinio gyvenimo gretas. Taigi, ačiū Jums, mieli sporto veteranai, nesvarbu kur jūs šiandien esate, pavergtoje Lietuvoje ar tremtyje, už anais jaunystės metais mums suteiktą džiaugsmą ir dvasinio pasitenkinimo akimirkas, patirtas per jūsų sportinius sugebėjimus salėse ar sporto stadijonuose.

Fechtavimo pamoka

Vaizdas iš pirmųjų jojimo pamokų
1936 m. rudenį

Be visiems privalomų disciplinų, kitų ginklų specialybėms buvo dėstoma tik jų ginklų rūšiai numatyta mokslo programa. Šiuo atveju norėčiau prisiminti mūsų laidos aviatorių grupę.

Per tris mokslo metus jie įstengė išklausti bendrąją Karo mokyklos mokslo programą ir išlaikyti dėstytų dalykų egzaminus, tą patį jie įvykdė ir su Karo aviacijų mokyklos programa. Ypatingu darbotumu pasižymėjo ši mūsų laidos aviatorių grupė.

Gal ir nežinojome, ko mokėsi ir kokias specifines mokslo šakas studijavo šie mūsų aviatoriai, būdami Karo aviacijos mokykloje. Įdomumo dėlei šia proga visa tai prisimena mūsų laidos karo lakūnas-pilotas lt. Bužinskas-Bužėnas Mečys.

1935 metų spalio mėn. pabaigoje mūsų XIX laidos aviatorių grupė buvome nuvežti į A. Fredą ir apgyvendinti puskarininkių lakūnų ir mechanikų mokyklos kareivinėse.

Paradas Laisvės Alėjoje 1937 m. rugšėjo 8 d.

Pirmaisiais mokslo metais mokėmės šiuos specifinius aviatoriams privalomus mokslo dalykus:

1. Aviacijos varikliai — mjr. Kraucevičius
2. Aviacijos ginklai — kpt. Zagurskis Antanas
3. Navigacija ir joje naudojami prietaisai — plk. ltn. Reimontas Viktoras
4. Skraidymo teorija — mjr. Čemarkas Vytautas
5. Lėktuvų konstrukcija — inž. plk. Saulius Antanas
6. Medžiagų atsparumas — inž. Mikalauskas Jonas
7. Metalų lydymo krosnys, plieno lydiniai — inž. Blumentalis Adolfas
8. Elektrotechnika ir radiotechnika — mjr. Grincevičius Vytautas.
9. Fotografija, aparatai, žemėlapių sudarymas — mjr. Jablonskis Vytautas
10. Meteorologija — mjr. Vaivada Bronius
11. Braižyba — inž. ltn. Jonaitis Juozas
12. Kariuomenės ūkis — mjr. Mikolajūnas Kazys
13. Kariuomenės administracija — mjr. Matūzas Antanas
14. Krašto saugumas ir šnipinėjimas — kpt. Drunga Zigmas.

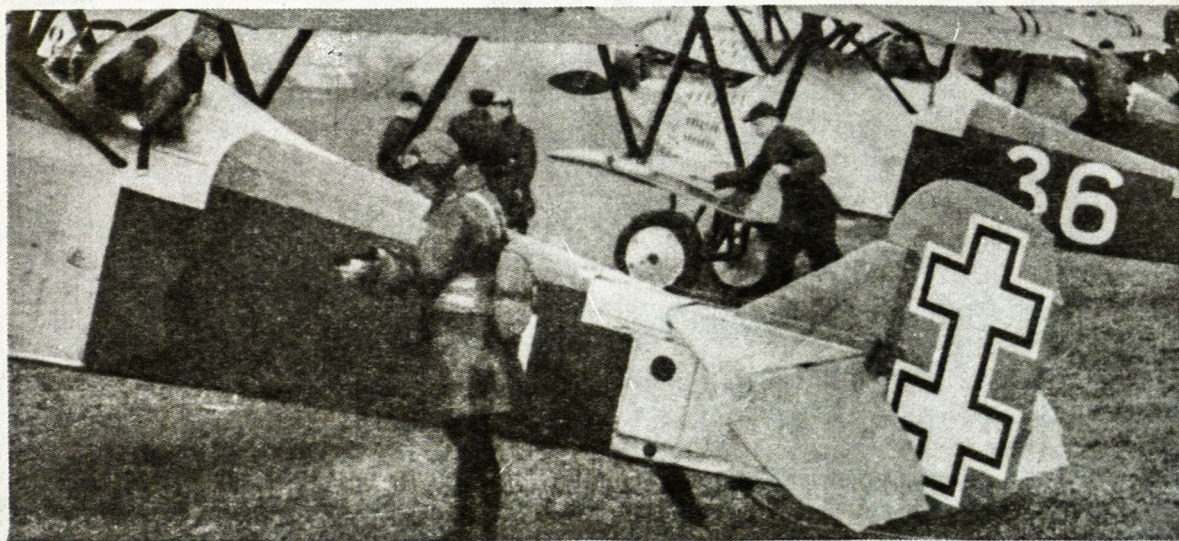
Be teoretinių variklių pamokų, pirmaisiais stažo metais turėjome atlikti praktišką mechaniko apmokymą, turėjome padaryti lėktuvų alyvos tiekimo, degalų, vėsinimo, greičio matavimo ir vairavimo

įrengimų schemas — brėžinius. Mechanškai inžinieriaus lėktuvų kompasų suderinimą, kulksvidžių paruošimą ir foto aparatų aptarnavimą. Skraidymo instruktorius buvo kpt. Vaičius Juozas, ltn. Andriušis Juozas, ltn. Rimas Kazys, viršilos Kreivys, Garunkštis ir kt.,

Visi aviacijos grupės kariūnai norėjo būti pilotais, bet ne visi jais tapo. Tie, kurie per trumpesnį apmokymo laiką buvo pradėję skraidyti savistoviai, buvo palikti kaip būsimieji karo lakūnai-pilotai, o kiti buvo palikti apmokymui žvalgiais.

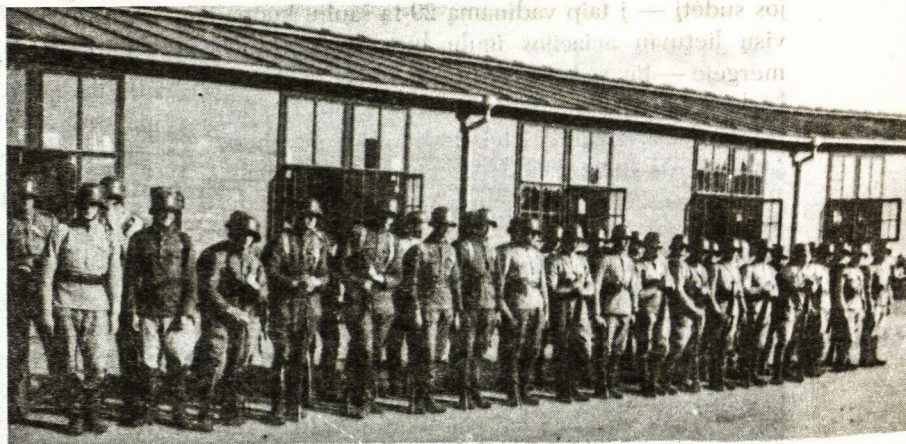
Visa tai buvo atlikta pirmųjų stažo metų laiku. Sugrįžus iš pulkų į Karo mokyklą, visi buvo pakelti kariūnais. Prasidėjo 2-ras kurso mokslo metas. Antrame kurse, kai buvo vykdomos specialios pamokos arba lauko užsiėmimai pagal ginklo rūšis, aviacijos skyriaus kariūnai vykdavo į A. Fredą ir ten pagal jau iš anksto sudarytą planą buvo vykdomos ir išklausomos įvairių sričių teoretinės pamokos. Taip tęsėsi iki 1937 metų vasaros.

1937 m. vasaros pradžioje visi mūsų laidos pėstininkai, artileristai, kavaleristai ir inžinerijos specialybių kariūnai išvyko į Gaižiūnų poligoną įvykdyti programinių lauko taktikos ir šaudymo pratimų, o aviacijos specialybės kariūnai atsirado toje pačioje Karo aviacijos puskarininkių mokykloje, kur anksčiau vyko naujokų apmokymas. Kiekvieną rytą sunkvežimiu vykdavo į aerodromą, Aleksote, skraidymo apmokymui. Pilotams skraidymo apmokymai

Pasiruošimas skrydžiui

Gaižiūnų poligone prie gyv. barakų prieš išvykstant į taktinius pratimus

vyko sekančiai: pradžioje, mokinys su instruktoriumi, išskraidęs keletą valandų, buvo išleidžiamas skristi savistoviai. Prieš išleidžiant savistoviam skraidymui, mokinys būdavo vyr. instruktoriaus patikrinamas. Jei vyr. instruktorius rasdavo, kad mokinys dar nėra pakankamai paruoštas, toks buvo grąžinamas pasitobulinimui su instruktoriumi arba visai nuo skraidymo nušalinamas.

Būsimieji lakūnai-pilotai turėjo praeiti keletą lėktuvų tipų pradžioje skraidydami su instruktoriumi, vėliau savistoviai. Po keleto valandų savistovaus skraidymo buvo perkeliama į vis greitesnio tipo liėktuvą. Taip išskraidę mokymosi lėktuvais bei atlikę aklo skraidymo, pilotažo, foto-šaudymo, perskridimo ir skraidymo didesniame aukštyje su barografu (bet be deguonies aparato!) numatytus uždavinius, buvo pakeliami antros klasės lakūnais ir paskirstomi į eskadriles — naikintuvų ar žvalgybas.

Aviatorių grupės likimas baigus Karo mokyklą

Atvykus iš Karo mokyklos į Karo aviaciją, j. ltn. Bužinskas-Bužėnas Mečys ir j. ltn. Juodis Jurgis buvo palikti Aviacijos mokykloje kadro karininkais, o visi kiti buvo paskirti į eskadriles. Edvardas Žukauskas iš Karo aviacijos buvo pašalintas.

Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, Liaudies kariuomenės metu E. Žukauskas grįžo į Karo aviaciją ir buvo Karo aviacijos mokyklos komisaru, plk. ltn. laipsnyje. Tuo pačiu metu Edvardas Lisauskas buvo paskirtas Šiauliuose politiniu komisaru. Prasidėjus karui, Lisauskas atsirado Rusijoje, o 1944 m. su 16-ta "lietuviška" divizija jis sugrįžo į Lietuvą kariuomenės majoro laipnyje, vėliau tragiškai žuvo.

Okupantui panaikinus Lietuvos kariuomenę, o jos likučius įjungus į okupacinės Raudonosios armi-

Savaitgalis Karo mokykloje, neišėjus į miestą

jos sudėtį — į taip vadinamą 29-tą šaulių kuopą iš visų lietuvių aviacijos įgulų buvo sudaryta Ukmergėje — Pivonijoje atskira aviacijos eskadrilė. Jau būdami leitenantais, sekanti mūsų laidos buvo paskirti į tą eskadrilę: P. Aleksandravičius, St. Bulota, M. Bužėnas-Bužinskas, J. Kalasiūnas, V. Kantautas, J. Karosas, A. Kostkevičius, Vl. Malinauskas ir V. Stankūnas.

Ltn. Bužėnui teko Likvidacinės kariuomenės komisijai perduoti Karo aviacijos mokyklos turtą ir išduoti mokiniams lakūnams bei mechanikams atleidimo iš kariuomenės pažymėjimus. St. Bulota prieš pat karą buvo repatriavęs į Vokietiją. Vėliau baigė buhalteriją ir dėstė sąskaitybą Vilniuje. Mirė Lietuvoje. Kilus karui G. Kalasiūnas su eskadrilės vyr. politruku išskrido į Sov. Sąjungą, jo likimas nežinomas. M. Bužėnas, J. Karosas ir Vyt. Stankūnas buvo patekę į vokiečių armijos karo belaisvę. J. Juodis po karo atsiradęs JAV tęsė dailės studijas, baigęs meno mokyklą nutapė labai daug patriotinė tematika paveikslų, mirė JAV. Tai tiek apie aviatorius!”

Kai kas ir apie kitas ginklų rūšis

Pasinaudojęs kai kuriomis surankiotomis žiniomis, gautomis iš artilerijos specialybę baigusio kolegos Broniaus Masioko ir kt., norėčiau bent trumpai prisiminti mūsų laidos artilerijos specialybės grupę.

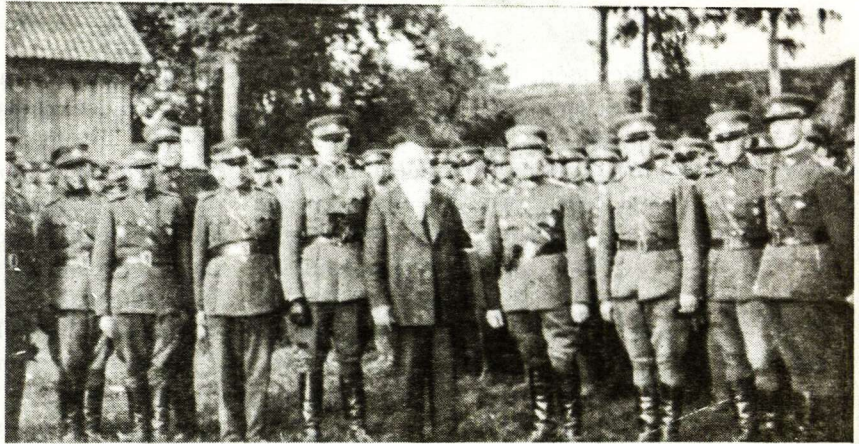
Mūsų kadro kariūnų kuopa savo sudėtyje turėjo atskirą artileristų būrį, kurio vadu apmokymo reikalam buvo ltn. Šopaga Pranas. Be bendrųjų kariškų mokslo dalykų, dėstytų visiems ginklo rūšims, artileristai turėjo sustiprintą jojimo kursą ir platesnę topografijos programą. Kaip atskira mokslo šaka, artileristams buvo šaudymas iš pabūklų. Kariam vadovavo plk. Banys Aloyzas. Bendrąjį apmokymą prieš pabūklų ir apmokymą apie įvairius instrumentus, kurie buvo bendri topografijos ir artilerijos šaudymui, pravedavo būrio vadas ltn. Šopaga Pranas.

Mūsų kuopos kavaleristų grupė savo taktiška paskirtimi ir jos panaudojimu mažai kuo skyrėsi nuo pėstininkų: pėstininkai žygį vykdė pėsti, o kavaleristai raiti. Kautynėse jie veikė kaip pėstininkai.

Kuopa žygiuoja Smalininkų miestelyje 1937 m. ekskursijos į pajūry metu

**Kuopa aplankė aušrininką M.
Jankų Bitėnuose**

**Kuopa ant Birutės kalno Palan-
goje 1937 m.**

**Teko kovoti su smėlio kliūtimis
Neringoje**

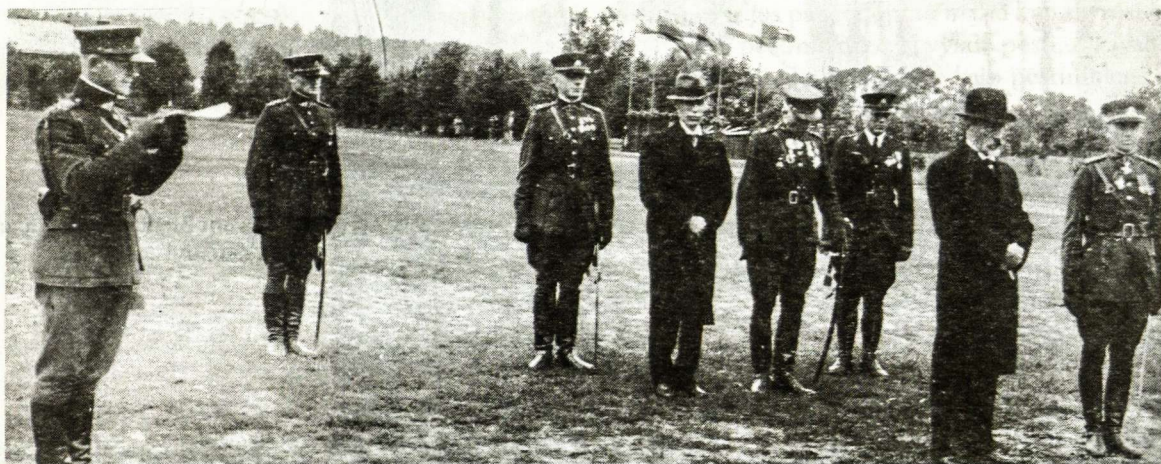
Iškilioji 1938 metų gegužės mėnesio 12-ta diena

1938 m. gegužės mėn. 12 dieną mūsų XIX laidos kuopa paskutinį kartą su išieginėmis kariūnų uniformomis ir asmeniškais ginklais išsirikiavome mokyklos užsiėmimų aikštėje. Dalyvaujant Lietuvos prezidentui A. Smetonai, vyriausybės ir Kariuomenės vadovybės atstovams ir Karo mokyklos viršininkui brig. gen. K. Musteikiui, mokyklos adjutantas kpt. P. Jaruševičius perskaitė Prezidento aktą, kuriuo 140 baigusių Karo mokyklą buvo pakelti į karininko laipsnį, trys buvo išleisti puskarininkiais, o vienas dėl pavojingo sužeidimo paliktas Karo mokykloje ruošti egzaminams. Po pakėlimo ceremonijų sugrįžome į karėivinės ir persirengę karininkų

uniformomis, antrą kartą išsirikiavome grupėmis Vytauto Didžiojo paminklo sodelyje kardu įteikimo - gavimo apeigoms.

Asistuojant Karo mokyklos viršininkui, Lietuvos prezidentas kiekvienam iš mūsų pašauktam vyresniškumo baigimo tvarka, įteikė kardą, įsakydamas: "Be reikalo nepakelk, be garbės nenuleisk!"

Vadovaudamasis "Kario" redaktoriaus man atsiųstu PLP Karo mokyklos XIX laidos sąrašu, paimtu iš Lietuvos kariuomenės štabo leidinio "Karininkų Metraštis 1939 m.", pirmą kartą spaudoje paskelbiu mūsų laidą baigusių sąrašą pagal ginklo specialybę ir, atrodo, baigimo vyresniškumą:

Karo mokyklos adjutantas kpt. P. Jaruševičius skaito Prezidento įsakymą, skelbiantį XIX laidos pakėlimą jaun. leitenantais. Dešinėje — Karo mokyklos viršininkas br. gen. K. Musteikis, šalia — prezidentas A. Smetona ir k. Žemai — išsirikiavusi XIX laida

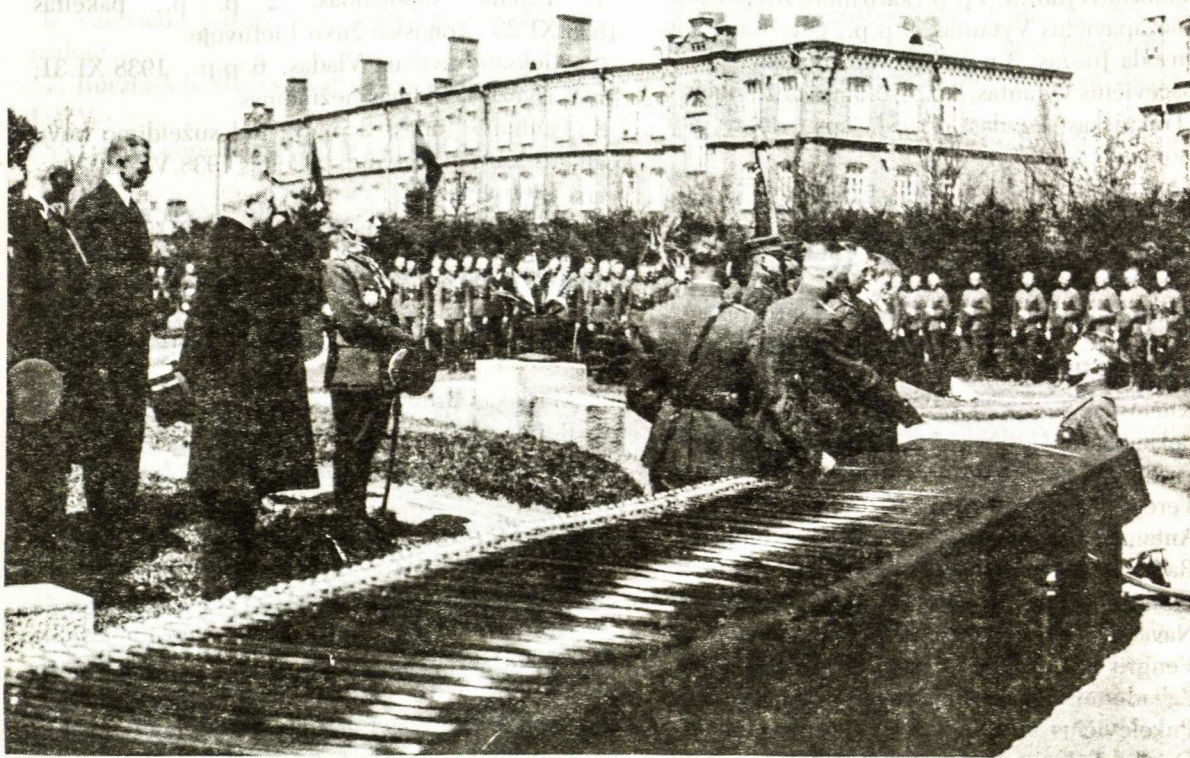

Prisaidino kapl. kun. Abraitis
Kryžių bučiuoja j. Itn. Bardzilauskas

Prezidentui asistuoja gen. K. Musteikis,
paduodamas kardą

Kardai padėti ant stalo. Prezidentas priklaupusiam absolventui įteikia kardą, juo paliesdamas pakeliamojo j. leit. petį ir ištardamas: "Be reikalo nepakelk, be garbės nenuleisk". Ceremoniją stebi Kariuomenės vadas gen. St. Raštikis ir kiti ministrai

PĖSTININKAI:

1. Gradinskas Jonas, 2 p.p.; gyvena J.A.V.
2. Jodelė Romualdas — Balys, 5 p. p.; gyvena Australijoje
3. Žieba Petras, 6 p.p. buvo išvežtas, likimas nežinomas
4. Osteika Antanas, 5 p.p.; gyv. J.A.V.
5. Sipavičius Antanas, 6 p.p.; adresas nežinomas
6. Trečiokas Kazys, 9 p. p.; gyv. J.A.V.
7. Šniuolis Petras, 7 p.p.; žuvęs karo metu
8. Grigaliūnas Stasys, 5 p.p.; gyv. Kanadoje
9. Demikis Jurgis, 9 p.p.; miręs Kanadoje
10. Plečkaitis Vytautas, 2 p.p.; adr. nežinomas
11. Ambrazevičius Algirdas-Vladas, 3p.p.; gyv. Lietuvoje
12. Abraitis Jonas, 1 p. p.; gyv. J.A.V.
13. Bardzilauskas Jonas-Marijonas 8 p.p.; gyv. Anglijoje
14. Martinėnas Stasys, 4 p. p.; miręs J.A.V.
15. Račinskas Jurgis-Kazys, 1 p.p.; miręs Kanadoje
16. Skopas Pranas-Ksaveras, 8 p.p.; gyv. J.A.V.
17. Sviderskis Leonas, 9 p.p.; adr. nežinomas
18. Binderis Napoleonas, 8 p.p.; miręs J.A.V.
19. Kamičaitis Juozas, 1 p.p.; karo metu žuvęs fronte
20. Juozapavičius Vytautas, 9 p.p.; gyv. Kanadoje.
21. Insoda Juozas, 3 p.p.; adr. nežinomas
22. Bacevičius Vytautas, 6 p.p.; likimas nežinomas
23. Trakinskas Povilas, Priešl. aps. rinkt.; adr. nežinomas
24. Lovkis Mečys, 3 p.p.; adr. nežinomas
25. Raugas Balys, 1 p.p.; gyv. J.A.V.
26. Jaugelis Mečys, 19 p.p.; gyv. Lietuvoje
27. Teišerskis Česlovas, 4 p. p.; adr. nežinomas
28. Kondrotas Kostas, 1 p. p.; gyv. Lietuvoje
29. Račinskas Antanas, 9 p.p.; adr. nežinomas
30. Brazdžionis Jonas, 4 p. p.; miręs J.A.V.
31. Kučinskas Juozas, 1 p. p.; adr. nežinomas
32. Čekanauskas Česlovas, 7 p. p.; gyv. Australijoje
33. Virkutis Pranas-Jonas. Priešl. aps. rinkt.; miręs
34. Terezas Povilas, 9 p. p.; trag. žuvęs Lietuvoje
35. Antanavičius Jonas, 7 p. p.; adr. nežinoma
36. Ramoška Vitalis, 1 p. p.; adr. nežinomas
37. Drabišis Petras, 9 p. p.; miręs J.A.V.
38. Navakas Jonas, 1 p. p.; gyv. Lietuvoje
39. Vengris Stasys, 3 p. p.; gyv. Lietuvoje
40. Žaliaduonis Vincas, 1 p. p.; likimas nežinomas
41. Pukelevičius Vladas, 2 p.p.; adr. nežinomas
42. Dagilis Antanas, 7 p. p.; gyv. J.A.V.
43. Raudys Povilas, 1 p. p.; miręs Kanadoje
44. Godliauskas Aleksandras, 5 p.p.; adr. nežinomas

45. Lanauskas Petras, 1 p. p.; gyv. J.A.V.
46. Atutis Aleksandras, Priešl. aps. rinktinė; gyv. J.A.V.
47. Remeikis Jonas, Kauno komendantūra; nužudytas Lietuvoje
48. Stankevičius Vladas, 1 p. p.; trag. miręs Lietuvoje
49. Asipauskas Mykolas, 4 p. p.; adresas nežinomas
50. Krištaponis Zigmas, 3 p. p.; žuvęs fronto kautynėse
51. Dembinskas Jonas, Priešl. aps. rinkt.; adr. nežinomas
52. Švalka Lionginas, 9 p.p.; adresas nežinomas
53. Vadopalas Romanas, 8 p.p., gyv. J.A.V.
54. Zaronskis Kazys, 8 p. p.; miręs J.A.V.
55. Buzas Stasys 2 p. p.; gyv. Lietuvoje
56. Tarasevičius Leonas, 9 p.p.; adr. nežinomas
57. Karmazinas Vacys, 7 p.p.; gyv. J.A.V.
58. Narijauskas Justinas, 1 p.p.; gyv. Lietuvoje
59. Krakauskas Juozas, 5 p.p.; adr. nežinomas
60. Znamenskas Stepas, 9p.p.; adr. nežinomas
61. Viršila Antanas, 6 p.p., likimas nežinomas

P.S. A. Išleisti puskarininkiais, pakelti vėliau:

1. Pajėda Napoleonas, 2 p. p., pakeltas 1938.XI.23., tragiškai žuvo Lietuvoje.
2. Aleksandravičius Vladas, 6 p.p., 1938.XI.31; buvo išvežtas, likimas nežinomas.
3. Paulionis Jonas, 2 p. p.; dėl sužeidimo buvo paliktas Karo mokykloje, pakeltas 1938.VIII.27. gyvena Lietuvoje.
4. Plungė Jonas, 5 p. p. psk. 1938.VIII.31.

ARTILERIJOS:

1. Stepaitis Herbertas-Robertas, 3 art. p.; Kanadoje
2. Masiokas Bronius, 4 art. p.; gyv. J.A.V.
3. Reijeris Jonas, 2 art. p.; gyv. J.A.V.
4. Kazėnas Juozas-Kestutis, 1 art. p.; bolš. sušaudytas
5. Vakselis Aleksandras, 4 art. p.; gyv. J.A.V.
6. Venckūnas Ignas, 3 art. p.; miręs J.A.V.
7. Jurgelionis Henrikas, 4 art. p.; adr. nežinomas
8. Ugianskis Stasys, 4 art. p.; adr. nežinomas.
9. Bražinskas Vladas, 1 art. p.; adr. nežinomas.
10. Steponėnas Jonas, 2 art. p.; gyv. Lietuvoje.
11. Rusteika Petras, 1 art. p.; nužudytas Rygoje.
12. Petrulis Kazys, 1 art. p.; miręs J.A.V.
13. Lukoševičius Stasys, 3 art. p.; adr. nežinomas.
14. Tervydis Vladas, 4 art., p.; gyv. J.A.V.

15. Pečkaitis Vincas, 1 art. p.; adr. nežinomas.
16. Šimoliūnas Vladas, 3 art. p.; gyv. J.A.V.
17. Vaitelis Danielius, 1 art. p.; likimas nežinoms.
18. Pikelis Stasys, 4 art. p.; adr. nežinomas.
19. Geležauskas Antanas, 3 rait. bater.; adr. nežinomas.
20. Dragūnas Adolfas, 1 rait. bater.; miręs Kanadoje.
21. Putna Alfonsas, 2 art. p.; miręs J.A.V.
22. Kalnietis, Jonas, 4 art. p.; adr. nežinomas.
23. Rimkevičius Juozas, 4 art. p.; adr. nežinomas.
24. Sakalavičius Simas, 3 art. p.; adr. nežinomas.
25. Skridulis Sigismundas 3 art. p.; adv. nežinoms.
26. Ožeraitis Jurgis, 2 art. p. likimas nežinomas.

AVIACIJOS:

1. Liakšas Kostas, karo aviac., žvalgas
2. Juodis Jurgis, Karo aviac. žvalgas; miręs J.A.V.
3. Kostkevičius Aleksandras, Karo aviac., pilotas; gyvena Lietuvoje
4. Lissauskis Eduardas-Kazys, Karo aviac., žvalga, trag. žuves Lietuvoje.
5. Drunga Antanas, Karo aviac., pilotas; adresas nežinomas
6. Valevičius Juozas, Karo aviac., pilotas; gyv. Kanadoje.
7. Buržinskas Mečys, Karo aviac., pilotas; gyvena J.A.V.
8. Tribė Leopoldas, Karo aviac. pilotas; miręs Lietuvoje.
9. Stankūnas Vytautas, Karo aviac., žvalgas; miręs Lietuvoje.
10. Kantauskas Viktoras, Karo aviac., pilotas; miręs Lietuvoje.
11. Kalasiūnas Juozas, Karo aviac., žvalgas; išskridęs į Sov. Sąjungą.
12. Numgaudas Vaclovas, Karo aviac., pilotas, gyvena J.A.V.
13. Norkus Bronius, Karo aviac. pilotas; trag. žuves Sov. Sąjungoje.
14. Bulota Stasys, Karo aviac., žvalgas; miręs Lietuvoje.
15. Malinauskas Vladas, Karo aviac., pilotas, gyvena J.A.V.
16. Rūgys Albinas, Karo aviac., žvalgas; gyvena J.A.V.
17. Strazdas Jonas, Karo aviac., pilotas, adresas nežinomas.
18. Karosas Juozas, Karo aviac., žvalgas; trag. žuves Lietuvoje.

19. Aleksandravičius Petras, Karo aviac., pilotas; adr. nežinomas.

P.S. Sąraše trūksta dviejų aviatorių. Mes baigėme Karo mokyklą 1938 m., o Lietuvos kar. štabo leidinys "Karininkų metraštis", išleistas 1939 m. I pusm., Gerai prisimename, kad j. ltn. Vidūnas Jonas, žvalgas, 1938 m. vasarą tragiškai žuvo lėktuvo avarijoje, o aviatorius Edv. Žukauskas iš Karo aviacijos buvo pašalintas. Taigi XIX laida baigė 21 aviatorius. E. Žukauskas gyvena Lietuvoje, buvo žvalgas.

KAVALERIJOS:

1. Eidimtas Adolfas, 1 hus. p.; likimas nežinomas.
2. Stonis Vytautas, 2 ul. p.; adr. nežinomas.
3. Zubras Kazys, 1 hus. p.; miręs J.A.V.
4. Jankauskas Juozas, 3 drag. p.; gyv. Lietuvoje.
5. Žvinklys Alfonsas-Jonas, 2 vl. p.; miręs Lietuvoje.
6. Jurcevičius-Jurcys Tadas, 1 hus. p.; gyv. J.A.V.
7. Jančys Jonas-Eugenijus, 2 ul. p.; miręs Australijoje
8. Stasiukynas Albinas, 3 drag. p.; adr. nežinomas
9. Valaitis Augustas-Jonas, 1 hus. p.; gyv. J.A.V.
10. Butkus Stasys, 3 drag. p.; gyv. Lietuvoje
11. Putna Klemensas, 1 hus. p.; trag. žuves Sov. Sąjungoje.
12. Kazakevičius Aleksandras, 1 hus. p.; adr. nežinomas.
13. Gintautas Kazys, 2 ul. p.; adr. nežinomas.
14. Tarasevičius Petras-Antanas, 3 drag. p.; adr. nežinomas.
15. Ragauskas Antanas, 2 ul. p.; adr. nežinomas.
16. Abramavičius Bronius, 2 ul. p.; adr. nežinomas.
17. Skridaila Ciprijonas, 1 hus. p.; adr. nežinomas
18. Vainauskas Juozas, 2 ul. p., adr. nežinomas.
19. Markeliūnas Vincas, 3 drag. p.; gyv. Kanadoje.

INŽINERIJOS:

1. Talanskas Ignas, I inž. bat., trag. žuves
2. Mažeika Vincas, Šarv. rinkt., miręs Australijoje
3. Venclovas Kęstutis-Kazys, 2 inž. bat.; adr. nežinomas.
4. Rimkūnas Jonas, Priešl. aps. rinkt.; gyvena J.A.V.
5. Katilus Juozas, Ryšių bat.; gyvena J.A.V.
6. Aukstinis Jonas, Ryšių bat.; gyv. Lietuvoje.
7. Antušas Valerijonas, 2 inž. bat.; adr. nežinomas

XIX laidos absolventų nuotrauka su Respublikos prezidentu, ministrais, Karo mokyklos vadovybe ir kitais aukštaisiais svečiais

8. Jučys Pranas, auto rinkt.; likimas nežinomas.
9. Tuskenis Kazys, 2 inž. bat.; gyv. J.A.V.
10. Zemeliauskas Jonas, 2 inž. bat.; adr. nežinomas
11. Sviklys Aleksandras, Auto rinkt.; adr. nežinomas.
12. Čiutra Stepas, 2 inž. bat.; adr. nežinomas
13. Jurevičius Jonas, Šarv. rinkt.; adr. nežinomas.

P. S. Šiame Karo mokyklos XIX laidos sąrašė, pėstininkų specialybės skyriuje, yra keturios pavardės — Trakinskas Pov., Virkutis Pranas, Atutis Aleksandras ir Dambinskas Jonas, o inžinerijos spec. skyriuje viena — Rimkūnas Jonas, kurie nebuvo palikti savo specialybės pareigose, bet buvo paskirti į Priešlėktuvinę apsaugos rinktinę, kuri Lietuvos kariuomenėje buvo suformuota 1935 metais. Atrodo, kad jauni karininkai priešlėktuvinės apsaugos pareigoms buvo paruošiami pačioje Priešlėktuvinės apsaugos rinktinėje?!

KARO MOKYKLOS VADOVYBĖ IR KUOPOS KADRAS

1. Mokyklos viršininkas — Brig. gen. K. Musteikis.

2. Mokyklos BN vadas — gen. št. plk. ltn. A. Breimelis, vėliau perkeltas į 6 p. pulko vadu ir pakeltas pulkininku. Po jo Karo mokyklos bataliono vadu buvo plk. ltn. A. Šurkus.

3. Kuopos vadas — mjr. Ed. Požėla

4. Būrių vadai: ltn. Pr. Petronis, ltn. J. Sakalas ir ltn. D. Šlapkauskas.

5. Kuopininkai: iki 1937 m. vasaros — kariūnas R. Jodelė, vėliau kariūnas Petras Žieba.

IŠ MOKYKLOS Į PULKUS

Įsigiję karišką mokslą ir išsilavinimą, aprenkti puošniomis karininkų uniformomis, pradžios gyvenimui gavę finansinę paramą ir kavalierišką "krautį", iš mokyklos 1935 m. gegužės 13 dieną išvažinėjome į kariuomenės dalis ir įsijungėme į darbą. Laimingi buvome tada, nes trokštamą tikslą ir išsvajotą profesiją buvome pasiekę. Turėjome tada ir brangiausią turtą — jaunystę, kuri anais metais visapusiškai derinosi prie žydinčio pavasario ir, deja, kuri žmogiškame gyvenime nepasikartoja... Taigi, buvome tada jauni, pilni ryžto ir visokiariopų savo kraštui tylių

pažadų, buvome pasiryžę įvykdyti duotąją priesaiką. Ar visa tai įvyko?! Atrodo, kad taip! Abiejų Lietuvos okupacijų metais daugelis mūsų laidą baigusiu vienukiu ar kitokiu keliu buvo įsijungę į įvairias kariškų formacijų eiles, o karo metu į atkurtos Lietuvos kariuomenės junginius. Kiti pokario metais kovojo Partizanų eilėse ir žuvo didvyrių mirtimi, savo krauju parašydami ateities kartoms nemirtingus testamentus.

Šiandien, patikrinę savo laidos sąrašo akivaizdinę sudėtį, mes galime apytikriai nustatyti kokią auką davė Lietuvai mūsų laida ir stebėti, kaip šis sąrašas keitėsi metų eigoje.

Nagrindėdami savo kuopos sąrašą ir stebėdami jame įvairius pasikeitimus, prisiminkime ir tai, kad karo pradžioje keletas mūsų laidą baigusiu negalėjo atsipalaiduoti iš į Rusiją žygiuojančių lietuviškų dalinių ir per prievartą atsidūrė Rusijoje. Žinokime ir tai, kad savo laidoje turėjome keletą, kurie savo noru išvyko į Sov. Sąjungą: Lisauskas Edvardas, Jučys Pranas ir Kalasiūnas Juozas, Navakas Jonas, kurie pateko į organizuojamą 16-tą vadinamą lietuvišką diviziją. Jau daug vėliau, karo eigoje, 1944 m. Vasario 16-tos proga buvusių Lietuvos kariuomenės įvairaus laipsnių karininkų vardu, kovojusių Lietuvos Raudonosios armijos junginio — 16ji lietuvių divizijoje, buvo pasirašytas propogandinis atsišaukimas “Kreipimasis į visus Lietuvos karininkus”, kuriame pažymėjo, kad Lietuvai atstovauja tik jie — lietuviškųjų Raud. armijos dalių kariai..., kurie su visa Raudonąja armija neša išvadavimą lietuvių tautai..., kad Lietuvos vieta — Tarybų Sąjungoje. Ant šio atsišaukimo pasirašė trys mūsų laidos karininkai: majoras E. Lisauskas, kpt. K. Steponėnas (P.S. Vardas “K”, mūsų Jonas!) ir ltn. J. Aukstinis.

XIX LAIDOS SĄRAŠO KAITOS PANAGRINĖJIMAS

Laidą baigė 144, iš kurių 141 karininkais ir 3 puskarininkais. Taikos okupacijų ir karo metais laidos sąrašas keitėsi sekančiai:

1. Okupanto sušaudyti ar nužudyti:

J. ltn. Remeikis Jonas, 1940 - 1941 žiemą Vilniuje.

J. ltn. Kazėnas Kęstutis, 1941 m. Rytų Lietuvoje.

J. ltn. Rusteika Petras, 1951 m. Rygoje, Latvija.

2. Karo metais žuvę fronto kautynėse:

J. ltn. Šniuolis Petras, 1941 m. rudenį Gudijoje.

Ltn. Krištaponis Zigmantas, 1943 m. Pietų Ukrainoje.

J. ltn. Kamičaitis Jouzas, 1944 m. rudenį Latvijoje.

3. Tragiškai žuvę ar mirę:

Vidūnas Jonas, lėktuvo avarijoje Lietuvoje.

Stankevičius Vladas, tragiškai miręs Lietuvoje.

Pajėda Napoleonas, tragiškai miręs Lietuvoje.

Norkus Bronius, tragiškai žuvęs Sov. Sąjungoje.

Putna Klemensas, tragiškai žuvęs Sov. Sąjungoje.

Lisauskas Edvardas, tragiškai žuvęs Lietuvoje

Talanskas Ignas, žuvęs Lietuvoje.

Karosas Juozas, tragiškai žuvęs Lietuvoje.

Kalasiūnas Juozas, žuvęs skrendant į Rusiją.

4. Mirę natūralia mirtimi:

Binderis Napoleonas, miręs J.A.V.

Brazdžionis Jonas, miręs J.A.V.

Bulota Stasys, miręs Lietuvoje.

Demikis Jurgis, miręs Kanadoje.

Drabišis Petras, miręs J.A.V.

Jančys Jonas-Eug., miręs Australijoje.

Juodis Jurgis, miręs J.A.V.

Martinėnas Stasys, miręs J.A.V.

Mažeika Vincas, miręs Australijoje

Petruelis Kazys, miręs J.A.V.

Putna Alfonsas, miręs J.A.V.

Račinskas-Račys Jurgis, miręs Kanadoje.

Raudys Povilas, miręs Kanadoje.

Stankūnas Vytautas, miręs Lietuvoje.

Venckūnas Ignas, miręs J.A.V.

Virkutis Pranas, miręs ?.

Zaronskis Kazys, miręs J.A.V.

Zubras Kazys, miręs J.A.V.

Žvinklys Alfonsas-Jonas, miręs Lietuvoje.

Kantauskas Viktoras, miręs Lietuvoje.

Tribė Leopoldas, miręs Lietuvoje.

Dragūnas Adolfas, miręs Kanadoje.

Bražinskas Vladas, miręs Lietuvoje.

PARTIZANŲ IR POGRINDŽIO VADAI

Nacių ir pokariniais bolševikų okupaciniais metais Lietuvoje pogrindžio veikloje ir partizanų kovoje pasižymėjo šie mūsų laidos buvę partizanų vadai:

1. Eidimtas Adolfas: vokiečių okupacijos metu

aktyvus LLA (Lietuvos Laisvės Armija) narys, 1944 m. rudenį LLA Šiaulių apygardos štabo vadas ir Partizanų būrio organizatorius, vykstant karui 1945 m. okupanto suimtas.

2. Ltn. Ožeraitis: Vokiečių okupacijos metu LLA Kretingos apskrities Rinktinės štabo vadas, 1946 m. Kretingos apskrities Partizanų rinktinės "Kardas" pirmasis vadas. Kovo mėnesį suimtas.

3. Karininkas Vaitelis: 1945 m. pradžioje Raseinių apskr. partizanų vadas. 1946 m. vienas iš pagrindinių apskr. partizanų vadų. Tikras likimas nežinomas. (P.S. Prileidžiama, kad jis su 45 partizanais legalizavosi?!)

4. Ltn. Bacevičius Vytautas: Vienas iš pagrindinių vadovujančių vadų Suvalkijoje. 1945 m. pavasarį — Marijampolės apskrities partizanų "Vytauto" rinktinės vadas. Vėliau buvo suimtas ir teisiamas Vilniuje.

5. Karininkas Žaliaduonis: 1947 m. rugpjūčio mėnesį buvo Šiaurės rytų Lietuvos partizanų "Vytauto" apygardos vadas. 1947 m. rudenį išvengė klaukstingo suėmimo. Vėlesnis likimas nežinomas?!

BAIGIAMOSIOS MINTYS

Savo laidos sukurtuvinių 50-ties metų proga su nuoširdžia pagarba ir rimtimi prisiminkime visus XIX laidos draugus, kurie už Lietuvą, mūsų Tėvynę, paaukojo savo jaunystę ir gyvybę, mirdami kankinių kovotojų fronte ar garbinga partizanų mirtimi. O būkime mes atlidūs tiems, kurie anais jaunystės metais neįstengė atsispirti okupanto vilionėms ir savo gražias lietuviškas kariškas uniformas nelaiku "papuošė" raudonomis komisarų žvaigždėmis ir tiems, kurie, "ieškodami apsaugos ir globos", savanoriškai škeliaavo į Rusiją.

Šiandien prisiminkime ir gyvuosius savo laidos draugus, kurie nusipelnė pagarbos ir visų įvertinimo. Atrodo, nesuklysiu tvirtindamas, kad vienas iš tokių mūsų laidos iškiliųjų yra tas, kuris dešimtmečiais pasišventusiai dirba dėl Lietuvos labo savo veiksminga plunksna ir prasmingu žodžiu, tai mūsų laidos nepavargstantis visuomenininkas-kultūrininkas-bendruomenininkas, brandžių temų paskaitininkas, sukurtuvinių leidinių-knygų ir dabartinis Lietuvos Karių Veteranų žurnalo "Karys" redaktorius Balys Raugas. Pagarba Tau, mielas ginklo Drauge ir Prieteliau! Visi gyvieji laidos ginklo draugai Tave sveikiname ir linkime geriausios sveikatos ir kūrybingų metų!

Baigdamas šį mūsų laidos 50-čio sukurtuvinių aprašymą aš asmeniškai sveikinu Jus kiekvieną, kur tik jūs begyventumėte — Pavergtoje Tėvynėje ar Išeivijoje.

Nuo "Šabalbonų" sriubos iki Karo mokyklos XIX laidos

Sunkiais Lietuvos kūrimosi laikais buvau toks jaunas, mažai supratau, kas dėjosi mano aplinkoje. Tačiau širdyje jaučiau, kad visa šeima buvo giliai persiėmusi baime, bet kartu ir pasiryžimu, kovoti su priešais iš paskutiniųjų.

Tuo laiku mano tėvas prie Raguvos turgavietės turėjo krautuvėlę, kurios užpakalyje buvo gyvenamasis butas. Tarp mūsų namo ir gretimo namo buvo akmeninis grįstas įvažiavimas į kiemą, pro didelius ir sunkius vartus. Jie dažniausia būdavo uždaryti, nes paprastai atidaromoji, mažesnė, vartų dalis pilnai patenkino kasdieninius reikalavimus.

Vieną ankstų rytą pabudau nuo keisto triukšmo. Iššokau iš lovos ir, tik su marškinukais, nubėgau prie lango pasižiūrėti, kas ten dedasi. Ir pamaciau, kad per akmenų grindinėlį riedėjo man nematytas vežimas, su rūkstančiu kaminėliu, plačiausiai atidarytu vartų link. Jį stūmė į policininką panašūs žmonės.

Namuose nieko nebuvo. Visi buvo kieme. Po kiek laiko į vidų sugrįžo mama su keliais nepažįstamais žmonėmis.

Jaučiau, kad staiga namuose dingo baimė ir prislėgta nuotaika. Visi linksmi šnekėjosi, lyg tai būtų pobūvis.

Skubiai šiek tiek apsirengiau ir prisistačiau prie mamos šono, nes norėjau išgirsti, apie ką tie žmonės su mama kalba ir iš kur jie atsirado. Mama jų klausinėjo, kuria kryptimi jie toliau keliaus ir ar nemano ilgiau pasilikti mūsų apylinkėje. Žmogus, kurio tarsena nebuvo raguvietiška, atsakė, kad tikrai nežinąs. Tačiau esąs labai dėkingas, kad buvo leista pasinaudoti mūsų kiemu.

Po kiek laiko tas pats žmogus sugrįžo į vidų nešinas kažkoku dubenėliu ir dar kitą įrankį, lyg tai šaukštą, o gal ir šakutę.

Dubenėlis buvo pilnas sriubos, kuri nepaprastai skaniai kvėpėjo. Sriubos paviršiuje plaukiojo maži mėsos gabaliukai. — "Tai paragauk, vaikelį, Lietuvos kariuomenės "šabalbonų" sriubos!" — pasiūlė man svetimasis.

(Užbaigia sekančiame "Karyje")

9-TO PĖSTININKŲ L. K. VYTENIO PULKO ISTORINĖ APYBRAIŽA

(Tąsą iš š. m. "Kario" Nr. 3)

J. V. SŪDUVAS

Tam tikslui, pulkui tik atvykus į poligoną, buvo sušauktas viešas visų karių mitingas poligono aikštėje — "amfiteatre". Jį pravesti iš Vilniaus buvo atvykę didelis būrys komunistų partijos narių — propagandistų. Mitingas visiškai nepasisekė. (Apie tai jau yra rašyta (1987 m. "KARYS", Nr. 6. Vytenėno straipsnyje). Viešam mitingui nepasisekus, kareiviai atvežtų politinių propagandistų buvo bandomi perauklėti atskiruose daliniuose: būriuose, kuopose, kad balsuotų už prisijungimo rezoliuciją. tačiau visos partiečių pastangos nuėjo veltui — kareiviai "nušvilpdavo" jų kalbas — prisijungimo prie Tarybų Sąjungos rezoliucija 19-to p. p. karių buvo atmesta.

Pulke padėtis buvo įtempta, niekas nežinojo, ką atneš rytojus. Miestelyje tarpe civilių vyko įvairūs mitingai viduje ir gatvėse, tačiau kariai juose nedalyvavo, nors ir buvo skatinami jungtis.

Miestelyje nebuvo jokių viešų restoranų, valgyklų, tai pulko karininkai, kurie nesimaitino privačiai, vakarais susirinkdavo į geležinkelio stoties bufetą pavakarieniauti, pabendrauti, pasikalbėti. Ir taip rugpjūčio 5 d. vakare, saulei leidžiantis, į Švenčionių geležinkelio stotį iš Vilniaus atvažiavo ypatingas traukinys, sudarytas iš keleivinių ir prekinųjų vagonų. Dideliam visų nustebimui į peroną išlipo aukštų kariuomenės pareigūnų delegacija: kariuomenės vadas gen. Vincas Vitkauskas, gen. mjr. Baltušis-Zemaitis, atsiųstas iš Maskvos, politinis kariuomenės komisaras J. Macijauskas, keletas nepažįstamų karininkų bei partiečių civilių. Keletą dienų prieš delegacijos atvykimą pulko vadas gen. št. pulkininkas Dabulevičius buvo atleistas ir nauju pulko vadu buvo paskirtas I Bn. vadas, mjr. Štrimas, pakeliant jį plk. ltn. Taip pat ir susenęs, mažai raštingas, pulko komisaras Kleiva, buvo atleistas, o į jo vietą pulko komisarui iš kažkur atkeltas tūlas Balickis, dar jaunas vyras, lenkų tautybės.

Areštai

Atvykusi specialiu traukiniu minėta "ypatinga" delegacija iš geležinkelio stoties pėsčia nuėjo į pulko štabą (miestelio mokykloje). Temo. Apie delega-

cijos atvykimą niekam iš karininkų nebuvo žinoma, nes iš anksto pranešta (galbūt, apie tai slapta buvo žinoma komisarui ir pulko vadui.). Delegacijai atvykus į štabą, tuojau buvo įsakyta per pasiuntinius visiems karininkams kuo skubiausiai rinktis į pulko štabą įpatingam susirinkimui. Mieste sklido gandai, kad santvarkai nepatikimas 9-tas p. p. bus nuginkluotas ir išformuotas... Jau sutemus, renkantis karininkams į štabą, iš Vilniaus atvažiavo trys sunkvežimiai su pilna kautynių apranga paruoštais kareiviais su šalmiais ir ant šautuvų uždėtais durtuvais. Jie turėjo ir lengvus kulkosvaidžius. Kareiviai buvo lietuvių karių uniformoje ir jiems vadovavo j. ltn. Mykolas Pakalniškis ir keli neatpažinti puskarininkiai. Jie, atvykę, tuojau apsupo pulko štabo pastatą, išstatydami ginkluotas sargybas. Besirenkantys į štabą karininkai pagal sąrašą visi buvo tikrinami pulko adjutanto. Paskiausiai atvykusieji pasakojo, kad aplink štabo pastatą, be jau išstatytų apsaugos sargybų, iš Švenčionių miško yra atvažiavę ir ratu štabą apsupę raudonarmiečių motorizuoti daliniai ir tankai. Jų motorų ūžimas naktį buvo aiškiai girdimas mokyklos pastate. Visiems karininkams į štabą susirinkus ir adjutantui pagal sąrašą patikrinus, atvykusių ypatingo būrio karininkas j. ltn. M. Pakalniškis įspėjo, kad niekas nebandytų pasišalinti, slapta bandytų bėgti, nes bus nušautas be įspėjimo. Prie pastato langų buvo išstatyti kareivių patruliai su nuogais durtuvais. Nedideliame kambaryje, kur buvo susirinkę karininkai, pastatė kibirą vandens atsigerti. Kas norėjo gamtiniam reikalui išeiti į lauką, tą lydėjo du su užtaisytais šautuvais kareiviai, įspėdami nebandyti bėgti. (Pastaba: minimos dienos rytą, lyg nujausdami pavojų, slapta įlipę į pasitaikiusį traukinį iš pulko pabėgo: gen. št. plk. ltn. Matas Naujokas, ltn. Januševičius ir gen. št. kpt. Gužaitis, einąs I Bn. vado pareigas).

Atvykusi ypatinga delegacija posėdžiavo su pulko vadu ir politiniu vadovu užsidariusi pulko vado kabinete, o mes, karininkai, sugrūsti mažoje patalpoje laukėme nežinomo likimo. Pagaliau po įtempto laukimo apie 12 val. vidurnaktyje prasivėrė

posėdžiautojų kabineto durys, pasirodė su sąrašų pulko adjutantas kpt. Malakauskas ir eilės tvarka pradėjo šaukti pavaredėmis po vieną įeiti į ypatingos delegacijos kambarį. Pirmiausia mjr. Brizgį — jis atgal jau negrįžo, kiti iššaukti netrukus grįždavo atgal į karininkų kambarį ir tylėdami sėdėjo. Kai kurie nesugrįždavo. Ir taip, kol visus iššaukė “pasirodyti” teisiamajai komisijai”, pradėjo švisti.

Atskirai vienam įėjus, reikėjo prisistatyti, pasakant savo pavardę, laipsnį ir tarnybos vietą. Adjutantas pažymėdavo sąrašė. Už stalo sėdėjo pulko vadas plk. lt. Štrimas-Štrimavičius, pulko komisaras Balickis, kariuomenės vadas gen. V. Vitkauskas, kariuomenės politrukas Macijauskas, tapęs vėliau liaudies kariuomenės vadu gen. Balatušis-Žemaitis ir pora nepažįstamų civiliais drabužiais.

Įėjusį komisija permesdavo akimis, tarpe savęs pasitardavo-tyliai, patikrindavo savo turimą sąrašą, kurį buvo atsivežę, liepdavo arba grįžti atgal į karininkų kambarį, o pasmerktąjį uždarydavo į atskirą kambarį, kur stovėjo jų atsivežta kareivių sargyba. Ir taip ten buvo areštuota trylika (ar keturiolika?) įvairaus laipsnio karininkų su mjr. Brizgiu priekyje. Netrukus jie buvo sunkvežimiu išvežti į Švenčionėlių geležinkelio stotį, kur stovėjo specialus traukinys.

Tą pačią naktį atvykusi komisija vykdė areštus kareivių ir jaunesnių vadų: viršilų, puskarininkų, grandinių. Pvz., ten tik iš I Bn. 1-mos kuopos buvo areštuoti 12 karių. Panaši padėtis ir areštuotų skaičiai buvo ir kituose pulko daliniuose. Taigi Liet. Encykl. Nr. 15 paskelbta, kad buvo areštuoti 32 karininkas ir kareivis neatitinka tikrenybei.

Areštuotus išvežus, karininkams buvo paliepta pagal ūgį išsirikiuoti kambaryje. Prieš išsirikivusius iš kabineto atėjo “visa komisija”. Visi tylėjo. Visus karininkus ir kiekvieną atskirai ilgu tiriančiu žvilgsniu stebėjo gen. Baltušis-Žemaitis, netardamas nė žodžio. Trumpai į visus prabilo kariuomenės vadas gen. V. Vitkauskas, pabrėždamas, kad 9-ame p. p. padėtis pasidarė netoleruotina, Reikėjo imtis priemonių, izoliuoti tuos, kurie kėlė pulke nerimą, nebuvę patenkinti naująja politine padėtimi.... Įsakė visiems vykti prie savo dalinių ir laukti pulko vado įsakymo. Jau pilnai prašvitus, 5 val. ryto buvo gautas įsakymas — visam pulkui be ginklų su orkestru išsirikiuoti poligono aikštėje ir laukti atvykstant kariuomenės vado su “svečiais”. Atvykstantį su “svita” gen. V. Vitkauską pulko vadas pasitiko su raportu. Vitkausko kalba buvo trumpa ir labai santūri: “9-to pulke

vyrai! — kreipėsi jis, — kaip matote, jūsų eilės yra praretėję. Jūs pastebėjote, kad vienam trūksta draugo iš dešinės, kitam iš kairės. Jie nesuprato laiko įvykių ir juos reikėjo nuo jūsų izoliuoti, kad išgelbėjus pulko suteptą garbę. Aš, kaip buvęs šio pulko vadas, nenorėjau, kad pulko vardas išnyktų, ir jis būtų išformuotas...”. Kiti jo “baudžiamosios svitos” dalyviai tik stebėjo išrikiuotą pulką, nepratardami nė žodžio.

Gen. Vitkauskui baigus žodį, pulko orkestras, vedamas kapelm. Kudrevcevo, užgrojo internacinalą. Pulko eilėse viešpatavo visiška tylą, tik orkestrui pradėjus groti po internacinalo Lietuvos himną, iš karių krūtinų išsiveržė galinga himno giesmė “Lietuva, tėvyne mūsų”... Tai buvo paskutinis kartas, kada 9-tas p. p. giedojo savo Tautos himną, jam karišką pagarbą atidavė ir pats gen. V. Vitkauskas.

Po to pulko daliniai, parado maršu praėję pro kariuomenės vadą ir jo “svitą”, išsiskirstė į savo palapines. “Baudžiamoji ekspedicija” grįžo į Vilnių traukiniu. Diena praėjo be incidentų, nors su giliu kartėliu širdyje dėl areštuotų likimo. Niekas netikėjo gen. Vitkausko raminančiais žodžiais. Visi jautė, kad pulko ir visos Lietuvos kariuomenės likimas yra nuspręstas komunistų partijos centre. (Tą rodė ir “bejausmiai-suakmenėję” baudžiamosios svitos” dalyvių veidai) ir “baisiojo pulko naktis” buvo tik preliudija į visišką jo ir visos kariuomenės likvidavimą. It tas nujautimas pasitvirtino jau ateinančią naktį.

Prieš vidunaktį dviems pulko batalionams (2-) buvo duotas įsakymas pasirengti išvykimui į Vilnių pilnoje kautynių aprangoje. Tą pat naktį į Švenčionėlių geležinkelio stotį atvyko specialus traukinys, atveždamas du pėstininkų batalionus: Bn., sudarytus iš 1-mo, 2-ro ir 5-to p. pulkų su karininkais ir apranga pakeisti į jų pulkus išvykstančius 9-to p. p. batalionus. Dalinių sukeitimas buvo įvykdytas nakties tamsoje, pagal komunistų išbandytą slaptumo metodą, o kariams tas vėl įnešė visokio netikrumo ir pagrįstos baimės, kas bus toliau?...

Taip sukeitus pulkų batalionus, sumaišius karius ir karininkus, 9-tas p. pulkas prarado savo tipšką — sūduvietišką charakterį. Nors po to pulką supantieji raudonosios armijos daliniai pasitraukė tolyn į miškus, tačiau sustiprintas karių sekimas, šnipinėjimas ir neaiškus rytojūs drumstė vyravusių vievingą ir darnią karių nuotaiką. Keletui dienų praėjus nuo batalionų sukeitimo, rugpjūčio 15 d. 9-tas p. p. buvo duotas įsakymas apleisti Švenčionėlių poligoną

ir kraustyti į Alytų prie lauko aerodromo darbų. Prie Alytaus, Nemuno dešinėje pusėje pulkas buvo apgyvendintas lauko palapinėse miške, jokių karinių užsiėmimų neturėjo, kariai privalėjo dirbti prie žemės kasimo darbų, prižiūrint raud. armijos inžinierijos daliniams. Alytuje, Lietuvos kariuomenę pavertus "Liaudies kariuomenė", 9-tas p. p. buvo pavadintas 215-tų šaulių pulku. artėjant žiemai jis buvo iš Alytaus perkeltas į šiaurinę Lietuvą Rokiškį-Obelius.

Per visą 9-to pėstininkų pulko egzistavimo laikotarpį jam vadovavo: mjr. A. Paškovičius, plk. lt. V. Vitkauskas, plk. Ed. Adamkavičius, plk. P. Jurgaitis, plk. A. Svylas, gen. št. plk. A. Gaušas, gen. št. plk. K. Dabulevičius ir plk. lt. Štrimas-Štrima-
vičius.

1939 m. 9-tame DLK Vytenio pėstininkų pulke įvairias pareigas ėjo šie karininkai:

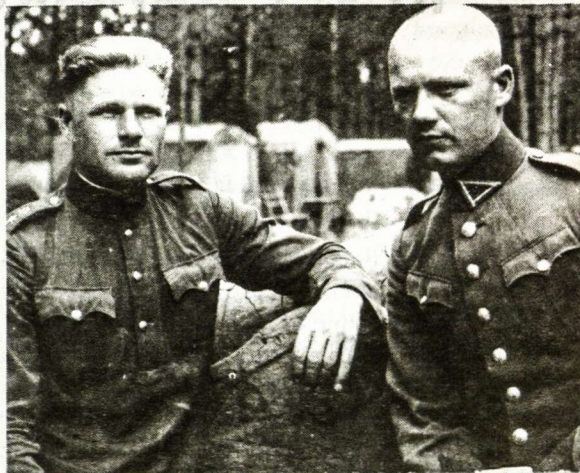
1. **Pulkininkai leitenantai:** Reichertas Evaldas, Civinskas Antanas, Abraitis Julijonas — vyr. pulko gydytojas, Matas Naujokas, št. viršininkas, Ignas Rumša — ūkio dalies viršininkas.

2. **Majorai:** Jonas Brizgys, Bn. vadas, gen. št. kpt. Pranas Gužaitis — I Bn. vadas, Jurgis Brusokas — III Bn. vadas, kun. Motiejus Petrauskas — pulko kapelionas, med. dr. Kazys Nasvytis — III Bn. gydytojas.

3. **Kapitonai:** Marčėnas Stepas, Marčėnas Juozas, Osinas Jonas, Baniulis Stasys, Gogė Jonas, Jočius Jonas, Spirauskas Vladas, Šližauskas Jonas, Milius vincas, Tamulevičius Pranas, Juškauskas Benediktas, Malakauskas Antanas, Čepaitis Kazys, Povilaitis Kazys.

4. **Leitenantai:** Pilvelis Adolfas, Klimavičius Viktoras, Daukša Jonas, Ašmonas Vladas, Miliukas Juozas, Degutis Vincas, Gavėnas Vincas, Jakubauskas Jonas, Nedzinskas Pranas, Nenortas Vacys, Kiveris Juozas, Miliauskas Viktoras, Valenta Juozas, Lozoraitis Vytautas, Abramavičius Julius, Januškevičius Antanas, Jenuševičius Stepas, Kručas Matas, Adomaitis Vladas, Gedvilas Mykolas, Lukšaitis Bronius, Tamošiūnas Jonas, Studžia Romualdas, Ščepanavičius Bronius, Narinkevičius Petras, Butkus Vincas, Vaitkevičius Edmundas, Moliejus Zigmąs, Statkevičius Vladas, Skinderis Vacys, Krukis Martinas, Marcišauskas Jonas, Jaseckas Domas.

4. **J. leitenantai:** Balskus Jonas, Trečiokas Kazys, Demikis Jurgis, Sviderskis Leonas, Juozapavičius Vytautas, Jaugelis Mečys, Račinskas Antanas, Terezas Povilas, Drabišis Petras, Švalka Lioginas,

Pulko adjut. lt. V. Nenortas su lt. Miliūm 1934 m.

Znamenskas Stepas, Naikelis Antanas, Šventoraitis Vytautas, Vizbaras Jonas, Rutkauskas-Rūtenis Paulius, Lukonas-Lukonaitis Bronius, Rimas-Rūrinkevičius Vincas, Bartušis Antanas, Slavėnas Stasys, Vismantas Petras, Būkšnys, Valerijonas, Sagėnas Jonas, Urbonaitis Juozas, Zacharka Stasys, Rimkus Juozas. Muz. Bgd. Kudrevcevas — pulko kapelmeisteris.

Pastaba: žinios imtos iš 1939 m. "Lietuvos karininkų metraščio". Kai kurie karininkai tų metų rudenį buvę pakelti į aukštesnius laipsnius. Galėjo būti ir pakeitimų.

Nuo aprašmų įvykių jau yra praėję daugiau kaip keturi dešimtmečiai. Kai kurios detalės, surištos su 9-to p. p. tragiškais įvykiais. Švenčionėšlių poligone, gal jau yra įsėdėję iš atminties, todėl bučiau dėkingas, jei tų įvykių dalyvis-skaitytojas objektyviai mano atsiminimus papildytų "Kario" puslapiuose. Drauge juos užbaigdamas nuoširdžiai dėkoju bendro mokslo ir ginklo bičiuliams: Klemensui Pralėikai, Jonui Abraičiui, J. Stelmokui, Vacium Nenortui, Martynui Dapkui už suteiktas žinias bei nuotraukas, Antanui G. už poligono situacijos plano nubraižymą. (J. V. Sūduvas)

Šaltiniai: Petro Gudelio "Joniskėlio Apskrities Partizanai" II dalis 1979 m. 1939 metų "KARYS", Nr. 34 (1054). Liet. Encikl. XV ir XXXIV tomai.

Prierašas: kunigaikštis Vytenis 9-to pėstininkų pulko šefas Lietuvos istorijoje ir Liet. Enciklp. vadinamas Didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu (1295-1315), taip jį palikau ir savo rašinyje.

IR VĖL KARIŠKOJE TARNYBOJE

(Tąsa iš "Kario" Nr. 3)

JONAS ABRAITIS

1. Esu grąžinamas į aktyvią atkurto Lietuvos kariuomenės tarnybą.

Vyriausioje Vilniaus geležinkelių valdyboje dirbau iki 1941 m. lapkričio pabaigos. Rugsėjo mėn. pradėjus dirbti šį raštinės darbą, man pačiam atrodė, kad dirbu ne savo darbą, todėl kartais pasijusdavau nesmagiai. Vėlesnėmis savaitėmis prie darbo sąlygų pripratau, darbą puikiai išmokau, taigi tik dirbk ir džiaukis! Nors atlyginimas buvo neblogas, bet už uždirbtus pinigus mažai ką gero buvo galima nusipirkti, visko trūko, krautuvių lentynos buvo puštosios, o jeigu ir buvo tai tik pasižiūrėti, nes be leidimo nenupirksi. savaitgaliais sostinės gyventojai išvykdavo į Suvalkijos ar Aukštaitijos kaimus ir ten pas savo gimines ar pažįstamus ką nors "susikombinuodavo", išsikeisdavo ir tokiu būdu savo kuklų maitinimąsi pagerindavo.

Ilgiau pasilikti geležinkelių raštinės darbe nereikėjo, nes 1941 m. lapkričio paskutinėmis dienomis Vilniaus Apygardos Savisaugos dalinių Vado įsakymu buvau sugrąžintas į aktyvią lietuvių ginkluotą pajėgų tarybą. Vykdydamas Apygardos vado gen. št. plk. Iz. Kraunaičio įsakymą, prisistačiau asmeniškai jo štabe, Jėzuitų g-vė 3. Jis man pranešė, kad nuo gruodžio 1 d. esu atšaukiamas iš neribotų atostogų ir sugrąžinamas į aktyvią karišką tarnybą, o tolimesnei tarnybai esu skiriamas į geležinkelių apsaugos kuopą, kurios štabas yra Švenčionėliuose, o kuopos vadu kpt. V. Šukys. (P.S. Tas pats karininkas, kuris 1 p. D. L. K. Gedimino pulke buvo mokomas kuopos vadu, o aš tuo pačiu metu jo vadovaujamoje kuopoje buvau sunk. kulkosvaidžių būrio vadu).

Paskyrimu buvau labai patenkintas. O šiandien atsiradus progai, norėčiau pabrėžti, kad puikus ir nepamainomas buvo mokomos kuopos vadas kpt. Šukys. Tai darbštumo, tvarkingumo, sąžiningumo ir drausmingumo pavyzdys. Karininkai, puskarininkiai ir kareiviai jį gerbė ir mylėjo, nes buvo teisingas, pareigingas, žinoma, to ir iš savo pavaldinių reikalaavo.

Mano naujos pareigos geležinkelių apsaugos kuopoje nebuvo sudėtingos. Kuopos vado įsakymu buvau paskirtas sargybos būrio, esančio prie kuopos

štabo, būrio vado pareigoms. Viskas man buvo žinoma, nes prieš karą ir karui prasidėjus buvau kuopos vado pareigose, taigi su visomis kuopos pareigomis buvau gerai susipažinęs. Kiekvieną dieną turėjau paruošti savo sargybų būriui paskirto geležinkelio ruožo apsaugos planą, o kuopos štabui — sargybų tarnybą. Geležinkelių ruožui saugoti patrulių išsiuntimas, vidaus sargybų tarnybos išstatymas, grįžusių patruliavusių pamainų raportų priėmimas, vidaus sargybų ir saugojamo geležinkelio ruožo tikrinimas, tai mano pareigos. Apie viską ir laiku turėjau raportuoti ir pranešti kuopos vadui, o svarbesnius įvykius privalėjau įtraukti į kuopos vedamą tarnybų knygą, sakyčiau, kuops gyvenimo dienraštį. Iš Vilniaus Daugpilio kryptimi ėjo dviejų linijų labai svarbi geležinkelių šaka, kuria vokiečių armija aprūpino rytų fronto šiaurinį sparną. (P. S. Kita panaši dviejų linijų šaka ėjo Vilniaus-Molodečnas-Polockas).

Kiekvieną dieną dešimtys ilgiausių traukinių su kariniais ginklais, amunicija šiuo mūsų kuopos saugojamu ruožu pravažiudavo į frontą. Didelis skaičius traukinių su degalais, maistu, avalyne ir apranga bei kitokiomis gėrybėmis vienas po kito riedėdavo šiaurės rytų fronto kryptimi. Kita geležinkelio linija traukiniai grįždavo iš fronto aprūpinimo bazių su sužeistais vokiečių kariais, su tuščiais benzino — degalų tankais ir kitokiomis "nežinomomis gėrybėmis"...

Kiti du kuopos sargybų būriai buvo kelių kilometrų atstume: vienas Pabradės kryptyje, antrasis Daugpilio kryptyje ir kiekvienas saugojo jiems paskirtą geležinkelio ruožą. Būrių vadai gyveno su savo būrių kariais, o savų atsparos punktų apsaugai turėjo po vieną sunk. kulkosvaidžių skyrių. Vienas sunk. kulk. skyrius buvo prie kuopos štabo mano žinioje. Būriai savus saugojamus geležinkelio ruožus saugojo dviem patruliais ir dviem kryptimis: vienas patrulis žygiuodavo į šiaurę, kitas į pietus. Abudu būrio patruliai, susitikę su kitų būrių patruliais, grįždavo iki savo būstinės ir t.t.

Kitų dviejų būrių vadai savo tarnybinius pranešimus kuopos vadui įteikdavo per patrulių vadus. Kiekvienas patrulis buvo 10-14 vyrų stiprumo, ginkluotas šautuvais granatomis ir lengvuju "BRNO"

kulkosvaidžiu. Ir taip diena iš dienos, naktis iš nakties... Tarnyba buvo labai atsakinga. Kuopos vyrai savo pareigas vykdė pasišventusiai, nes kiekvienas žinojo, kas atsitiktų ir kokios pasekmės būtų, jeigu tarnybinė pareiga būtų įvykdyta blogai.

Kuopos štabą sudarė: kuopos vadas kpt. V. Šukys, kuopininkas viršila Gipas, kuopos raštininkas ūkvedys-ginklininkas ir kuopos vado pasiuntinys-ryšininkas. Ši karių grupė rūpinosi kuopos karių aprūpinimu: maistu, apranga, avalyne, svarbiausia, ginklais ir šaudmenimis.

Dažnu atveju kuopos vadas ir kuopininkas su vienu kitu kareiviu vykdavo į Vilnių kuopos aprūpinimo reikalais. Kaip minėjau, kiti būrių vadai laikėsi prie savų būrių atsparos punktuose, o aš su savo būriu ir vienu sunkiu kulkosvaidžių skyriumi Švenčionėliuose prie kuopos vado štabo. Kuopos vadas kas antrą trečią dieną vykdavo tikrinti savo kuopos saugojamą geležinkelio ruožą. Retkarčiais į kuopos štabą atvykdavo vokiečių armijos karininkas. Tokiais atvejais kuopos vadas kpt. Šukys ir vokiečių karininkas su paskirta jiems apsauga kartu vykdavo tikrinti saugojamą geležinkelį ir inspektuoti atsparos punktuose esamus kuopos karius. Žiemos metu šitokius tikrinimus atlikdavo su ūkininkų rogėmis, kurių keletas kiekvieną dieną ir naktį budėdavo prie miestelio savivaldybės pastato, o kai būdavo mažai sniego, tai su vežimais.

2. *Netenkame kuopos vado kpt. V. Šukio*

Gruodžio mėn., prieš Kalėdų šventes, į kuopos štabą atvyko vokiečių armijos kapitonas tikrinti kuopos saugojamą geležinkelio ruožą ir inspektuoti kuopos vyrus. Tuo metu buvo stiprūs šalčiai, tvoros ir miškų medžiai nuo šalčio braškėjo ir spragėjo. Vokietis karininkas buvo šiltai apsirengęs — su ilgais avių kailių kailiniais ir veltiniais. Kpt. Šukys apsi-

rengė lengvai — uniformine miline ir batais. Kuopininkas viršila Gipas išvykstančiam kuopos vadui pasiūlė užsivilkti ilgus šiltus kailinus, bet jis atsakė. Iš patikrinimo sugrįžo vakarop. Vakare kpt. Šukys man pasiskundė, kad jaučiasi pavargęs, liguistas ir pranešė, kad rytoj kelioms dienoms išvažiuojąs į Vilnių, o aš esu paliekamas jo vietoje — kuopos vado pareigose.

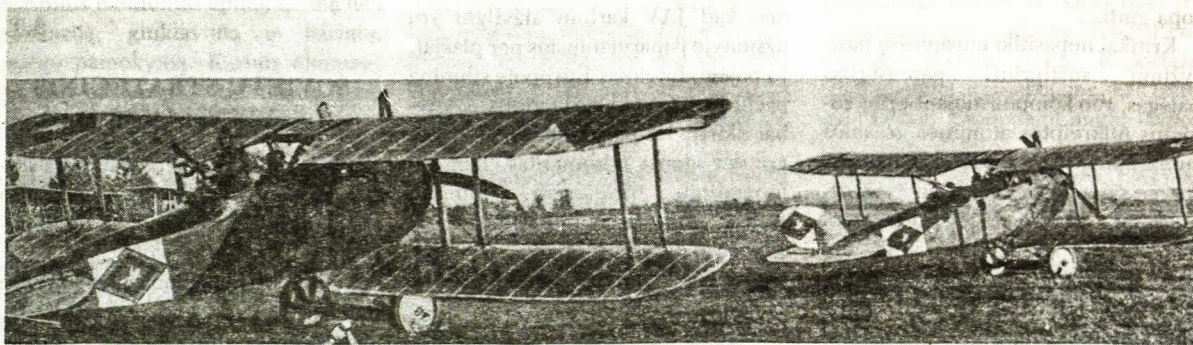
Po dviejų dienų iš Vilniaus pranešė, kad kpt. Šukys yra susirgęs plaučių uždegimu ir paguldytas į Vilniaus Savitarpinės pagalbos ligoninėje. Sekančią dieną mus pasiekė dar liūdnėsnė žinia, kad vado liga paastrėjo, komplikavosi — prie plaučių uždegimo prisidėjo smegenų uždegimas, ir ligonis yra beviltiškoje padėtyje, kovoja su mirtimi, kenčia skausmus, rankomis drasko sienas, šaukia, prašosi pagalbos, ... ir jos nesulaukęs po kelių valandų mirė. Mirė didžiuliame skausme neatpažįstamai pasikeitęs, gražūs brunetiniai plaukai per keletą valandų pavirto į baltus kaip sniegas plaukus.

Taigi tokiomis aplinkybėmis mirė mūsų mielas kuopos vadas kpt. V. Šukys, palikdamas skausme ir liūdesyje mylimą žmoną, mažąją dukrelę, būsimąją pasaulinio garso žymiąją dainininkę — Niujorko — Miuncheno operų primadoną — sopraną Liliją Šukytę. Paliko jis tada mus, karius, iš daugelio savo ginklo draugų liūdėti ir niekada jo nepamiršti.

Kpt. V. Šukys labai ikilingai buvo palaidotas sostinėje Vilniuje, Rusų kapuose, lietuviams kariams skirtame skyriuje.

Mūsų kuopa savąjį uždavinį vykdėme ir toliau. Kiek ilgai ši kuopa išbuvo minėtose pareigose aš gerai neprisimenu, tik žinau labai gerai, kad aš iš savųjų pareigų buvau atšauktas ir Vilniaus apygardos sav. dalinių vado gen. št. plk. Kraunaičio įsakymu buvau sugrąžintas 1942 m. gegužės mėn. pradžioje į Vilnių.

Bus daugiau)

Lietuvos karo aviacijos ankstyvoji pradžia — L.V.G. C VI lėktuvai. Nuotr. iš 1939 m. "Kario"

“NUATOMINTA” EUROPA IR JAV

Armed Forces Journal International 1987 m. spalio mėn. numeryje išspausdino Jeffrey Record parengtą šio klausimo analizę, kurią čia sutrauktai atpasakojame.

Artėja JAV — sovietų susitarimas vidutinių atstumų branduolinių ginklų apribojimo klausimu. Iki šiol tie ginklai buvo laikomi esą NATO atsvara prieš sovietų persvarą paprastųjų ginklų rityje. Šios atsvaros netekimas, vakariečių specialistų nuomone, dar nereiškia, kad žymiai padidėtų sovietų puolimo į vakarus pavojus. Kiti specialistai mano, kad europiečiai NATO nariai dabar turės daugiau skirti lėšų paprastiesiems (ne branduoliniams) ginklams, tuo įgalindami JAV sumažinti savo Europoje laikomų pajėgų kiekį, kuris reikalauja didelių išlaidų. Kai kurie politikai, daugiausia europiečiai, mano šį susitarimą esant įvadą į visišką JAV atsipalaidavimą nuo įsipareigojimo Europą ginti.

Kritikai nepasitiki europiečių pasiryžimu sustiprinti paprastąsias pajėgas, tuo kompensuojant prieš sovietus nukreiptos atominės grėsmės sumažėjimą. JAV karių skaičius Europoje svyravo keičiantis politinei atmosferai. Šiuo metu Europoje yra daugiau kaip 350,000 JAV karių. Nuo paskutiniojo karo palikto nusiaubimo jau pilnai atsistačiusi Europa vis dar negali atsipalaiduoti nuo psichologiniai silpninančio priklausomumo nuo JAV pajėgų. Šių pajėgų skaičius Eu-

ropoje, laikui bėgant, daugiausia dėl JAV vidaus politikos priežasčių, neišvengiamai turės mažėti. Tarptautinės politikos atžvilgiu JAV - bes pastatys į sunkią padėtį, kai reikės reikalauti iš europiečių sąjungininkų didinti jų pačių pajėgas.

Daug europiečių jau yra įpratę matyti JAV pajėgas Europoje kaip natūralią strateginio vaizdo dalį. Tuo tarpu, JAV strateginių interesų aferos keičiasi. Europoje laikomos, joms eventualiai paremti ir Amerikoje laikomos, rezervinės pajėgos kainuoja apie pusę JAV karinio biudžeto. Iki šio dešimtmečio JAV pajėgas iš Europos visai ar dalinai atitraukti reikalavo beveik vien liberalai ir Amerikos vidurio valstijų izoliacionistai. Dabar jau ir kitų pažiūrų politikai pradeda siūlyti ar reikalauti atitraukti žymią dalį JAV pajėgų, remdamiesi tuo, kad Europa yra tapusi Amerikos “kariniu protektoratu”, praėjus jau 30 metų nuo ekonominio atgijimo. Yra ir kitų argumentų, kuriais remiamas reikalavimas atitraukti JAV pajėgas. Manoma, kad JAV kariniu atžvilgiu yra užsienyje įsipareigojusios per plačiai. Jų pajėgų buvimas Europoje silpnina pačių Europiečių ryžtą gintis. Gynybai skirtų lėšų mažinimas biudžete yra dar vienas argumentas. Dėl demografinių priežasčių (gimimų sumažėjimo) ateinančią dešimtmetį Amerikai darysis vis sunkiau rasti pakankamai žmonių papildyti laisvai samdomai kariuomenei.

Galima tik spėlioti, kaip europiečiai reaguos į “nuatominimą” ir JAV pajėgų atitraukimą ar bent su-

mažinimą. Viena galimybė yra, kad jie savo jėgomis ir ištekliais užpildys susidarancią spragą. Kita galimybė yra, kad, nenorėdami susilpninti savo “socialinės globos” santvarkos, europiečiai ieškos kompromiso su Europos regioną dominuojančia sovietų Sąjunga. O kuriuo keliu Europa pasuks, priklausys nuo daugelio veiksnių ir laiko aplinkybių.

Europoje esančių JAV pajėgų skaičius nebuvo vienodas. Jis svyravo ir keitėsi, keičiantis politinei padėčiai, nuo 145,000 iki 427,000. Viena iš to svyravimo priežasčių buvo Vietnamo karas.

Vakarų Europa gal dar neturi ryžto daugiau išteklių skirti gynybai, bet, lygiant su JAV, nuo 1949 metų NATO narių bendras gyventojų skaičius, gamybiniai ir techniniai ištekliai ir pagaminamų gėrybių suma prilygo ar net pralenkė JAV. Tuo tarpu NATO bendrai paėmus, išleidžia gynybai tik apie pusę JAV leidžiamų išteklių.

Įvairūs komentatoriai pripažįsta, kad didesni ar mažesni JAV pajėgų Europoje sumažinimai nepadidintų sovietų puolimo pavojaus, net ir kilus kokiai nors politinei krizei, nes sovietų santūrumą įtaigoja prieš juos išdėstytų atominių ginklų grėsmė.

Susirūpinimą kelia tai, kad abejeose Atlanto pusėse per maža dėmesio skiriama ateičiai, kai, dėl vienokių ar kitokių priežasčių, gali tecti mažinti JAV pajėgas Europoje, numatant tų pajėgų santykį ir vietą tarp sustiprėjusių Europos valstybių pajėgų.

S.T.

SOVIETŲ STRATEGINIS VYSTYMASIS

1987 metų Varšuvos pakto valstybių konferencija Berlyne paskelbė naują karinę doktriną, kuri buvo pavadinta “Taikos doktrina”.

Vakarų kariniai žinovai, susipažinę su šios doktrinos tekstu, nusprendė, jog tai tėra tik propaganda.

Tačiau sovietų ir Varšuvos pakto valstybių politiniai vadovai priėmė

šią doktriną su visu rimtumu. Jie aiškina, kad kova tarp socializmo (markizmo) ir kapitalizmo pereina į kitą fazę — politinę. Jie įspėja savo skaitytojus, kad tai nėra atsiskyrimas nuo tradicinio Markso-Lenino principo kovoje su kapitalizmu, tačiau pereinama į politinę fazę, panaudojant psichologinį kovos būdą. Raudonoji armija ir toliau lieka socializmo pagrindinis ginklas.

Pažūrėkim, kaip ši doktrina yra pristatoma.

Ši doktrina deklaruoja, kad Sovietų Sąjunga ir jos sąjungininkai:

1. Nenaudos karinės jėgos, nebent būtų užpulti.
2. Nepradės atominio karo.
3. Neturi teritorinių reikalavimų.
4. Gerbs kaimyninių valstybių nepriklausomybę.
5. Nesirems atominė energija dėl savo saugumo patikrinimo.
6. Bandys sukurti Europoje specialias zonas, saugias nuo karo.
7. Yra pasiruošę pasirašyti sutartį, kad būtų sumažintos karinės jėgos visų Europos valstybių, nuo Atlanto iki Uralo kalnų, įskaitant ir Amerikos karines jėgas Europoje.
8. Kviečia visas valstybes pergalvoti savo karines doktrinas ir sukurti naujas.

Sovietų karinė doktrina susideda iš dviejų elementų: socialpolitini ir militarinio-techninio, kurie yra tarp savęs neišskiriami. socialpolitinis apima metodologinius, ekonominius, socialoginius ir teisinius principus, apsprendžiančius karą. Militarinis techninis elementas apima karinę organizaciją, ginklavimą ir karinių pajėgų pamokymą. Karinis elementas taip pat apspręs ir būsimo karo paramos ir reikalą bei metodus.

Militarinis techninis elementas pagal naują sovietų karinę doktriną bus gynimosi pobūdžio. Tas privertė sovietų karinę vadovybę susirūpinti, nes iki šiol sovietų karinė doktrina mokė, kad ofenzyvinė idėja yra sovietų armijos pagrindas.

Kad aprašytum sovietų karinę vadovybę, jų karinė spauda pradėjo aiš-

kinti, jog nors naujoji karinė doktrina yra gynimosi pobūdžio, tačiau ir toliau bus reikalaujama karines pajėgas laikyti budrioje parengtyje, kad valstybė nebūtų užpulta nepasiruošusi atremti priešą. Tokiu būdu buvo bandoma išaiškinti susidariusį prieštaravimą, paskelbus šią naują doktriną.

Sovietų admirolas ir kiti autoriai tvirtina, kad Sovietų Sąjunga ir toliau bandys išlaikyti "Superpower" statusą, bet bandys pasiekti savo tikslus, remdamiesi ne ginkluotu konfliktu, bet politinėmis priemonėmis. Tačiau tai nereiškia, kad bus atsisakyta karinio spaudimo bei grasinimo. Iš tikrųjų politinės priemonės bus tik pirmas žingsnis užplanuotam tikslui pasiekti.

Buvo prieita prie vieningos nuomonės, kad negalima laimėti karo, remiantis tik kariniu techniniu būdu. Todėl sovietai labai suintensyvino savo politinį aktyvumą tarptautiniame forume.

Remiantis šiuo "nauju galvojamu", kas sovietam terminologijoje reiškia "politiniai aktyvūs priemonės", gen. ltn. Serebrynikov, žymus sovietų karinis eksperetas, tvirtina, kad pagal dabartines tarptautines sąlygas politinių priemonių reikšmė socializmo saugumui labai palanki. Jo nuomone, dabar naudojami metodai ir politinė technika labai prisideda prie taikos išlaikymo.

Kitos priemonės, generolo nuomone, galėtų būti:

1. Diskutuoti atominio karo baicybes ir kaip jo išvengti.
2. Tarptautiniai forumai turėtų būti naudojami pakeisti esamą įtampą tarp valstybių, turinčių skirtingas politines sistemas. Pirmiausia tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos, o vėliau ir tarp Varšuvos pakto ir NATO.
3. Sukurti sąlygas, kurios vestų prie bendradarbiavimo (detante) ir nusiginklavimo.

Tačiau autorius įspėja, kad visos šios priemonės bei sąlygos neturėtų būti suprastos kaip sovietų intencija eiti į pacifizmą. Bandant pakeisti bei pagerinti tarptautinę padėtį, Sovietų

Sąjunga ir toliau remsis militarine jėga, tačiau kaip paskutine priemone.

Sovietų karinės pajėgos turi būti tinkamoje aikštumoje, nes mažinant karinį pajėgumą, sovietai turėtų kapituliuoti Vakarams.

Sovietų karinei vadovybei rūpestį kelia protingas karinio ir politinio elemento balansas. Generolas primena Kubos pavyzdį — 1962 metų krizę. Jo nuomone, sovietų diplomatija ir grasinimas karu išvengė katastrofos, ir Vakarai buvo priversti leisti Kubos socializmui egzistuoti Vakarų hemisferoje.

Armed Forces Journal International, šių sovietų naują karinę doktriną komentuodamas, tvirtina, kad sovietų terminologija slepia tikrą doktrinos tikslą. Iš tikrųjų visi šie terminai "political measures", arba "active measures" reiškia karinės jėgos, ideologijos, psichologijos, diplomatijos ir kitų priemonių kombinaciją kare prieš Vakarų Europą bei Ameriką.

Nėra paslaptis, komentatoriaus nuomone, kad Sovietų Sąjunga, kuri garsiai kartoja komunistų partijos tikslą — sukurti "naują, teisingą pasaulį", sieks to tikslo ir toliau. O jų siekis — sumažinti ginklavimąsi reiškia ne ką kitą, kaip tik norą išbristi iš dešimtmečiais besitęsiančios jų ekonominės krizės.

J.S.

GLOBALINĖ PADĖČIAI NUSTATYTI SISTEMA

Armed Forces Journal 1987 m. gruodžio mėn. numeryje buvo išspausdintas Glenn W. Goodman Jr. reportažas apie įvedamą "Global Positioning System" (GPS). Reportažas čia sutrauktai atpasakojame, kad būtų paprasčiau, naudodami anglų kalbos santrumpą GPS.

GPS yra satelitų sistema, paremta radijo navigacine sistema, kuri bus naudojama visų ginklų rūšių, labai tiksliai nustatyti bet kur žemės rutulio paviršiuje geografinį plotį, ilgį, aukštį nuo žemės paviršiaus ir laiką bet kuriuo metu. Sistemos segmentą erdvėje sudaro 18 satelitų su pridėda-

GYNIMASIS NUO ŽYDŲ PUOLIMO

Kanados *Tėviškės žiburiai* vasario 16 išspausdino Stasio Juozėno straipsnį, kuriame jis nagrinėja gynimosi nuo OSI reikalus. JAV veikiant OSI ieško karo nusikaltėlių, pasinaudodama KGB pateikiama medžiaga, kuri dažnai kompromituoja nekaltus žmones, išstis bendruomenes ir net pažeidžia žmogaus teises.

Tautų sąjungos laikais Olandijoje, Haagos miestas veikė Haagos tribunolas iškilusiems tarptautiniam ginčams spręsti. Po II pasaulinio karo nugalėtojai jį 1946 m. pavadino Tarp-

tautiniu teismu parūpino jam statutą ir padarė jį sudėtine J. T. įstatų dalyviu. Visi J. T. nariai yra statuto dalyviai, o J. T. nepriklausančios valstybės, J. T. visumos susirinkimui rekomendavus, gali pasidaryti statuto dalyvėmis. Tačiau neaišku, ar Baltijos valstybės, kurios šiuo metu yra faktinai neegzistuojančios, galėtų pasidaryti statuto nariais, jei jas rekomenduotų pvz. Europos parlamentas, J.T. ar Žmogaus teisių globos org-ja.

Apažvelgęs šio teismo kompetenciją ir jo procesą, autorius nurodo, kad nebūtų lengva OSI šiame teisme kaltinti, nes ji veikia tik JAV, bet jos veiklos pagrindas — JAV imigracijos

įstatymo papildymas, vadinamas Holtzman priedu, buvo priimtas tik 1972 m. Vokietijos nacių prieš dešimt metų padarytiems nusikaltimams bausti. Tas priedas yra taikomas tik prieš žydus padarytiems nusikaltimams bausti. Todėl neapima kitų karo metu padarytų nusikaltimų prieš žmogaus teises.

Bylos iškėlimui palengvinti autorius siūlo pateikti sudėtinį kelių tautų skundą ir prašyti Tarpt. teismą padaryti konsultacinę išvadą. Atskiros valstybės neturi teisės prašyti padaryti konsultacinę išvadą. Tokią teisę turi tik J. T. visumos susirinkimas, Saugumo taryba ir specialios institucijos, kaip Tarptautinė žmogaus teisių apsaugos institucija Britanijoje ir gal kitos.

Iki šiol Tarptaut. teismas yra padaręs 20 konsultacinių išvadų.

Autorius nurodo, kad JAV veikiantis vienašališkas įstatymas liečia daugelį tautybių, turi tarptautinį pobūdį ir yra nesuderintas su tarptautiniais įstatymais. Todėl autorius siūlo suda-

masi 3 atsarginiais satelitais beveik 20,000 km aukštumo orbitoje. Satelitai nuolat siunčia radiju navigacinę informaciją. Bet kurioje žemės rutulio vietoje bent 4 satelitai yra imtuvui "matomi" bet kuriuo metu.

GPS sistemos naudotojo aparatūrą sudaro antena, signalų imtuvai-dešifruotojas ir kontrolinis-atskaitomasis vienetas. Šis aparatūra automatiškai sunaudoja keturių satelitų siunčiamą informaciją, apskaičiuoja naudotojo padėtį erdveje (geogr. plotį, ilgį, aukštį), o taip pat naudotojo judėjimo greitį ir laiką. Kariniamis sistemoms naudotojams jų padėtis bus duodama 16 metrų tikslumu, jų greitis 0.1 m/sek. tikslumu, o laikas 1;10,000,000 sek. tikslumu. Aparatūra gali būti naudojama bet kuriomis atmosferinėmis sąlygomis ore, sausumoje ar jūroje.

GPS satelitai yra gaminami Seal Beach, CA, Rockwell International bendrovės, pagal 1983 m. gegužės

mėn. pasirašytą sutartį. Sutarties kaina: 1.2 milijardo dolerių. Gamyba suskirstyta vad. blokais: I ir II. I bloko buvo pagaminta 10 satelitų, kurie buvo naudojami naudotojų aparatūrai bandyti. 7 šio bloko satelitai dar tebeveikia. II bloką turi sudaryti 28 operaciniai satelitai, kurie numatoma, veiks po 7.5 metus. II bloko satelitų įstatymą į orbitas sukliudė 1986 m. pradžios "Challenger" erdvėlaivio katastrofa. Karo aviacija tada apsisprendė panaudoti negrįžtamas "Delta II" raketas. Pirmas satelitas bus iškeltas panaudojant Deltą 1988 m. spalio mėn. ir dar penki per ateinančius 11 mėn. 1989 m. spalio mėn. erdvėlaiviu bus iškelti satelitai Nr. 7 ir 8. Visi 18 satelitų bus savo vietose 1990 m. rudenį, o visi 21 II bloko satelitai bus orbitoje 1990 m. pabaigoje.

Naudotojų aparatūrai numatoma išleisti 452 mil. dolerių. Rockwell gamina šešių varijantų aparatūrą. Vieno kanalo aparatai nešami ant nugaros ir

sausumos važiuojamoms priemonėms. Dviejų kanalų aparatūros trys tipai skiriami daugiausia helikopteriams. Penkių kanalų aparatai skiriami lėktuvams, povandeniniams ir paviršiaus laivams. Kanalų skaičiumi nusakoma kelis satelitus galima sekti tuo pat metu. Juo daugiau kanalų, juo greičiau nustatoma naudotojo padėtis.

Naudotojo aparatūra įvairuoja svoriu: pėstininko ant nugaros nešamas varijantas sveria 17 svarų, o lėktuvo nešamas — 75 svarus. Jie bus naudojami 175 modelių įvairių lėktuvų, laivų ir sausumos riedmenų, jau buvo sėkmingai išbandyti įvairiose kovos priemonėse. Karinės pajėgos turi pareikalavimus 27,000 komplektų.

Dešimt NATO šalių pasirašė susitarimą šias sistemas pirkti, o Vakarų Vokietija ir Kanada jau padarė pirmuosius užpirkimus. Dviejų kanalų aparatūra bus įstatoma helikopteriuose, kuriuos perka Australijos pajėgos.

S.T.

ryti teisinio pobūdžio organą iš kelių tautybių ir paruošti reikalingą dokumentaciją.

LIETUVIŲ DALINIAI VOKIEČIŲ OKUPACIJOS METU

Tame pačiame TŽ numeryje Kanados LB veikėjas J. V. Danyš iškelia Kanadoje veikusią karo nusikaltėlių pajieškos Deschenes komisijos veiklą ir nurodo, kad savo darbui ji panaudojo 242 knygas ir studijas, tačiau lietuvius lietė tik dvi knygos, būtent R. Misiūno ir R. Taageperos *The Baltic States: Years of Dependence 1940 - 80* ir Mildos Danytės *DP: Lithuanian Immigration to Canada after the Second World War*, Ukrainiečių liečiančių knygų buvo panaudota 18, o žydų autorių net 46 knygos.

Autorius nurodo, kad PLB visuomeninių reikalų komisijoje buvo keliami mintis išleisti anglų k. leidinį apie vokiečių okupacijos laikotarpį ir buvo sutarta išversti iš gen. St. Raštikio atsiminimų IV tomo skyrių "Lietuvių tautos kovos prieš SS legioną", nes jame tas reikalas buvo geriausiai atvaizduotas. Šis leidinys esąs paruoštas spaudai ir buvo papildytas įžanga ir paaiškinančiomis išnašomis. Ieškoma finansinės paramos leidiniui išleisti.

Tokia dalykų būklė dar kartą parodo, kaip labai yra reikalinga rimta mokslinė istorija apie Lietuvos abiejų okupacijų laikotarpius.

AR VERTA KASMET SUSIRINKTI?

Tokios antraštės straipsniu Vytautas Volertas, JAV LB krašto valdybos pirm-kas, nagrinėja kasmet minimą Lietuvos nepriklausomybės atstatymo švenčių minėjimus ir istorinius pavyzdžiais pagrindžia jų prasmę, ypač šįmet šventę, nes ji yra sukaktuvinė, pasiekusi 70 metų.

Jie teigia, kad JAV LB Lietuvai pagalbos srityje yra nuožmi darbininkė. Be šauksmo pradėjo, be šauksmo tęsia ir nesigiria, kuo pati nėra tikra.

Ji žvalgosi patarimų ir talkos ir neturi iliuzijų. Ji taip pat nesiglėbia sau visuomenės dėmesio, kad kitiems jo liktų mažiau.

Pagal autorių praėjusieji metai buvo aktyvūs. Sovietų okupuotoje Lietuvoje žmonės drįso prakalbėti apie Hitlerio - Stalino susitarimą, kuris anksčiau mažai kam buvo žinomas. Žinios apie demonstraciją Vilniuje sklido visame pasaulyje, bet buvo ir nukentėjusiųjų. Okupuotos Lietuvos žmonės kenčia už tautinį darbą, o mes neturime jokių sunkumų ir neturime teisės ten laukti skaudžių aukų, kol jiems patiems šios aukos nėra būtinos. Mūsų teisė ir pareiga yra padėti kietais spaudimais per JAV vyriausybę, kad aukos būtų mažesnės, o pasėkos reikšmingesnės. Šitai LB ir daro.

NE LIETUVOJE GIMUSIO JAUNIMO PAREIGA LIETUAI

Tokia antrašte *Dirva* kovo 3 išspausdino Editos Nazaraitės straipsnį, laimėjusį ALT s-gos konkurse pirmąją premiją. Ši problema yra aštri ir su ja nuolat susiduriame, todėl su autorės mintimis verta susipažinti

Išėiviams savo patirtimi pergyvenusiems visas Lietuvos nelaimės nėra sunku suvokti savo veiklos tikslus ir priežastis. O gimusius už Lietuvos ribų dažnai drasko dramatiški apmąstymai ir apsisprendimai. Jiems daug realistiškesnė yra amerikoniška aplinkuma, nes ir net pati ideališkiausia tėvynės meilė reikalauja fizinio prisilietimo, kitaip tariant, gyventi ar būti gyvenus Lietuvoje ir kūnu, o ne tik mintimis. Tik dėl pareigos yra sunku mylėti nepažįstamą kraštą. Autorėi atrodo, kad didžiausią įtaką vertybių formavime turi šeima. Auklėjant lietuvišką atžalą nelietuviškame krašte didžiausia atsakomybė tenka šeimai. Išėivų palikuonis ir Lietuvą jungiantys saistai yra lietuvių kalba ir politinis orientavimas. Daug kalbų mokėti nėra tik našta. Nėra gražu, kai sveimtautis profesorius yra geriau išmokęs lietuvių kalbą ir yra geriau susipažinęs su lietuvių literatūra už lie-

tuvių kilmės jaunuolį. Tad mokėti savo tėvų kalbą yra savigarbos ir dvasinio orumo dalykas. Niekas nepavardins vaikų gerais, kurie nemylti savo tėvų, o, jei myli tėvus, tai turi mylėti ir jų kalbą. Tad dėmesys lietuvių kalbai ir Lietuvai pirmiausia turi išaugti ne iš pareigos, bet iš meilės savo tėvams.

Kitas labai svarbus lietuviško auklėjimo aspektas yra politinis orientavimasis. Tolerancija yra geras dalykas, bet toleruoti blogį nėra dorybė. Nemokėdamas savos kalbos, jaunuolis nepajėgs studijuoti, kas vyksta jo tėvų krašte, kurį yra pagrobę komunistai, nes tarptautinė spauda nevisada yra netendencinga. Lietuva nėra vienintelis kraštas, kenčias nuo komunistinės okupacijos. Milijonai žmonių kenčia pačioje Sov. S-goje, Rytų Europoje, Azijoje, Pietų Amerikoje ar Afrikoje. Plačiau pažvelgę, surasime milijonus nelaimės draugų. Tad kova prieš bendrą priešą gali sujungti įvairiausių tautybių, religijų ir rasių žmones. Bet reikia suvokti, kad priešas yra ne tautos, bet per prievartą brukama komunistinė sistema kitoms tautoms.

Meilė artimui, meilė tiesai, užuojauta kito kančiam žmogų padaro žmogumi. Todėl likti patriotišku, reikia visų pirma pasidaryti žmoigišku.

DAR DĖL KITAKALBĖS SPAUDOS

Turiu Juozui Kojeliui prisipažinti, kad nesusipratimą sukėlusią citatą paėmiau iš Feliks Zubr straipsnio *Drauge*, o ne iš *Lietuvių dienose* spausdinto J. Kojelio straipsnio. (*Lietuvių dienų* neprenumeruoju tik dėl to, kad, gyvendamas iš ribotų pajamų, tenkinuosi prenumeruodamas tik man artimesnius 12 lietuvių leidžiamų laikraščių ar žurnalų, 3 anglų k. dienraščius ir 3 žurnalus). Jei citatą idėjau į kabutes, tai reiškia, kad toks teigimas buvo Zubr straipsnyje. Iš kitos pusės toks teigimas tik patvirtina, kad viena užsieninė spauda, kaip ir visa išėivijos Lietuvos laisvinimo veikla, Lietuvos neišvaduos be krašte likusios tautos pritarimo ir pa-

togių tarptautinių aplinkybių susiklostymo, bet tai nereikia, kad užsieninės spaudos parama mūsų tikslam ir mūsų laisvinimo veiklą būtų visai nereikalingos.

Be to, dar kartą perskaitęs Juozo Kojelio laiške minimą skirsnelį, įsitikinau, kad niekur nerāšiau, jog Feliks Zubr oponuoja Juozo Kojelio teigimui.

OSI KALTINA VISĄ TAUTĄ!

Draugo 1988.II.6 laidoje išspausdinta paskaita, skaityta *Ateities* akademiniam savaitgalyje, "Lietuvių tautos dvasinis ir fizinis išlikimas", kurioje buvo paliesta ir OSI veikla, paminint kai kuriuos leidinius.

Viena iš tokių knygų yra *Quiet Neighbors*, išleista 1987 m. parašyta buvusio OSI vadovo Allan Ryan. Knyga pilna šmeižtų, nukreiptų prieš Rytų Europos tautas. Štai porą ištraukų:

"Vieni Rytų europiečiai išvažiavę į Vokietiją dirbti karo pramonėje, kiti, kurie buvo pasilikę savo kraštuose, padėjo vokiečiams ir traukėsi kartu su jais, vos per žingsnį pasprukdami nuo raudonosios armijos." (p. 8).

Kitoje vietoje cituoja laikraštiniuko Drew Middleton straipsniuose skelbta "žinias", kad "neva daugiau negu trečdalis pabaltiečių bendradarbiavo su okupantu ir dirbė SS ir Gestape." (p. 14)

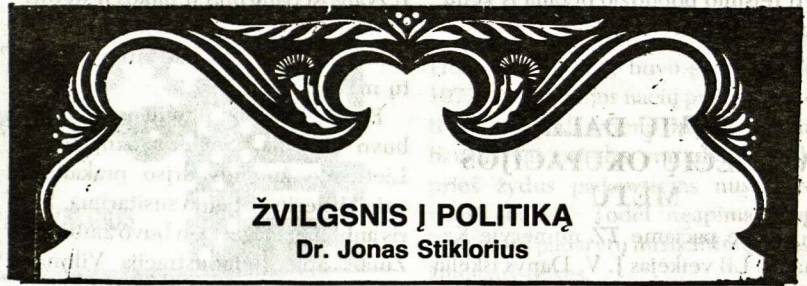
Antra knyga, parašyta Sol Littmano, *War criminal on trial: the Rauch case* tvirtina, kad "Nepriklausomos Lietuvos vyriausybė buvo "provokiška", tačiau nutyli, kad toji vyriausybė teisė Klaipėdos nacius.

Trečioji knyga *America and the Survivors of the Holocaust*, parašyta Leonardo Dinnerstein, tvirtina, kad esą: "50% baltų buvo nacių partijos nariai".

Mums aišku, kad autorius neskiria "Pabaltiečio" (Balt) nuo pabaltiečio vokiečio (Baltic German).

Taigi jeigu kas manė, kad OSI kaltina tik atskirus asmenis, labai klydo: ne tik tremtiniai, bet visa tauta.

J. S.

ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ Dr. Jonas Stiklorius

ALIEJUS – NAFTA

Prieš daugelį metų žmogus kasė duobę, ieškodamas vandens, bet vietoje vandens iš žemės ištryško rudas, tirštas, smirdantis skystis. Žmogus pasijuto nelaimingas, nes jis to skystčio negalėjo gerti, nežinojo ką su juo veikti. Jeigu šiandien žmogui atsitiktų kas nors panašaus, tas žmogus būtų labai labai laimingas, nes tas rudasis skystis — aliejus arba nafta yra viena iš svarbiausiųjų žaliavų visame pasaulyje.

Kai devyniolikto amžiuje Europoje pradėjo kurtis ir modernėti pramonė, pagrindinis energijos šaltinis buvo anglis; viena iš svarbiausiųjų priežasčių D. Britanijos pasisekimui pramonėje buvo faktas, kad ji savo žemėje turėjo didelius kiekius anglies. Palaipsniui buvo pereita nuo anglies prie naftos ir tuo įvyko vienas iš didžiausiųjų pasikeitimų pasaulio ekonomijoje. Anglies galybė, D. Britaniją, pakeitė naftos galybė — Amerika.

Dabartiniu metu viso pasaulio ekonomija ir pramonė paremta naftos bei jos gaminiais. Naftos produktu varomi automobiliai, sunkvežimiai, lėktuvai, laivai, sukamos fabrikų mšinos, šildomi gyvenamieji namai etc. Be to, daroma plastika ir daugelis kitų gaminių. Sunku įsivaizduoti kas įvyktų jei iš pasaulio staiga išnyktų nafta. Viso pasaulio, ir pažengusių ir atsilikusių valstybių ekonomijos sustotų, atsidurtų chaose; visai galimas dalykas, kad tokiu atveju žlugtų viso pasaulio civilizacija.

Nafta taipogi turi pagrindinės svarbos karo vedimui. Modernios kariuomenės didžiausia dalimi yra motori-

zuotos, kas, žinoma, reiškia kad jos visiškai priklauso nuo naftos. Dar pirmojo pasaulinio karo metu francūzas valstybininkas Georges Clemenceau yra pasakęs, kad "naftos reikalingas taip pat kaip kraujas." To paties karo metu francūzas maršalas Foch skundėsi "jeigu mes neturėsime naftos, tai mes pralaimėsime karą."

Vyresnieji skaitytojai atsimins, kai 1944 m. Amerikos kariuomenė atėjo į Vokietiją, nė vienas Amerikos kareivis, net ir pėstininkas, nėjo pėsčias; visi jie važiavo automobiliais arba sunkvežimiais, atseit irgi priklausė nuo naftos. Viena iš priežasčių kodėl Hitleris pralaimėjo karą buvo faktas, kad aliantai savo žinioje turėjo net 86 nuošimčius viso pasaulio naftos atsargų. Vokiečių kariuomenė — Wehrmacht — turėjo narsius, gerus kareivius ir puikius ginklus, bet į karo galą vis daugėjo atsitikimai, kad jų tankai turėjo sustoti ir jų lėktuvai negalėjo pakilti paprastai todėl, kad neturėjo benzino. Aliantai gerai žinojo, kodėl 1943 - 44 metais jie taip smarkiai bombardavo Ploesti (Rumunijoje) naftos versmes, nes ten buvo Hitlerio pagrindinis naftos šaltinis.

Pirmoji naftos versmė Amerikoje buvo surasta, atidaryta ir pradėta eksploatuoti 1859 metais Titusville mieste, Pensilvanijos valstijoje. Kai šio šimtmečio pradžioje atsirado ir vis didėjo automobilių, o po to ir lėktuvų pramonė, naftos reikšmė, žinoma, pakilo; naujų versmių ieškojimas vis labiau intensyvėjo; vis daugiau atsirado energingų ryžtingų vyrų, kurie ėmėsi ieškoti naujų versmių ir, jas suradus, jas eksploatuoti ir iš jų

uždirbti kartais net gana daug pinigų. Žymiausias tokių vyrų buvo, turbūt, Rockefelleris kuris gudriai ir sumaniai veikdamas, sugebėjo iš aliejaus susikrauti daugelio bilijonų dolerių, tiesiog milžinišką turta.

Laikui bėgant buvo surastos naftos versmės ir kitur: Meksikoje, Venecueloje, Nigerijoje (Afrikoje) ir dar kitur. Visai neseniai buvo atrasta ir Šiaurės jūroje tarp Anglijos ir Norvegijos. Sovietai turi gausius naftos šaltinius aplink Bakų miestą, prie Kaspijos jūros. Vis dėlto patys didžiausi ir gausiausi aliejaus šaltiniai yra aplink Persijos įlanką, atseit, Irane (Persijoje), Irake etc., tačiau ypatingai gausūs, ligi šiol pasaulyje patys didžiausi naftos šaltiniai yra Saudi Arabijoje.

Įdomi šios situacijos raida. Pradžioje keletas privačių anglų ir amerikiečių kompanijų, gavusios koncesijas iš arabų valstybių vyriausybių, atliko naftos visas eksploataavimo, skirstymo, pardavimo pareigas ir savininkams arabams mokėjo tik gana menką pinigą. Pagaliau tos visos arabų ir kitos turinčios naftos valstybės susiprato ir įsteigė sąjungą, pasivadinusią "Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC)". Tokiu būdu jos, žinoma, atsidūrė dominuojančioje padėtyje ir dabar jau galėjo diktuoti kainas. Jos pajuto savo galią ir kitais atžvilgiais. 1967 metais, kai Izraelio valstybė užpuolė savo kaimynus arabus (šešių dienų karas), arabų valstybės paskelbė "embargo" atseit, atsisakė parduoti aliejų toms valstybėms, kurias jie įtarė pagalba Izraeliui. 1973 metais, kai įvyko kitas Izraelio ir arabų karas, OPEC vėl parodė savo galią. Tais metais vienos naftos statinės kaina kilo šitaip: rugsėjo mėn. — \$3.00, spalio — \$5.12, o gruodžio jau — \$11.65. Turint galvoje, kad šis produktas perkamas ir parduodamas milijonais statinių kasdien, šitoks staigus ir didelis kainų pakėlimas turėjo didžiulės įtakos į viso pasaulio ekonominę padėtį. Ta padėtis, galima sakyti, apsvėrtė aukštyn kojomis. Turint galvoje, kad

tuometu Amerika importavo maždaug trečdalį naftos iš arabų, Vakarų Europa maždaug pusę, o Japonija net apie tris ketvirčius, OPEC laikė peilį prie jų visų gerklų. Visi aliejaus pirkėjai pagaliau turėjo nusizeminti ir prašyti OPEC valstybių kainų nebekelti, nes — jie argumentavo — jeigu arabai pakels kainas taip aukštai, kad Amerika, Europa ir Japonija turės bankrotuoti.

Pasikeitimas pasaulio ekonomijoje buvo didelis. Arabai nepaprastai praturtėjo, bet Vakarai bent galėjo tęsti savo ekonominę veiklą. Viena įdomi šitokio pasikeitimo pasekmė: arabai savo bilijonus, kurių jie šiaip neturėjo kur dėti, investavo į pačius stambiausius Amerikos ir Europos bankus, kurie savo ruožtu juos skolino Trečiojo pasaulio valstybėms Pietų Amerikoje, Afrikoje, net ir Lenkijoje, etc. Tos visos valstybės pasiskolinusios tiek daug pinigų, bet nemokėjusios tinkamai jų investuoti ir naudoti, juos didele dalimi praleido tuščiomis, iš ko seka, kad net ir dabar jos turi didelių sunkumų ne tik grąžinti pačias skolas, bet net mokėti tik nuošimčius, kurie irgi jau sudaro šimtus milijonų dolerių.

Problematiška, bet ir įdomi yra šios situacijos politinė pusė. Jau praėjusiais šimtmečiais Rusijos carų imperija veržėsi ne tik į Vakarus, atseit į Europą, ne tik į Rytus, atseit į Sibirą ar ir Kiniją, bet ir į pietus — arabų ir indų linkme. 1945 metais, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, Stalinas okupavo Iraną (tada dar vadina ma Persija) ir tik prezidento Trumano spaudimas privertė atitraukti Raudonąją armiją. Irane tada įsigalėjo ministras pirmininkas Mosadegh, kuris ėmė linkti į kairę ir dėlto buvo nuverstas; į jo vietą atsisėdo šachas, kuris pasirodė esąs didelis Vakarų ir ypač Amerikos draugas ir rėmėjas. Šachas buvo didelis, stiprus ir reikšmingas Vakarų sąjungininkas ir jo rolė stabilizuojant politinę situaciją Persų įlankoje buvo reikšminga ir svarbi.

Ta rolė pasidarė dar svarbesnė turint galvoje šį faktą: sovietai, tiesa,

turi naftos Baku mieste, prie Kaspijos jūros, bet jie gerai supranta kokį svarbų tiesiog gyvybinį vaidmenį vaidina Persų įlankos nafta Amerikos, Europos ir Japonijos ekonomijoje; dėlto žinome, sovietams rūpi pirmoje eilėje ne tiek pasiimti arabų aliejų sau, kiek jiems rūpi neduoti jo Vakarams.

Kaip jau seniai žinome, Sovietų Sąjungos tėvas Leninas visai aiškiai paskelbė Sovietų Sąjungos pagrindinį nusistatymą susovietinti ir dominuoti visą pasaulį, ir visi po jo sekę sovietų valdovai — Stalinas, Chruščiovas, Brežnevas, Andropovas ir dabar Gorbačiovas — šio tikslo nėra atsisakę, nors jie dabar jo taip garsiai neskelbia, nenorėdami Vakarus per daug gąsdinti. Sovietai įsitikino, kad jie negali pasaulį dominuoti karu, nes toks karas netrukus pavirstų atominiu karu ir tai reikštų galą ne tik laisviems Vakarams, bet ir pačiai Sovietų Sąjungai Tad štai kodėl jiems įdomu, svarbu, net būtina užimti Persų įlanką ir prie jo esančias valstybes su naftos šaltiniais. Juk jeigu sovietams pasisektų tas arabų valstybes paimti savo įtakon, tai reikštų visai paprastai Vakarų galą ir sovietų dominavimą visame pasaulyje.

Sovietams priartėti prie šio pagrindinio tikslo labai padėjo faktas, kad 1979 metais Irano šachas, didelis Vakarų draugas, buvo priverstas atsistatydinti ir Irano valdžią užgrobė musulmonai fundamentalistai, reacionieriai, vadovaujami jų dvasininko Ajatola Chomeini. Tiesa, Chomeini valdžia visai nesimpatizuoja sovietams, bet jis taipgi yra labai nedraugiškas, tiesiog principiniai nusistatęs prieš Ameriką, kurią jie laiko paties velnio įsikūnyjimu.

Tam plačiam tikslui tarnauja, atrodo, sovietų invazija į Afganistaną. Žvilgsnis į to regiono žemėlapi mums parodys, kad iš artimiausiojo Afganistano teritorijos kampo distancija į Hormuz siasaurį, kuris uždaro Persų įlanką, yra tik keletas šimtų mylių, atseit distancija moderniam kovos lėktuvui ne sunkiai nugalima. Hor-

LENKŲ PARTIZANŲ ŠTABO LIKVIDACIJA PABERŽĖJE

V. SENŪTA

Vilniaus kraštui atitekus Lietuvai, 1939 - 40 m. dauguma nuolatinių Vilniaus krašto gyventojų stengėsi ko greičiausiai gauti Lietuvos vidaus pasus, ypatingai Maišiogalos, Riešės, Nemenčinės ir Paberžės valsčių ūkininkai. Iš Maišiogalos dvaro buvo kilęs lenkų korvetės kapitonas Zbignierw Giedroic (Giedraitis), kurio korvetė Rygos įlankoje pateko vokiečiams, iš "honoro" lietuviškai nekalbėjo. Gi jo motina kunigaikštienė Giedraitienė gražiai kalbėjo lietuviškai. Ji sakėsi, kad jie esą iš tų pačių Lietuvos Giedraičių, kurių dar esą apie Giedraičius ir Alytų.

Pilietybei patikrinti buvo sudaryta "Pilietybės teisių pripažinimo komisija", susidedanti iš Teisingumo Ministerijos atstovo Tomkaus, V. R. Mjos atstovo Bortkevičiaus ir Savivaldybės atstovo Blaškausko. Buvo įsteigta keliolika pasų išdavimo punktų.

Vilniaus miesto gyventojams pasai buvo duodami tik tiems, kurie buvo Vilniuje ar Nepriklausomoje Lietuvoje gimę ir nuolatos Vilniuje gyvenę. Kas buvo buvęs išvykęs nors keliems metams, paso negavo. Prie Pilietybės pripažinimo komisijos durų, Magdalenos g-vė 2, stovėjo eilės žmonių, norinčių gauti pasus, nes pagal veikusius Lietuvos įstatymus, visų organizacijų ar draugijų valdybų nariai turėjo būti Lietuvos piliečiai. Kol valdybų nariai ne Lietuvos piliečiai, jie negalėjo vadovauti

draugijai ir todėl Spaudos ir Draugijų skyrius skyrė toms draugijos kuratorius (laikinus vadovus).

Prasidėjo pasų išdavimas. Pirmas Lietuvos vidaus pasą gavo adv. Engelis, kuris buvo gimęs Panevėžyje, Vilniuje nuolatos gyvenęs ir gynęs lietuvių bylas lenkų teismuose. Antras gavo pasą istorijos prof. Koscialkovskis, kuris buvo taip pat gimęs Panevėžyje, silpnai kalbėjęs lietuviškai, bet intensyviai mokėsi lietuvių kalbos. Aišku — Lietuvos sukilėliai — socialdemokratų Pečkaitis ir Paplauskas, kurie buvo pabėgę Lenkijon, pasirodė pasų punktuose ir prašė pasų, bet kariuomenės teismas atnaujino sukilimo bylą ir jie buvo uždaryti. Kaip toliau pamatysime, tie pasai kai kam atnešė mirtį.

1943 m., esant vokiečių nesekmei Rytų fronte, prasidėjo siausti lenkų partizanai ir jau buvo persimetę į vakarinius — Riešės, Maišiogalos, Nemenčinės ir Paberžės valsčius, netoli buvusios administracijos linijos. Partizanai ateidavo naktimis pas ūkininkus ir patikrindavo pasus. Jei kuris buvo jau pakeitęs pasą — tą nušaudavo. Jie sušaudė daug nekaltų ūkininkų, jų tarpe ir Riešės valsčiaus viršaitį, kuris buvo vietos ūkininkas, lietuvis ir jau buvo pakeitęs pasą.

1941 m. birželio mėnesį buvo gauta žinia, kad lenkų partizanai pulsia Paberžės miestelį. Šios vietovės apsaugai buvo atsiųsta lietuvių savisauogos dalinių kuopa, vadovaujama ltn.

Kl. Baltoko ir viršilos J. Siso. Kuopos vyrai išstatė du kulkosvaidžius bažnyčios bokštų varpinėse. Kuopa, galima sakyti, buvo gerai ginkluota, bet ne motorizuota: turėjo tik arklius, vežimus, gal ir dviračius.

Pritrūkus arkliams pašaro, buvo nusiųsti keturi kareiviai į Beržų dvarą, netoli miestelio, nupirkti pašaro. Dvaro užvaizda pranešė, kad jie pašaro pardavimui neturį. Grįžtant kareiviams į kuopą, iš dvaro buvo paleisti į juos keli šūviai. Vienas karys buvo nušautas, o kitas sužeistas, kuris dar galėjo prišliaužti iki rugių. Kiti du atbėgo į kuopą ir pranešė kuopos vadui. Kuopa apsupo dvaro rūmus ir prasidėjo "kaip užgrojam, kaip užgrojam..."

Kai iš bažnyčios bokštų pradėjo tratėti kulkosvaidžiai į dvaro rūmus — visi iš dvaro pasileido bėgti į rugius, kurie buvo apie pusė km nuo dvaro rūmų. Tai buvo puikus apšaudymo laukas — lygi, graži pieva. Kuopos vyrai iš visų pusių atidarė ugnį ir visus bėgančius nukirto.

Vėliau paaiškėjo, kad čia buvo lenkų partizanų štabo posėdis su apsauga. Žuvo lenkų partizanų vadas "Karszun" (Vanagas), kuris pasirašinėdavo lietuvių įstaigoms grasinančius laiškus. Žuvo Lietuvos dvarų — vokiečių įgaliotinis administratorius Komaras! Komaras buvo gimęs Lietuvoje, turėjo daug turto Lietuvoje, Lenkijoje, gal ir Vokietijoje. Mokėjo lietuviškai, lenkiškai, vokiš-

muz sąsiauris turi nepaprastai dideles strateginės reikšmės, nes jeigu sovietams pasisektų prie jo įsitvirtinti, jie lengvai galėtų sustabdyti bet kokių laivų judėjimą į Persų įlanką ir iš jos, o tai reikštų pasekmes, kurias net baisu įsivaizduoti.

Maždaug pusantro šimtmečio iki 1971 metų D. Britanija dominavo visose valstybėse, Persų įlankos pakrantėse ir žiūrėjo, kad ten neįsitvirtintų Rusija, o dabar Sovietų Sąjunga. Kai D. Britanija 1971 metais iš tos pozicijos pasitraukė, ta pareiga dabar

krito ant Amerikos pečių. Tad ir visai nestebėtina, kad Persų įlankoje Amerika dabar laiko didoką skaičių karo laivų, su aiškiai matomu tikslu neduoti sovietams ten įsigalėti.

Kaip tai pavyks, parodys ateitis.

kai ir rusiškai. Jis buvo išrepatriavęs į Vokietiją iš Lietuvos. Žuvo visa dvairo administracija su tarnais ir tarnaitėmis, šeši ginkluoti partizanai ir visi posėdžio dalyviai.

Šaudymui nurimus, pradėjo skambinti bažnyčios varpai. Kas tą darė — nežinoma.

Vokiečiai, sužinoję kas įvyko, pareidavo, kad ateityje būtų pranešta jiems apie būsimus veiksmus. Vilniaus vokiečių žandarmerijos vadas Kanappe (klaipėdiškis) apie tai žinojo iš anksto ir dar patikrino, kad vokiečiai nesikišą. Gebietskomisaro plk. Rexin, kuris buvo vedęs lenkę, buvo labai nepatenkintas.

Ant rytojaus Vilniaus lenkų laikraštelyje tilpo didelė Geb. komisaro Wolff užuojauta Komaro šeimai dėl "tragiškos" mirties. Apie partizanus nebuvo užsiminta.

LIETUVIS SUGAVO NACIŲ POVANDENINĮ LAIVĄ

"Karyje" buvo paraginta ieškoti duomenų apie narsius lietuvius amerikiečių kariuomenėje. Bevartydamas iškarpas, atradau "Naujienu" nr. 182, 1956.VIII.3 d. paskelbtą tokią žinutę:

— Zenonas B. Lukošius (9010 Jeffrey av.) pasižymėjo antrajame pasauliniame kare. Jo sumanumo ir drąsuo-

mo dėka buvo išgelbėtas nuo paskandinimo nacių U-505 laivas, kuris pateko į amerikiečių rankas. Už tą žygį Lukošius buvo apdovanotas Sidabro žvaigždės medaliu (Silver Star). Tam karo įvykiui prisiminti Bismarck viešbuty įvyko banketas į kurį buvo pakviesti visi kas tik dalyvavo minėto laivo paėmimo ir jo išgelbėjimo nuo paskandinimo. Aišku, kad bankete dalyvavo ir Lukošius. Admirolas Gallery pasakė kalbą, kurioje jis pabrėžė jog jau yra sudarytas \$200,000 fondas kuris rūpinsis minėto laivo pargabenu į Chicagą. (K. S.)

Jei kas pasistengtų sužinoti tolesnę Vokietijos povandeninio laivo U-505 istoriją, tai gal būtų galima paskelbti įdomių nutikimų, tinkamų ne tik platesniam paminėjimui, bet ir knygai ar filmui.

Alg. G.

KLEVELANDO RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Vasario 7 dieną, 4 val. po pietų Lietuvių namuose įvyko LKVS "Ramovės" Klevelando skyriaus metinis narių susirinkimas ir Tradicinės "Kuprinės pabiros".

Susirinkimą atidarė skyriaus pirmininkas Vytautas Janušis ir pasiūlė susirinkimui į prezidiumą kviesti Jurgį Malskį pirmininkauti ir Ed.

Pranckų sekretoriauti.

Susirinkimo pirmininkas J. Malskis susirinkimą gražiai pravedė, kurio metu skyriaus nariai užklausė skyriaus pirm., kasininko ir revizijos komisijos pranešimus. Visi pranešimai susirinkimo buvo priimti ir patvirtinti. Priešus prie skyriaus valdybos rinkimų, susirinkimo pirmininkas Jurgis Malskis pasiūlė prašyti buvusią valdybą, kuri taip gražiai ir sumaniai vadovavo, pasilikti ir dirbti toliau.

Buvusiai valdybai ir revizijos komisijai sutikus, išskyrus F. Navicką, kuris dėl asmeniškų priežasčių nesutiko pasilikti, skyriaus pirmininku, V. Januškiui pasiūlius, į pasitraukiančio F. Navicko vietą išrinktas Edvardas Pranckus.

Juliiui Kazėnui pristačius ramovėnų choro akomponatorę ir vadovę G. Karsokieng pakelti į skyriaus garbės nares, o Jurgiui Malskiui pasiūlius buvusį skyriaus ir Centro valdybos narį Praną Karalių pakelti į garbės narius, susirinkimas vienbalsiai pritarė. Tuo būdu muzikė G. Karsokienė ir ramovėnas Pranas Karalius nuo vasario 7 dienos Yra LKVS "Ramovės" Klivelando skyriaus garbės nariais.

Susirinkimas baigta Lietuvos himnu. Po to sekė kuprinės pabiros ir pašnekesiai.

E. Pranckus

Atkelta iš 180 psl.

mūsų meno apraišką! Deja, tam daug laiko negaliu skirti... Pusę dienos užima gimnazija, paskui namų ruošą ir pasiruošimas rytdienos pamokoms. Be to, turiu ir su sūnumi pabendrauti, jam kuo nors padėti... jis mano vienintelis.

— Taip, aš suprantu... bet juk galite kurį nors šeštadienį ar sekmadienį pasidaryti sau malonumo! Aš dažnai einu į Valstybės teatrą. Ypač mėgstu operas!

— O! Operos yra mano silpnybė! Mačiau jų kelias, bet visada kas nors atsitinka, kad vis pamiršti teatrą...

— Tai gal sudarytumėte man kompaniją! Ir man nusibodo eiti į spektaklius vienam!

Tai skambėjo jau kaip ir atsargus pasimatymo

paskyrimas. Tačiau Rasa visada pasitikėjo savo amžinąja meile Jonui. Taip pat nerūpestingai linksmi ji žvilgtelėjo į pašnekovą.

— Gal būt... kada nors, prie progos!

— Ar ponias nenorite benediktino? Gal konjako?

Prie jos šeimininkė su padėklų, o jame pilni žemaūgiai stikliukai su rudu skysčiu.

— Ne, dėkui! Nevartoju alkoholio.

Rasa nepastebėjo Palšio nustebimo, išgirdus jos paskutinę pastabą. Tačiau jai nieko nesakė. Išlenkė ligi pusės nugertą saldaus skysčio taurelę ir pavilgė kavos gurkšniu. Matomai ėjo su gyvenimu — mokėsi pažinti savo naująją pažįstamąją iš jos poelgių, iš kalbos ir judesių. Į pokalbį įsiterpė kiti kaimynai, ir po kurio laiko Palšys atsiprašė, nueidamas prie vyrų grupės.

(Bus daugiau)

LIETUVOS KARIUOMENĖS KŪRIMAS, NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOS

ir daugelis kitų svarbių istorinių įvykių yra plačiai aprašyta naujoje knygoje. Kviečiame ją užsisakyti kartu su kitais leidiniais:

LIETUVOS GINKLUOTOS PAJĖGOS, paruošė Vytenis Statkus, 1040 psl., daug iliustracijų, dalis spalvotų, daugelis įstatymų, Pėstininkų statusas ir k. \$27.00

LIETUVOS ISTORIJA, red. A. Šapoka, 4-tas leidimas, spalvotos iliustracijos, 3 istoriniai Lietuvos žemėlapiai \$17.00

700 JAHRE DEUTSCH-LITAUISCHER BEZIEHUNGEN, dr. W. Storost - Vydūnas, vokiečių kalba, spalvotos iliustracijos, knyga vertinama Europoje \$14.00

Knygų įpakavimui ir persiuntimo išlaidoms reikia pridėti \$3.00. Užsakymus ir čekius prašome siųsti:

VYDUNAS YOUTH FUND, INC.
3001 W 59th Street
Chicago, ILL., 60629

Visos aukos Vydūno Jaunimo Fondui atleidžiamos nuo federalinių mokesčių.

DEVENIŲ KULTŪRINIO FONDO LEIDINIAI

1. B. Bušackis — Radvila Juodasis \$5.00 nuolaida \$3.00
2. V. Karosas — Lietuvos ryšys su Pietų Amerika \$4.00 nuolaida \$2.50
3. J. Statkutė de Rosaless — Baltų kalbos bruožai Iberų pusiasalyje \$15.00
4. M. Karaša — Gyvenimo sukuriuose \$15.00 nuolaida \$10.00
5. J. Dagys — Sculptures (meno albumas) \$30.00
6. J. Andrius — Lietuvos žemėlapis \$6.65

Užsakymai siunčiami:

Devenų kultūrinis fondas
P. O. Box 10782
St. Petersburg, FL 33733

“K A R Y S”

gimė 1919 m. gegužės 22 d.

Lietuvos laisvės kovų
apkasuose.

Ruošdamiesi

“KARIO”

70-čio sukakčiai,

skaitykime ir platinkime šį
patriotinio turinio žurnalą!

*Lengviausias būdas paremti KARI —
perkant jo leidinius*

Jau gaunama pati naujausioji knyga.

LIETUVOS RAITELIŲ II KNYGA
Z. RAULINAITIS

KELIAS Į SOSTĄ

Knyga 302 psl., iliustruota schemomis ir paveikslais, kietais viršeliais ir su aplanku.

Apsikrikštijęs pats ir savo didikus apkrikštijęs, Mindaugas įvedė krikščionybės pradžią Lietuvoje. Jo nueltas kelias į krikštą ir į karaliaus sostą liiko nužymėtas eile karų, daugybe žygių ir kautynių.

Kai 1253 m. Mindaugas buvo vainikuojamas Lietuvos karaliumi, lietuviai raiteliai buvo garsūs ir už Lietuvos sienų. Šioje Lietuvių Raitelių knygoje galima sekti jų žygius, kartu ir jų giminaičių, prūsų ir jotvingių, karių kovas Rusijoje, Volinijoje, Lenkijoje ir Prūsijoje. Aprašomasis laikotarpis — Mindaugo įsigalėjimas Lietuvoje — apima 1234 - 1253 m. laikotarpį. Jo kelias į sostą atvedė jį ir Lietuvą į krikštą, kurio pakartojimo 600 metų sukaktį švenčiame šiais — 1987 metais.

Šią knygą tuoj pat gausite, pasiuntę \$12.00

K A R Y S
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

SKAITYK IR PLATINK KARI!

“K a r i o” skaitytojams pageidaujant, nuo šio numerio įvedamas naujas skyrius — “Iš grožinės literatūros”. Čia bus spausdinami grožinės literatūros kūriniai, artimi “K a r i o” dvasiai.

Redaktorius

SAVANORIO SŪNUS

Andrius Norimas

*Neverki, mama, neraudoki
Ir ašarų neliek gailių!
Tikėk, ateis laikai kitoki,
Iš naujo kelsis Lietuva...
(Partizanų daina)*

Kolegos mokytojai pasikviesdavo Rasą pas save. Šį kartą ji pas gimnazijos mokytojus Gilionius, mokytojaujančius toje pačioje gimnazijoje. Pranas Gilionis dėsto lietuvių literatūrą ir kalbą, o Sofija Gilionienė — gamtamokslį. Susirinko nemažas būrys atšvesti jų penkiolikos metų vedybų sukaktį. Čia ir mokytojai, ir karininkai, ir teisininkai, ir kitokie aukšti valdininkai.

Rasa stengdavosi išvengti tokių pasižmonėjimų. Ji mieliau likdavosi namie su sūnumi Algiu, arba ir visiškai viena. Vienumos niekad nevengdavo, nes tada galėdavo ne tik galvoti, bet mintyse ir kalbėtis su žuvusiu vyru.

“Ak, Jonai, Jonai... Žuvai už laisvą Lietuvą, leidai man naudotis mūsų valstybės laisve ir pažanga... Bet be tavęs man ne taip skaisčiai šviečia laisvė, ne taip melodingai gaudžia laisvės varpas, liūdnas vienišas gyvenimas... Tik Algis man primena tave...”

Svečiuose Rasa išsiblaškydavo, stengdavosi

bendrauti su kitais, laikinai pamiršti kankinančią vienumą. Dar jauna ir patraukli, ji jautė, kad jai būtų nesunku prisijaukinti kokį vyrą, tačiau visada tokias mintis vijo šalin.

Sėdėjo tarp dviejų vyrų. Iš kairės su žmona, tartum ant žarijų, neramiai stypsojo padžiūvėlis matematikos mokytojas Žeminskas, o dešinėje — žemaūgis prancūzų kalbos dėstytojas Šermukšnis. Abu kaimynai neįdomūs, sausi pedagogai ir nekalbūs partneriai. Tačiau priešais Rasą sėdėjęs teisininkas ir advokatas Palšys ne tik savo iškalba, ne tik akimis, bet ir mimika rodė jai savo simpatijas. Atsikėlusį nuo vaišių stalo, Rasa nuėjo į salioną, kažkaip atskirai nuo kitų. Moterišku instinktu juto, kad nebeilgai pasiliks tokioje pamestinukės padėtyje. Iš tiesų, greit šalia jos atsirado ir Palšys.

Jis buvo truputį aukštesnio ūgio už Rasą, labai didelės galvos, truputį pliktelėjęs ir kiek nutukęs. Ant lenktos nosies uždėti tamsių rėmų akiniai ir sotus pagurklis teikiė visai Palšio išvaizdai solidumo ir savim pasitikėjimo išraišką. Pilkose akyse švietė linksmumo žiburiukai, o nuolatinė platokoje burnoje šypsena, atidengianti kreivokus dantis su šone blizgančia auksine plomba, pateisino jam kitų duotą pravardą “Dėdė lordas”, nes jis iš tiesų atrodė lyg koks anglų parlamento atstovas ar didikas.

Galantiškai prisirišęs ir pagarbiai suglaudęs kulnis, jis nulenkę galvą, atsargiai suėmė jos ranką virš alkūnės, parodydamas atsisisėsti sofon.

— Mums buvo nepatogu kalbėtis per stalą, bet aš mačiau, kad jūs nuobodžiaujate savo kolegų tarpe! Suprantu... Juos kasdien matote, ar ne tiesa?

— Tikrai taip, pone Palšy.

— O, aš taip nemėgstu, kai moterys mane vadina ponu ar pavarde! Su poniomis visada esu draugiškas ir paslaugus, todėl jos mane vadina tiesiog vardu — Danielium. Norėčiau, kad ir jūs mane taip vadintumėte...

— Gerai, pone Danieliau! O aš vadinausi Rasa... Žinoma, tai mūsų tautinis vardas...

— Labai gražus vardas! Tai retas ir, sakyčiau, grynai lietuviškas vardas! Aš mėgstu tokius! Rasa... Jūs man primenate... ne, ne savo vardu... bet labiau išvaizda... Primenate man žinote ką? Joanna d'Ark! Taip! Jūs ir atrodote lyg kokia didvyrė! Tokie kilnūs bruožai yra retenybė!

Rasai nemalonu nuo tų pagyrų ir egzaltuoto Palšio tyrinėjimo. Tarytum kokį muziejaus paveikslą

jis tyrinėjo jos veidą, akis, bruožus. Keisdama temą, ji, visiškai nieko blogo negalvodama, paklausė:

— Ar jūs vienas svečiuose?

Žinoma, Palšys neįsižeidė. Jis tiktai nustebo.

— Kaip tai — vienas? Aš visada vienas! Kaip vienišas Jack Londono vilkas, kaip atsiskyrėlis... O su žmonėmis bendrauju tiktai teisme, kur ateina pikti, nuskriausti ir niekad nesijuokią žmonės! Aš atgyju tiktai atsilankęs svečiuose, kaip dabar... O kaip jūs, mano mieloji ponias Rasa? Ak, tiesa, aš žinau! Jūs našlė ir gyvenate tik su sūnumi. Matote! Aš surinkau apie jus gana tiksliai žinias! Aš jums domiuosi, bet, deja, daugiau smulkmenų apie jus nežinau. Dabar jūs pati man turite papasakoti apie save... kad mudu arčiau vienas antrą pažintume!

Namų šeimininkė Gilonienė praeidama perbraukė per Palšio petį ir šypsodamasi žvilgtelėjo į Rasą.

— Matau, kad "Dėdė lordas" jau susirado sau naują simpatiją...

— Ak, visi mane vadina "Dėdė lordu"... Na, koks gi aš lordas! Tikrieji lordai nešioja perukus ir togas... O mūsų teismuose nė perukų niekas neužsideda... Visi su savo plikėmis ir sėdi... Iš kurgi čia dabar tasai vardas?

— Aš manau, kad jums tas vardas tikrai netinka, bet, atrodo, tie, kurie jus šitaip pavadino, laikė jus geru žmogumi, nes "Dėdė" paprastai reiškia gerojo prado vyrą, solidų, stambų ir geraširdį. O lordo epitetas, greičiausia, jums pridėtas dėl to, kad esate teisininkas.

— Kaip puikiai jūs mokate išaiškinti, ponias Rasa! Ne be reikalo jūs mokytoja! Matau, kad jūs gimėte būti mokytoja! Tikroji jaunimo auklėtoja!

— Aš labai mėgstu savo profesiją. Mėgstu jaunimą. Sakoma, kad pakartojimas yra mokslų mokytoja, o mokydami jaunimą, mes pakartojame vis iš naujo savo mokomąjį dalyką...

— Taip, taip... *Repetitio mater studiarum est!* Ir savo praktikoje aš turiu gausybę visokių įstatymų pasikartojimą! Nuo to mano profesijos šaka pasidaro lyg ir per siaura... O visi kiti gimnazijoje ir universitete praeitiei dalykai jau seniai iš galvos išgaravo! Su gimnazija ar teisių fakultetu pasibaigia ir žinių sėmimas... Po to jau eina nuobodis tarnyba ir kasdieninė rutina...

— Gyvenime žmonės, lygiai kaip ir jūs, dažnai klysta, kad išsimokslinimas pasibaigia su brandos atestatu... Įsitaisote kokioje tarnyboje ir laikote save jau užbaigtu žmogumi, atsakingu už save ir savo

būsimąją šeimą, jeigu ji sukuriama.

— Žinoma, ponias! O kaipgi kitaip? Kiti bando mokytis ir toliau, studijuoja ką nors ir sykiu tarnauja...

— Ir labai gerai daro, nes žmogaus rūpestis savo dvasiniais reikalais niekad nesibaigia. Kiekvienas laisvas ir protaujās žmogus... — pridurčiau dar: ir noris progresuoti žmogus — turi turėti prieš akis savęs kūrimą, savęs tobulėjimą ir savęs didesnį išmokslinimą. Tai kiekvieno inteligento amžinas tikslas! Iki pat mirties laisvėti ir tobulėti!

— Nepaprastai gražiai pasakyta, ponias! Ak, bet tokių žmonių mažai pasaulyje, labai mažai! tokie idealistai reti. Žinau, Vydūnas kalbėjo ir rašė apie žmogaus laisvėjimą...

— O mažai tokių dėl to, kad mokyklose mokiniai nepakankamai išsimokslinimo gauna savęs brandinimui, savo vidaus tobulinimui. Jie išeina iš mokyklų suolu dar tam neprinokę!

— Aš taip pat sutinku, kad mūsų mokyklos to neduoda, bet... visą gyvenimą mokytis ir mokytis! Brrr... Tai ne man! Aš noriu gyventi!

— Žmogus visą gyvenimą ne tik mokosi, bet ir kuria savo idėjinę pasaulėžiūrą. Nerasime nė vieno žmogaus, kuris užaugęs galvotų taip, kaip galvodavo jaunystėje!

— Tai grynai tiesa! Kiekvienam reikia bręsti ir protu, ir kūnu. Aš su tuo sutinku! Pavyzdžiui aš pats jaunystėje buvau beveik revoliucionierius, socialdemokratas! O dabar aš grynai tautininkas! Tai didelis skirtumas!

— Na, matote! Turite sutikti, kad dvasinis ar intelektualinis savęs kūrimas — ir pasaulėžiūros kūrimas — tęsiasi visą gyvenimą, ligi pat karsto lentos! Nes abu dalykai sudaro vieną bendrą visumą — asmenybę!

Gėrėdamasis Rasos kalba, Palšys klausėsi ir jau žymiai mažiau įterpinėjo triukšmingai iškalbingas savo pastabas. Atrodė, kad Rasa jam padarė gilų įspūdį, nes į kitus svečius, ypač į kitas ponias jis šiandien nekreipė dėmesio. Juodu turėjo laikinai nutraukti pokalbį, nes salione buvo paduota kava su pyragaičiais. Tik apsirūpinus puodukais ir stikliukais su likeriu, visas salionas vėl suklego. Poromis ar po kelis susiskirstė, svečiai sudarė atskiras grupes su atskiromis pokalbių temomis. Palšys taip pat atnaujino pasikalbėjimą su nutilusia Rasa.

— Ponias, ar jūs mėgstate teatrą?

— Aš ne tik mėgstu, o tiesiog myliu kiekvieną

(Nukelta į psl. 177)

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunelienė

531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Šiuo adresu siųsti visą "Tremties trimitui" skirtą medžiagą

Velykos — Linksma Diena mums nušvito!

Velykos — turbūt didžiausia šventė krikščionio gyvenime — Kristaus iš numirusiųjų prisikėlimo šventė. Dievo Sūnus, atėjęs į pasaulį, kad išvaduotų žmogų iš pirmosios nuodėmės, kad atvertų jam vartus į Dievo karalystę, į amžinąjį gyvenimą, savo išrinktosios tautos dvasiškių buvo išduotas žiaurioms kančioms, paniekinimui ir mirčiai ant kryžiaus.

Minia, kuri Verbų sekmadienį, klojo palmių šakas jam po kojom ir šaukė Osana Dovydo sūnui, pamačiusi jį nuplaktą, erškėčių vainiku vainikuotą, isteriškai šaukė, — "prie kryžiaus jį, prie kryžiaus.

Liūdėsypripildė jo mokinių ir pasekėjų širdis, kai prikaltas prie kryžiaus, žiauriai kentėdamas, jis prašė: "Atleisk jiems, Tėve"... Jam mirus ir jį palaidojus, mokiniai pamiršo jo pažadą trečią dieną prisikelti, jie netikėjo moterims, kurios, nuėjusios prie kapo ankstų rytą, rado kapo akmenį nuristą, kapą tuščią ir angelą, kuris pranešė, kad neieškotų jo kape, nes jis prisikėlė. Netikėjo mokiniai joms pasakojant...

Dažnai ir mes, kai gyvenimo įvykiai mus slegia, pamirštame Kristaus prisikėlimą, jo triumfą nugalėjus mirtį... Protu sunku aprėpti to įvykio nepaprastą svarbą. Reikia tikro ir gilaus tikėjimo, kad Kristaus prisikėlimo svarbą tinkamai suprastume, prisikėlimo didį džiaugsmą visa esybe išgyventume.

Kada Velykų rytą giedosime galingai ir džiaugsmingai:

Linksma diena mums nušvito, visi troškom džiaugsmo šito...,

Tikėkim, kai pavasarį atgimsta visa gamta, kai sugrįžę paukščiai džiaugsmingai gieda savo nesudėtingas giesmeles prisikėlusiam Kristui. Kai gėlytės iš po ledo dangos nedrąsiai kelia galvutes į saulę... Kai upės numetusios ledo dangą, gaivalingai

veržiasi iš krantų, kai vaikai ir seneliai veržiasi į lauką, į saulutę... tikėkim, kad nusimes geležinius pančius ir pavergtos tautos, nusimes okupantų uždėtas grandines ir pradės naują, laisvą gyvenimą.

Juk ir mes, kaip ir Kristaus mokiniai, dažnai imame abejoti, bet Didžiosios savaitės skausmus ir nevilgtį pakeitė Velykų rytas, gavėnios gaudžią "Alyvų Daržely" giesmę — Linksma diena mums nušvito... Tad nebūkime abejojantieji tomiai, bet tvirti savo tikėjime!

Kaip pavasarį paukščiai iš tolimųjų kraštų instinkto vedami skrenda į savuosius namus, nepabūgę tolių, nei pavojų, taip ir mes, visuose pasaulio kraštuose išsibarstę, grįšime prie Baltijos krantų, prie senelio Nemuno, Dubysos ir Šešupės, grįžime giedodami

Linksma Diena mums nušvito!

Sekmadienis be Viešpaties

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

*Be Viešpaties jie buvo mirę visą dieną,
Neradę rytą Jo po antkapių akmens,
Ir netikėjo jie Marijai Magdalenai,
It pasakai apylinkių piemens,*

*Ir netikėjo jie Joanai ir Jokūbo
Dievotai motinai Marijai, ir tada,
Kai patys parnešė namo marškonį rūbą,
Dar jų tikėjimo nebuvo gimus valanda.*

*Ir niekur jie, vienuolika, nerado
Ramybės ir vilties, našlaitiškai vieni,
Ir neviltis, atrode, amžiais širdį maus...*

*Į aukso viltį būtų virtęs luitas ledo
Ir nesutirpęs amžių pragaro ugnį...
Ir atsitiko tai — miestelyje Emaus...*

IŠ ANAPUS GELEŽINĖS UŽDANGOS

(Tąsa iš T. T. Nr. 2)

Ir Jūsų laišką ir banderolę gavau, labai ačiū! Tai lyg mažas langas į didelį pasaulį...

Jūsų namas — jo interjeras — virš kritikos. Pasaka! Kaip puiku, kad savo darbo vaisiais dar yra laiko pasidžiaugti. O daug kam šito netenka — reikia išeiti kaip tik tada, kai visi sunkumai ir nedatekliai būna išbristi...

Taip, Jūsų namas puikus, tačiau labai garsiai sveikinti Jus įkurtuvių proga dar bijočiau. Namas dar neišlaikė egzamino, kurį jam pateiks lietūs, vėjai, šaltis. Kiek sprendžiu iš Jūsų laiškų, jis buvo statomas be Jūsų kontrolės — Jūs mėgavotės savo "kilimėlio" sparnais. O jei cementas pamatams panaudotas ne reikiamos markės? Jei panaudota mediena ne pakankamai sausa, jei stogo danga nepakankamai sandari? Tada gali atsitikti taip, kad langai ir durys išsižios visiems vėjams, bus sunkiai darinėjami, į perdžiūvusių grindų plyšius dardės pieštukai ir kiti smulkūs daiktai, sienos nuo drėgmės nuplėmuos negražiomis dėmėmis... Kaip matote, aš šiek tiek nusimanau statyboje (kažkada dirbau largi statybos meistrui!), pagaliau ir gyvenimo patirtis daug reiškia.

Šią vasarą buvo atvykusi Ina visam mėnesiui. Susitikdavome, kalbėdavomės, rodėme visa, ką turime gražiausio. Atrodo buvo patenkinta viešnage, bet kad būtume ją įtikinę mūsų gyvenimo pranašumu, tai kažin. Ji pratusi matuoti viską dideliais maštabais, o mūsų nedideli kasdieniniai džiaugsmai dėl vykusio pirkinio, dėl retesnio mažmožio, dėl visko ką mes pratę vadinti deficitu, jai atrodo menki ir žaidžia žmogiškąjį orumą.

Jūsų nuostabių kelionių liudininkai — laiškai, atvirutės — lyg sąžinės priekaištas man. Juk aš tada taip ir neatėjau išlydėti Jūsų. Ką gi — gyvenimas pats griežčiausias korektorius, jis dažnai be pasigailėjimo brauko mūsų sumanymus ir norus. Bet šitas mūsų susitikimas nebuvo paskutinis, tikrai ne. Juk Jūs lyg tas pasakų herojus ant stebuklingo kilimėlio — kur panorėsite, ten Jus nuneš. Jums net suprasti sunku, kaip toks kilimėlis atrodo mums, žmonėms, kurie lyg medžiai jaugę į pastovią vietą. Žinoma, čia jau truputi perlenkiu. Juk mūsų šalis didelė, yra kur ištiesti sparnus. Bet argi žmogus kada nori to, kas galima!

Mano gyvenimas nusistovėjo. Tur būt, galutinai, nors ir ne taip, kaip galvojau. O galvojau, kad paaugus anūkams galėsiu atsiriboti nuo dukros šeimos. Mergaitė į mokyklą, berniukas į darželį. Neišėjo taip. Juk vistiek reikalingos rankos juos pažadinti, pavalgydinti, išrengti. O dukra iš namų išeina anksti. Vaikus reikėtų žadinti prieš 7 val. O juk prisiminkite, kad tai senoviška 5 val. Tik buožė anais laikais žadino piemenį, tą parduotą vasarų vargšą. Pagailo jų, pagailo dukros — juk jai tektų toji feljetoniškoji tarybinės moters dalis — šešias dienas kurti komunizmą, o septintą — skalbti... Pagaliau ką labai daryčiau su savo gyvenimu, kam būtų reikalinga tai ką padaryčiau! Neįžiūrėkite čia desperacijos — tai tik blavus realybės supratimas. Dabar rytais drauge su visais padoriais piliečiais važiuoju pas dukrą. Išleidžiu anukę į mokyklą, pamigdau anuką. Paskui einame į "medžioklę" apsirūpinti produktais. Niekada iš anksto nežinau ką pirksi, už tai šis darbas vis iš naujo įdomus. Na, dabar jau žinau, ką galvojate: imsiu skųstis, kad badaujame... Juk Amerika jau seniai apie tai kalba, ar ne? Nė kelmo! Geriau prisiminkite, kaip Jūs kepatė mėsą. Dedate ant grotelių, riebalus išliejate. Ir pieną perkate "mėlyną" — be lašelio riebalų. Ir visa tą darote iš tuštybės, vaikydamiesi linijų grakštumo, o jei mes kiaulienios pertekliumi dalinamies su netuarinčiais, tai jau bėda, taip? Patikėkite, mes valgome tikrai sočiau (kalorijų mažiau bijome), negu amerikietis (ypač amerikietė). Duona labai pigi ir skani, ir turime jos keliolika rūšių. Niekada nepritrūksta sviesto, grietinės, kiaušinių. Labai didelis pasirinkimas žuvies. Mūsų šaldytuvai niekada nebūna tuščiai, čia jau mūsų su mažuoju Simučiu rūpestis... Vakare, tėvams grįžus, važiuoju pas seserį. Gyvename mažame butukyje, dalyje didelio buto, kuriame kažkada gyvenom su Juozu... Laptų turėklai, durų rankenos, žinoma, neišlaikė jo rankų šilimos, bet vis tiek taip malonu jas liesti... Užkuriame krosnį, pakvimpa malkų dūmai, padvelkia kažkas iš vaikystės, iš anų dienų, kai visas mūsų pasaulis ribojosi berūkstančiais krosnimis. Mes aptariame dienos įvykius — naują anūko žodį, mokyklinuko išdaigą, marčios ar žento nedorumą... Na, čia jau nesijaučiame vienišos. O pas vaikus nesijaučiame nereikalin-

ŠAULIŲ SAJUNGOS LĒKTUVAS

1938 m. Amerikos lietuvių aukomis buvo nupirktas lėktuvas ir padovanotas Šaulių Sąjungai. Jį nuvežti į Lietuvą buvo įgaliotas civilinės aviacijos lakūnas Povilas Šaltenis. Lėktuvas buvo pakrautas į laivą ir atvežtas į Klaipėdos uostą. Rugsėjo 12 d. P. Šaltenis iš Klaipėdos su lėktuvu atskrido į Kauną.

Jį aerodrome pasitiko gausiai susirinkusi visuomenė. Šaulių Sąjungos pareigūnai ir spaudos atstovai. Iš lėktuvo išlipusį lakūną pagerbė šaulių dalinys, o tautiniais drabužiais pasipuošusios lietuvaitės įteikė gėlių. Lakūnas, perduodamas šauliams lėktuvą, perskaitė šį perdavimo aktą: "Dariaus - Girėno klubas, Brooklyn, New York, W., 1938 m. liepos 22 d.

Lietuvos Šaulių Sąjungos Štabui: Šiais 1938-aisiais metais sukanka 20 metų Lietuvos nepriklausomybės ir penkeri metai mūsų didvyrių lakūnų Dariaus ir Girėno garbingam žygiui. Abejos sukaktys yra labai reikšmingos visai lietuvių tautai, kuri tinkamai jas mini.

Nepriklausomoje Lietuvoje reiškiasi graži ir didi pažanga. Mūsų tėvynės klestėjimas kelia pavydą laisvosios Lietuvos priešams, kurie tuo tarpu dar slepia savo siekimus derlingajai mūsų tėvų žemei pagrobti. Ištikimi mūsų tautos sūnūs ir dukros yra įsitikinę, kad Lietuvos laisvei pažangai ir visapusiš-

kam klestėjimui reikalingas rimtas saugumas.

Per 20 metų laisvo gyvenimo, o ypatingai šiais metais pasireiškę pavojai rodo būtiną reikalą sudaryti plieninę lietuviškąją jėgą Lietuvos valstybės saugumui patikrinti. Dariaus ir Girėno klubas ryžosi, su plačiosios Amerikos lietuvių visuomenės parama, padovanoti lėktuvą garbingos Lietuvos Šaulių Sąjungos steigiamajai Šaulių aviacijai.

Mūsų Aero klubas dar nėra gausus, jo nariai, beveik be išimties jaunuomenė, dar nespėjo sudaryti žymesnių sutaupų. Mūsų idėjai pritarė patėsnė Lietuvos išeivija ir ją parėmė. Garbingoji Šaulių vadovybe, teikis priimti tą mūsų kuklią, bet nuoširdžią, sparnuotą Amerikos lietuvių jaunuomenės ir plačios visuomenės dovaną Lietuvos laisvės gynimo reikalui.

Aero klubas įgalioja savo valdybos narį lakūną Povilą Šaltenį nuvežti lėktuvą į Lietuvą ir įteikti Lietuvos Šaulių Sąjungos vadovybei. Teikitės priimti aukštos pagarbos pareiškimą per Aero klubo valdybą nuo plačios visuomenės, parėmusios šį žygį savo aukomis". (*Pasaulio lietuvis* 1938 m. Nr. 16 - 17).

Galingai nuaidėjo "Lietuviai esame mes gimę". Plk. P. Saladžius Šaulių Sąjungos ir visų susirinkusiųjų vardu padėkojo už dovaną. Primindamas, kad Šaulių Sąjungai ypatintai ji yra brangi, nes tai yra

gos. O tai, turbūt, ir yra pati didžioji laimė senatvėje.

Paryžiaus šviesos, Šveicarijos kalnai, Romos barokas, Liurdo maldavimai ir viltys — viskas slenka pro mūsų akis beskaitant Jūsų laišką. Galima drąsiai teigti, kad drauge su Jumis pro tuos žmonių rankų stebuklus praėjome ir mes. Tik mes dar pridėjome gerą dozę fantazijos ir truputį filosofijos, — bijau ar tai nėra lapės filosofija apie žalias vynuoges.... — ir mūsų užsakinė ekskursija praturtino ne tik mūsų jausmus pasaulį, bet ir gyvenimo sampratą. Kas gi tie žemiškieji stebuklai? Sukurti jie seniai, prie jų kūrimo mes nei pirštu neprisidėjome, — šiaip ar taip, tai mirusios vertybės. Nenaudojamos monetos. Mauzolėjai. Ir niekam nėra blogiau, jei juos aplankėme tik neakivaizdiniu būdu. Mes — tikrovės žmonės. Mes labiau vertiname tą, prie ko pridėjome savo ranką. Už ką sumokėjome vienokią ar kitokią

kainą. Dalyvauti gyvenimo kūryboje — ar tai nėra pati didžiausia žmogiškoji laimė? Šitą tiesą gerai suprato mūsų vadovybė. Įmame suprasti ir mes.

Šiais, pas Jus taip triukšmingais rinkiminiais metais, turiu galvoje kaip sklandžiai pas mus perimamas valstybės vairs. Nei eikvoti molį bei plytas durų užmūrijimui (kaip Romoje), nei rinkti milijonus (kaip Amerikoje). Vienas pasiūlo, visi pritaria. Pakanka vieningai pakeltų rankų, kad valdžios vairs, nekryptelėjęs nei kairėn nei dešinen, pereitų iš vieno rankų į kitas.

Gavau siuntinį. Prie progos perduokite mano nuoširdžiausią padėką. Viskas labai puiku, labai gražu. Svarbiausia, tai žinoma, džinsai ir kava. Kava tai visų sekmadienių šventiška nuotaika, o džinsai valiuta, už kurią gausi viską. Bbelieka tik pasvajoti ir išsirinkti iš to "visko" geriausia...

jos aviacijos užuomezga. Amerikos lietuviams buvo sušauktas griausmingas valio ir sugiedotas Tautos himnas. Plk. P. Saladžius lėktuvą perdavė šaulių aviacijos būrio vadui kpt. Krasnickui, kuris pasižadėjo jį atinkamai naudoti.

Lėktuvas buvo pakrikštytas Sakalo vardu. Jo krikšto tėvais buvo V. Černienė ir plk. P. Saladžius, kurie pirmieji tuo lėktuvu galėjo virš Kauno paskraidyti.

P. Šaltenis, aplankęs savo motiną, gyvenančią Anykščiuose, vėl grįžo į Ameriką. Dirbo civilinėje aviacijoje lėktuvo pilotu. 1948 m. sausio 13 d. jo vairuojamas lėktuvas nukrito netoli Washingtono. Katastrofoje žuvo lakūnas Šaltenis ir penki lėktuvu skridę keleiviai.

V. Vytenietis

TAUTINIAI DRABUŽIAI

Naujasis, 1986 m. LŠST Cv išleistas, specialios komisijos paruokštas Lietuvos Šiaulių Sąjungos Tremtyje Statutas 12 psl., apie šaulės moteris, apie jų pareigas tarp kitko sako:

f. skatina lietuves moteris įsigyti ir dėvėti tautinius drabužius.

Nepriklausomoj Lietuvoj buvo daug dėmesio kreipama į tautinius drabužius. Mūsų tautiniai drabužiai yra gražūs, spalvingi ir tinka jaunoms ir vyresnėms moterims bei mergaitėms. Moterų Šaulių Taryba išleido tautinių drabužių žinovės, Ž. Ū. Akademijos lektorės Mikalinos Glemžaitės knygą 1939 m. Kaune. Tą knygą atsivežė ir išsaugojo LŠST garbės narė muzikė Ona Mikulskienė. Čia duosiu tos knygos įvadą.

Lietuvių Moterų Tautiniai Drabužiai

MIKALINA GLEMŽAITĖ

Leidėjų žodis

Tautinis drabužis — tai gražiausias moters papuošalas. Dėvėdamos šį drabužį, prisidedame prie lietuviškumo saugojimo, savo tradicijų išlaikymo.

Mūsų kaimyninės tautos itin saugoja savuosius papročius, kad tuo sustiprinus ir pakėlus tautiškumo dvasią. Lietuvė, mokydama vaikus savo rašto, dainuodama melodingą lietuvišką dainą, ausdama spalvingų raštų audinius ir dėvėdama tautinį drabužį, nemažai prisidėjo prie mūsų tautos dvasios, tautinių savybių išlaikymo.

Šių dienų lietuvei, kada siaučia didelis pavojus nutautėti, tenka svarbi pareiga išlaikyti visa tai, kas lietuviška. Mūsų moteris turėtų kuo daugiau at-

sišadėti Vakarų Europos madų įtakos ir labiau pamilti spalvingą tautinį drabužį. Šaulės ypatingai rūpinosi tautinių drabužių atgaivinimu ir propaganda. Vos tik pradėjus moterims šaulėms organizuotis, nustatant darbo planą ir ruošiant veikimo taisykles darbui, buvo nustatyta kukli praktika pilkos spalvos uniforma, o iškilmėms tautinis drabužis.

Šio leidinio tikslas pasitarnauti visom šaulėms ir kartu visoms Lietuvos moterims tautinių drabužių įsigijimo.

Leidinio autorei, šaulei Mikalinai Glemžaitei, Ž. Ū. Akademijos rankdarbių ir siuvimo lektorei, kuri jau eilė metų kai rūpinasi tautodailės reikalais ir savo žiniomis nešykšti pasidalinti su visomis lietuvišėmis, už surinktą medžiagą ir pagaminimą iškarpu bei braižinėlių reiškiamą šaulinę padėką.

Moterų Šaulių Taryba.

Įvade autorė rašo

Dabar visos tautos stengiasi kuo plačiausiai dėvėti būdingus savo tautinius drabužius. ir aišku kodėl. Tautinis drabužis pažymi tautos būdą, parodo tautos meną, skirtingą jos kultūrą. Tokių drabužių dėvėjimas turi didelės reikšmės i tautiniam auklėjimui. Kadangi šaulės yra tautinės kultūros skleidėjos, tad joms, šalia viso kito, turi rūpėti ir mūsų tautiniai drabužiai, tautiški rankdarbiai.

Šaulės ir kiekvienos kitos organizacijos narės uniforma yra tik grynai organizacinio pobūdžio darbų drabužis. Tautinis drabužis negali būti uniforma, nes jis turi būti daugiau ar mažiau individualus. Jis yra iškilmių aprėdas. Jis tinka dėvėti teatre, vakaruose bei baliuose. Ir kai mes norime ypatingai pabrėžti kokią nors šventę, tada rėdomės tautiniais drabužiais.

Pažvelgę į senovę, galime pastebėti mūsų tautinių drabužių raidos tris laiko tarpus.

Pirmame laikotarpyje tautiniai buvo balti-triynyčiai. Vėliau lietuvis viršum ilgų marškinių ėmė vilkėti dar ilgą, platų, baltą sijoną ir prijuostę.

Antrame laikotarpyje dėvėjo tokį pat drabužį, t.y. baltus marškinius, sijoną ir prijuostę, o ištėkėjusios moteris pradėjo rišti galvą nuometu: imdavo ilgą ir platų plonos drobės palą, kuriuo apsukdavo galvą taip, kad galai užpakaly karotų. Šiuo laiko tarpu tautinį baltą drabužį ėmė puošti raudonais siūlais, o vėliau prie raudonų ėmė maišyti šiek tiek ir mėlynų siūlų. Bepuošiant baltą drabužį, įausdavo "žičkus". Pradžioje audė paprastus dryžius, vėliau raštuotus, o kartais jų raštus gražiai išrinkdavo. Kai

negalėjo išsiausti, tai “žičkų” raštus išsiūdavo. “Žičkai” gražiai puošdavo marškinių apikaklę, antpečius, krūtinę, rankogalius ir kitas drabužio dalis. Prijuostės apačią ir nuometo galus aukštaitės puošdavo skersai (platumu), o žemaitės savo prijuostas puošdavo “žičkais” išilgai (ilgumu). Vienur kitur muziejuose ir dabar galima pamatyti mūsų baltus “žičkais” puoštus tautinių drabužių komplektus dar iš XVII a. Atskirų tokių drabužių dalių užtinkame ir dabar Žemaičiuose, dar daugiau Aukštaičiuose, ypač daug ir gražių “žičkų” yra Biržų apylinkėj.

Trečiame laikotarpy mūsų tautiniai drabužiai tapo įvairiaspalviai, tada atsirado margi drabužiai. Mergaitės pradėjo vilkėti liemenes, o ištekėjusios moterys šalia liemenių ėmė dėvėti ir trumpikes — “nažutkas” (trumpas, gražiai prigulęs apdaras su rankovėmis), kurių pirmu ir antru laiko tarpu nedėvėjo. Į šiuos margus mūsų tautinius, ypač vėlesniaisiais laikais, įsibrovė labai daug svetimybų, kurios juos sudarkė. Tad, norėdamos sau pasidaryti vienos ar kitos apylinkės būdingus tautinius drabužius, būtinai turime gerai įsižiūrėti į dar išlikusius mūsų senovinius drabužius, atidžiai įsiskaityti esamą literatūrą, kad taisantis naujus tautinius drabužius, būtų daugiau prisilaikoma senovės pavyzdžių.

Jau nustatyta, kad Lietuvoje kiekviena sritis, kiekviena apylinkė turėjo skirtingus drabužius. Be to, ir kiekvienos apylinkės drabužiai yra labai įvairūs, nes lietuvės nemėgsta vienodumo. Kiekviena lietuvė stengėsi išlaikyti bendrus pagrindinius bruožus, tačiau į savo drabužį būtinai įdėdama ir savo kūrybos: tai kitaip spalvas suderins, tai kitais raštais prijuostę išmargins. Toks įvairumas pareina nuo nevienodo spalvų pamėgimo siūdinantis sijonus, liemenes ir prijuostes, įvairaus audimo būdo, pasiuvimo, galvos papuošalų, karolių bei kaspinių pasirinkimo ir apsiavimo.

Dabar jau skiriama šių sričių būdingi tautiniai drabužiai: aukštaičių (Biržų, Panevėžio, Kupiškio, Trakų apyl.), žemaičių, klaipečių ir suvalkiečių (zanavykų, kapsų, dzūkų ir kit. apyl.)

Taip pat yra nustatyta, kad aukštaičių tautiniai drabužiai yra seniausi, artimesni senoviniam baltam drabužiui.

Šiandieną kiekviena susipratusi lietuvė stengiasi įsitaisyti vienos ar kitos srities būdingą tautinį drabužį.

Kiekvienos sesės pareiga turėti savo apylinkės būdingo tautinio drabužio komplektą, bet jei širdis linksta prie kitos srities drabužio, galima įsigyti ir jį, tačiau tik pilną, išlaikytą. Negalima tautinio

drabužio daryti maišant įvairių sričių atskiras drabužių dalis, pavyzdžiui: negalima prie aukštaitės ar klaipečių drabužio dėvėti suvalkiečių, tulpėmis kaišytą prijuostę. Negalima prie tautinio drabužio nešioti trumpų sijonų, dekoltootų ir trumpomis rankovėmis marškinių. Juodo aksomo liemenės mums svetimos ir tokių siūtis nereikia. Nereikia siūtis taip vadinamo “Birutės drabužio”, nes jis yra tarptautinis, mums nebūdingas, menininko Mateikos išgalvotas.

Pasirinkdamos bet kurios srities tautiniams drabužiams medžiagos, suderinkite medžiagą taip gražiai, kad drabužiai nebūtų per daug margi, kad kiekvienos sesės tautiniai drabužiai turėtų vieną vyr-aujančią spalvą, būtent: radoną, mėlyną, žalią ir pan.

Visų sričių tautinių drabužių liemenės gražiau guli pasiūtos su pamušalu. Nors sijonus dėvime vienus rauktus, kitus klostytus, tačiau visų turi būti žemagaliai (padalkos) platūs. Jei sijono medžiaga labai plona, reikia apačioje pasisegti apatinuką. Jeigu turite jau pasiūtus sijonus ir liemenes tos pat medžiagos ir rašto, tai liemenės šviesias dalis išsiuvinėti tiesiais dygsniais tiek, kad atrodytų taip, kaip ir turėtų būti, jog liemenė yra pasiūta iš kitokios medžiagos. Tačiau pigiau atsieis pasiūti naują.

Jeigu prie tautinių drabužių marškiniai yra pasiūti ne iš drobės, o kitokios plonos medžiagos, tai kad rankovės būtų papūstos, reikia iš vidaus prisūti standžios medžiagos, kad marškinių rankovės išpūstų.

Būdingi tautiniai drabužiai turi būti daromi iš savo krašto medžiagos, savo darbo, savo tautos raštais puošti. Todėl iš šilkinų medžiagų, nors jų spalvos ir raštai būtų tinkami, tautinius drabužius daryti nedera. Šilkas labai greit sukrinta, be to, fabrikas daro vieno spalvų suderinimo šimtus metrų medžiagos ir tada būtų daugybė vienodų drabužių. Toks vienodumas negali patenkinti lietuvės, kuri nori ir mėgsta į savo darbą įdėti savo skonio, savo kūrybos, stengiasi, kad jos drabužis skirtųsi nuo kitų, kad būtų dar gražesnis. Darant tautinį drabužį, labai svarbu paruošti namų darbo medžiagą, suderinti spalvas, parinkti jas prie veido, parinkti būdingus raštus, tačiau daug svarbiau gerai jį pasiūti. Tada tautiniu drabužiu bus malonu dėvėti, gerai priguls, bus patogus ir gražiai atrodys.

Mūsų sesės, darydamos tautinius drabužius, turi labai daug rūpesčių. Tai kad palengvinus tuos rūpesčius, čia suminėsiu stambiųjų sričių tautinių drabužių pagrindinius bruožus ir duosiu keliolika jų pavyzdžių, gamintų sekant senovėnes tradicijas.

MŪSŲ KANKLĖS

ALFONSAS MIKULSKIS

*Aš norėčiau prikelti nors vieną senelį
Iš kapų milžinų.
Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį
Iš senovės laikų.*

*Gal išklausčiau tada, kur tos kanklės auksinės
Vaidilučių garsis,
Kai jas pirštais paliesčiau užkaistų krūtinės
Nuo balsų įstabių...*

M a i r o n i s

Nė vienos iš senųjų tautų kultūros vystimosi pradžios tiksliai nustatyti negalima, nors kai kurių tautų istoriniuose pastatuose yra išlikę ir kultūros liudininkų: freskų, bareljefų, bei skulptūrų. Deja, mes tokio palikimo neturime, tad lieka tik padavimai, legendos bei palyginimai su kitų kaimyninių tautų išlikusiais akivaizdžiais pavyzdžiais.

Viena tokių legendų apie kanklių ir kitų styginių muzikos instrumentų atsiradimą pasakoja: žmogus — lietuvis, eidamas vandenų pakrante, sausose švendrėse išgirdo nepaprastus, negirdėtus garsus — tin tan, tin tan ir t.t. Jis pasiryžo ištirti, kas tuos žavius garsus išduoda, iš ko jie pasidaro. Priėjęs artyn, jis rado išdžiuvusiu viduriu kriauklę, kurios landoje buvę išdžiuvusios plėvės siūleliai, kaip stygos ir, kai vėjas pūsteli, sausa švendrė tuos siūlelius užgauna ir suskamba tie nuostabūs garsai, o yra žinoma, kad tuščia kriauklė turi nepaprastai gerą akustiką, ją pridėjus prie ausies galima girdėti garsus, kurių šiaip ausys nepagauna.

Žmogus, parsinešęs namo, gerai pamatęs, uždėjo ant kriauklės džiovintas, susuktas ožiuko žarnas ir skambėjo, kaip su plėvelės siūliukais, bet buvo sunku suderinti ir išgauti reikalingus tonus, paskambinti melodiją. Tuomet jis išskaptavo iš medžio pailgą dėžutę, ant viršaus užlipdė ploną lentelę, vienam gale išgrendė skylutes, išdrožė medinius varžtelius, užtraukė ožiuko žarnų stygas ir galėjo išgauti panašius garsus, kaip skambėjo kriauklė, galėjo suderinti ir paskambinti norimą melodiją.

To meto melodijos buvo labai paprastos, neturėjo net žodinio teksto. Buvo rankomis plojant tralialiuojama: čiūto-tūto, lingo-rito, ratato ir

panašiai. Tad ją paskambinti užteko trijų stygų. Laikui bėgant melodijos tobulėjo. Prireikė paskambinti sudėtingesnę melodiją. Tad ėmė dirbti kankles su penkiom stygom. Pagaliau 12 - 15 stygų, suderinamų pagal meistro norus, daugiausia dorinėje ir solinėje tonacijose, nes kanklių meistrai dažniausia buvo kanklininkai ir dainininkai.

Tokias kankles mes, jaunoji karta, paveldėjome po Pirmojo didžiojo karo.

Apie kanklių atsiradimą mūsų žymusis muzikologas prof. Juozas Žilevičius 1955 m. savo paskaitoje Klivelande pareiškė, jog jo tyrinėjimų duomenimis kanklės pasirodė 2000 metais prieš Kristaus gimimą. Tokios tonų apimties, kaip minėta. Jomis buvo skambinama kunigaikščių pilyse, jojant į karą, pranašaujant tautos ateitį, apdainuojant garsius kovų didvyrius bei jų laimėjimus. Taip pat aukojant dievams aukas prie aukuro bei linksminant valdovų svečius. Žmonių gyvenime kanklės buvo nuo gyvenimo įvykių neatskiriamos palydovės. Vestuves pradėdavo ir baigdavo su kanklių muzika. Kanklininkai daugiausia grodavo aukštaitiškas sutartines. Taip vadindavo giesmes. Vėliau dainas ir šokius. Palydint mirusiuosius, guodžiant liūdinčius mirusiųjų ir t.t. Padavimai sako, kad mirus tėvui ir motinai, kirsdavo medį kanklėms dirbti. Jos girdėdavo mirusiųjų balsus, patarimus bei įspėjimus.

Iki Liublino unijos lietuviai su kanklėmis nesisėkė. Deja, po jos Lietuvos kunigaikščiai, susigiminiavę su lenkais, iš pilių pašalino kanklininkus, jų vieton pasikviesdami smuikininkus. Kanklių muzika iš valstybės viešojo gyvenimo buvo išstumta. Tačiau kaimo žmonės dar ilgai naudojosi kanklėmis, nors ir buvo priversti pasikrikštyti. Vėliau, valdant rusų carams, iš Rusijos prasiveržė armonika, balalaika ir kita triukšmingesnė muzika lenkiškoms polkoms groti. Net ir lietuvių kaimuose tam tikram laikui kanklių muzika buvo nutilusi.

Priaugus lietuvių šviesuolių kartai, buvo susirūpinta ir mūsų tautinės kultūros puoselėjimu. 1912 metais buvo įsteigta kultūros draugija "Kanklės". Jos skyriai susidarė didesniuose Lietuvos miestuose. Veikė teatrai bei chorai. Kanklių muzikai atgaivinti buvo sudaryta speciali valdyba, kurios pirmininku buvo spaustuvininkas S. Banaitis. Jis su Pr.

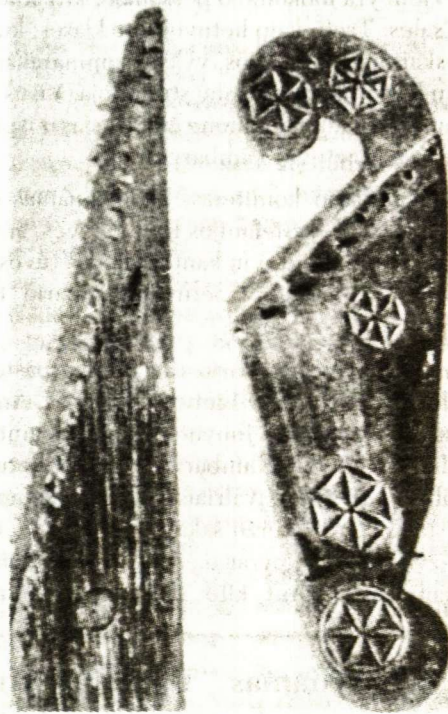
Puskunigiu ir Garalevičium ėmėsi rūpintis kanklių gaminimu, kurį energingai atlikdavo Garalevičius. Tačiau Pirmasis pasaulinis karas visas pastangas sugriovė, liko tik pavieniai kanklininkai: Pr. Puskunigis ir J. Strimaitis, kurie steigė kursus, kankliavimo mokyklas ir, sudarę orkestrus, davė koncertus. Bet jie buvo mėgėjai ir jų aranžuota muzika buvo primityvi. Profesionalinio lygio kanklių muzika pasiekė skatinant Lietuvos vyriausybei bei Šaulių sąjungai nuo 1933-ųjų metų. Pirmasis toks orkestras, galima sakyti, ir kankliavimo studija buvo įsteigta Klaipėdoje, Šaulių rinktinės vadės Onos Mozoliauskaitės-Mikulskienės, kurios mokytoju buvo muzikas komp. Alfonsas Mikulskis. Vėliau ji pati vadovavo. Buvo stengiamasi tobulinti iki aukščiausių galimybių kankliavimo techniką, atlikti komplikuočiausius muzikos kūrinius. Hitleriui atplėšus Klaipėdos kraštą, O. Mikulskienė 1940 m. sausio 15 d. Vilniuje įsteigė šaulių kanklininkų orkestrą ir sėkmingai tęsė (su vyro pagalba) kanklių muzikos tobulinimo darbą. Jis vėliau susijungė su Vilniaus šaulių vyrų choru ir sudarė Lietuvos tautinės muzikos ansamblį "Čiurlionio" vardu, kuriam sėkmingai vadovavo.

Mokytojui Justui Strimaičiui įvedus pustoninius stygų paaukštinius, taip pat kanklių stygų skaičių padidinus iki 22 stygų, buvo galimybė išgauti jau virtuozinę muziką, kas ir buvo pasiekta Čiurlionio ansamblyje, dalinai jau ir Klaipėdos šaulių orkestre.

Bolševikams okupavus Lietuvą, Čiurlionio ansamblis buvo pasiekęs aukšto lygio, bet "komunizmo statybai" jis nepakluso. Tada Vilniaus Filharmonijos komitetas įsteigė valstybinį "Liaudies ansamblį" ir jam vadovauti pakvietė folklore gerai nusimanantį komp. Joną Švedą. Jis kanklių mokytoju pakvietė Just. Strimaitį. Jam su pagyvenusiom poniutėm daryti pažangą labai nesisekė. Filharmonijos komitetas, išgirdęs Čiurlionio ansamblio koncertą su puikiu kanklių orkestru, pateikė J. Švedui ir direktoriui J. Kardeliui ultimatumą, kad tuojau būtų paruoštas kanklių orkestras koncertams, nes mėgėjų ansamblis "Čiurlionis" taip puikiai pasirodo, o profesionalų ansamblis trypčiojo vietoje. Atėjęs Kardelis su Švedu pas Mikulskius paprašė gelbėti iš padėties ir perleisti "Čiurlionio" ansamblio kanklių orkestrą Filharmonijos ansamblui. Kitą dieną komitetas, susidaręs iš Kauno muzikantų žydelių, žada likviduoti tą ansamblį. Buvo prieita iki ašarų, nes Kardelis bijojo, kad komitetas savo pažado neįvykdytų, nes toks ansamblis okupuotai Lietuvai

buvo reikalingas, kuris, kaip ir "čiurlionio" ansamblis, dainavo tik lietuvių liaudies dainas, šoko tautinius šokius ir grojo tautiniais muzikos instrumentais. Sutarėme paskatinti kanklininkes jungtis į Filharmonijos ansamblį, ir pati vadovė su šešiom geriausiom kanklininkėm perėjo su gerai paruoštų dainų repertuaru, atitiesė Filharmonijos orkestrą ir perdavė savo kankliavimo meno pasiekimus. Tad mūsų išstobulinta kankliavimo technika ir šiandien naudojasi ok. Lietuvos kanklininkų mokytojai bei kanklininkai.

Svetimųjų muzikos kritikų vertinimuose visur ir visų pabrėžiama, kad kanklės yra tikrai lietuvių tautos instrumentas, muzikos instrumentų tarpe yra unikumas, savo ypatingai žaviu skambesiu jokių kitu instrumentu nepamėgdžiojamas. Susirinktos koncertų pasaulio žymiųjų muzikos kritikų: austrų, vokiečių, prancūzų, amerikiečių, kanadiečių bei Pietų Amerikos vertinimuose skamba vienas ir tas pats tonas. Aurelija Balašaitienė, išvertusi 30 kritikų iš vokiečių kalbos vertinimus, stebėjosi, kad visuose, be išimties, buvo pripažintas aukščiausio meninio laipsnio pasireiškimas. Klausydami koncertų, jie nesprenė, ar kanklės profesionalinis muzikos instrumentas, jie vertino muzikos atlikimą ir žavėjosi nepamėgdžiojamu, negirdėtu skambesiu.

Daugiastygės ir riestagalvės kanklės

DEŠIMTS METŲ LIETUVIŲ KAMBARIUI WAYNE VALSTYBINIAME UNIVERSITETE DETROITE, MI.

A. GRINIUS

Ilgo ir kruopštaus darbo vaisius — Lietuvių kambarys Wayne u-te buvo iškilmingai atidarytas ir vysk. Vincento Brizgio pašventintas 1978 m. vasario 16 d. 7 v.v. minint Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo 60-sias metines.

Lietuvių kambario projekto konkursą laimėjo Jonas ir Rimas Mulokai. Kambario sienų nuotraukų montažus rūpestingai ir gražiai atliko foto menininkas Vytautas Augustinas. Durų, spintos ir grindų projektus ir medžio darbų atlikimą prižiūrėjo agr. Jurgis Baublys, Detalėms pagaminti ir sumontuoti daug dirbo Jurgis Mikaila, Leonas Petronis ir Mykolas Abarius.

Kambario lubos ir kampai paremti mediniais lietuviško stiliaus balkiais ir kolonomis, o sienos — ištaisai spalvoti paveikslai kalba apie senąją ir dabartinių laikų Lietuvos istoriją, siekiančią 13-jį šimtmetį ir Nepriklausomos Lietuvos laikus. Wayne u-teto Ethnic Heritage pastate įrengta 12 tautybių kambarių. Vieni yra mokomojo personalo, kiti studentų poilsio salės. Treti, kaip lietuvių, yra klasės, kuriose nuolat skaitomos paskaitos, vyksta seminarai ar tarp paskaitų lektorai ir studentai studijuoja. Visus kambarius aplankiusiųjų nuomone gražiausias ir įspūdingiausias esąs Lietuvių kambarys.

Šio kambario komitetas, vadovaujamas energingos pirmininkės Stefanijos Kaunelienės, suruošė š.m. vasario 16 d. lietuvių kambaryje Lietuvos Akto paskelbimo 70-metų ir Lietuvių kambario 10 m. proga priėmimą — vaišes.

Prie gražiųjų kambario durų buvo pastatytos didžiulės, gražios JAV ir Lietuvos vėliavos. Ant lentos iškabinti Antaninos Jonynienės gražūs gintaro ir šiaudelių paveikslai. Kambario viduryje lietuviška lino staltiese užtiestas, įvairiais skanumynais apdėtas vaišių stalas. Graži beržo šaka ir ežiukas, du dideli tortai, žvaigždutės, pyragai, sumuštiniai, vaisiai ir kiti skanumynai. Ant kito stalo kava ir vaisinis

punšas. Šone retesnių eksponatų parodėlė. Čia didelis, įmantriai išdrožinėtas lietuviškas kopolytstulpis, medžio skulptūra iš Lietuvos ir t.t. Koridorių stalas su ant jo išdėstytom įvairiom knygom, albumais ir informacine literatūra. Stalų padengimu ir vaišėmis rūpinosi: Antanina Jonynienė, Eugenija Bulotienė, Natalija Sližienė ir Nijolė Čerekienė. Kepsnius iškepė: Antanina Jonynienė, Natalija Sližienė, Danutė Jankienė, Stefanija Gladkauskienė, Danutė Petronienė, Elzbieta Jodinskienė, Adelė Poderienė, Nijolė Čerekienė, Ona Pusdešrienė ir Eugenija Bulotienė.

Į priėmimą atsilankė daug lietuvių ir kitataučių: Wayne u-teto viceprezidentas Arthur Johnson, slavistikos d-to prof. Frank Corliss ir Dichan Ton Wajau, bibliotekos vedėjas Peter Spyer, Liberal Artsdekanas Duran Dalmas A. Taylor, anglų kalbos d-to dekanas Robert Strozier, meno f-teto dekanas Ričardas Bilaitis, community Relations vicepirm. Eileen Rider, Šv. Antano parapijos klebons kun. Alfonsas Babonas su mama ir kiti. Kurie pavėlavo, labai gailėjosi ir teiravosi, ar susitiksime sekančiais metais Vasario 16-tą dieną.

Stefanija Kaunelienė supažindino atsilankiusius su kambario detalėmis ir Lietuvos istorijos svarbesniais momentais, onorinčius nuvedė ir parodė kitų tautybių kambarius.

Šio kambario nuoširdus mecenatas senosios kartos susipratęs lietuvis savo testamentu paskyrė pinigų, kad iš procentų būtų duodamos stipendijos tame u-tete studijuojantiems lietuviams studentams. Jau keli studentai ta stipendija pasinaudojo.

K-teto pastangos suorganizuoti šio u-teto lietuvius studentus davė vaisių. Lino Barausko ir Manvydo Šepečio iniciatyva jie susiorganizavo Lietuvių studentų klubą.

Į Lietuvių kambario komitetą sekretoriaus anglų kalba pareigoms įsijungė premedicinos studentas Manvydas Šepetis.

**Skaitydamas "Tremties trimitą", jausk pareigą paremti "Kario"
leidimą**

PAVASARIS SUVALKIJOJE

K. Milkovaitis

*Pavasario dienos arimais vagotos,
O naktys nusėtos dangaus gintarėliais.
Alyvom pakvėpus gamta, tartum svotas,
Gaivina, nuteikia jausmus vakarėliais...*

*Upelis čiurlena, pro akmenis rausias —
Čia pliuška, ten čiurška, antai — sūkurėlis...
Panėręs svyruoja želmuo ilgausis,
Varliūktės skėtrioja — lyg pabaisų vėlės...*

*Pro tviskantį orą triliuoja paukšteliai:
Lakštutės, varnėnai — kaip toj pasakėlėj...
Žaliuoja šilainės, kaip jūra rugsėjy,
Artoją sekioja strazdai ubagėliai.*

*Švelnutis vėjelis krūmokšniuos švepluoja:
"Kas inkilų uosin prie vartų įkėlė?"
Mėlynę padangėj tuopos nušluoja,
Darželyje rūtos, prie jų mergužėlė...*

M E I L Ė

P. Lizdeika

(Eilėraštis iš okupuotos Lietuvos)

*Praeis ruduo, žiema, ateis pavasaris,
Sugrįš išskridę, saulė švies linksmi,
Suoš miškai, ir atkeliaus vėl vasara,
Atgims gamta, vėl būsime vaikai...*

*Ar meni tą sunkią mūsų vasarą?
Ne visos linksmos būna jos, kaip tu matai,
Bet mūsų meilė saugojo ir ryto rasą,
Ir mus ji saugoja šventai...*

*Myliu tave kaskart stipriau.
Tavy semiuos jėgų, išmintingumo,
Myliu tave kaskartą aistringiau,
Tavęs kaip oro reikia man ir tavo nekantrumo...*

*O meile, neapleisk tu mūsų!
Ne Devui melsimės, tik tau vienai!*

VASARIO 16 MINĖJIMAS DETROITE

Vasario 16 šventės proga, vasario 14 d., 10:30 v. r. Šv. Mišios buvo atnašautos visose trijose lietuvių parapijų bažnyčiose: Dievo Apvaizdos, Šv. Petro ir Šv. Antano. Šv. Antano parapijos bažnyčioje klebonas kun. Alfonsas Babonas už gyvus ir mirusius laisvės kovotojus atnašavo Šv. Mišias ir pasakė prasmingą šventei pritaikintą pamokslą. Mišiose dalyvavo LŠST pirmininkas Mykolas Abarius, Jūrų šaulių vadovas Bronius Valiukėnas ir 6 organizacijų vėliavos, kurias tvarkė Švyturio jūrų šaulių kuopos vicepirmininkas Juozas Kinčius. Auką nešė Mykolas Abarius ir Vincas Tamošiūnas. Skaitinius skaitė Matas Baukys, giedojo parapijos choras, vadovaujamas muz. Stasio Sližio. Po Mišių sugiedotas Lietuvos himnas.

**Dievo Apvaizdos Parapijos
salėje**

Graži vasario 14 d. sutraukė gausų būrį žmonių į Vasario 16, Lietuvos

valstybės 737 metų ir Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo 70 metų sukakčių minėjimą.

Salės scenoje kabėjo gražus paveikslas su skaitlinėmis 70 (apvesta grandine), žemiau Vasario 16 ir 2 lietuviškomis vėliavomis šonuose. Prie scenos stovėjo vazomis ir gėlėmis gražiai papuoštas ilgas stalas.

Minėjimą pradėjo ir pravedė adv. Kęstutis Miškinis. Švyturio jūrų šaulių kuopos vicepirmininkui Juozui Kinčiui vadovaujant, įneštos į salę 9 organizacijų vėliavos.

Pranas Zaranka, akomponuojant Vidui Neverauskui, sugiedojo JAV himną. Šv. Antano parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas sukalbėjo prasmingą invokaciją.

Atsistojimu pagerbti žuvę dėl Lietuvos laisvės. Savanoriams kūrėjams Stasiui Šimoliūnui ir Vincui Tamošiūnui Birutė Barauskienė su dukra Danute prisegė po gėlę. Savanorių kūrėjų garbei Marius Sayus padekla-

mavo savo kūrybos eilėraštį "Vasario 16-toji".

Michigano valstijos gubernatoriaus proklamaciją paskaitė Paulius Jankus.

Advokatas Kęstutis Miškinis supažindino su į minėjimą atvykusiais svečiais. Latvių ir lenkų atstovai tarė žodį.

Senatorius D. W. Riegle pas mus atvykta ir kalbą pasako jau ne pirmą kartą, bet tokios jautrios draugiškos ir nuoširdžios tikrai dar nebuvo. Jam Lietuvos reikalai gerai žinomi. Jis paminėjo Lietuvos su Rusija padarytas sutartis, Lietuvos okupaciją ir dabartines lietuvių kovas dėl laisvės ir kad tos kovos būtų sėkmingesnės, pakvietė visus atsistoti ir pasimelsti. Jam baigus kalbėti, publika ilgai ilgai plojo. K. Miškinis senatoriui įteikė dovaną — knygą.

Po senatoriaus kalbos vyko meninė dalis, kurią atliko tautinių šokių vienetas "Audinys", vadovaujamas Rusnės Kasputienės ir Žiburio litua-

nistinės mokyklos mokiniai, vadovaujami Viktorijos Viskantienės. Akordeonu grojo Rimas Kasputis. Abi šokių grupės gražiai pasirodė ir susilaukė daug aplodismentų. Jiems išsiriškiavus scenoje, Stasys Šimoliūnas ir Vincas Tamošiūnas į sceną įnešė didelį krepšį gėlių.

Vilniaus krašto lietuvių sąjungos ir ALT S-gos Detroit skyriaus pirmininkas Albertas Misiūnas supažindino su antru kalbėtoju ALT vicepirmininku ir ALT S-gos valdybos pirmininku dr. Leonu Kriaučeliūnu.

Dr. Leonas Kriaučeliūnas kalbos pradžioje pagyrė parapijos kleboną už pasakytą gražų pamokslą ir tartus jautrius žodžius, padėjo už pakvietimą.

Dr. Leono Kriaučeliūno kalba lieti

įvairius Lietuvos laikus: Vasario 16 reikšmę, kovas dėl nepriklausomybės, gražų nepriklausomoje Lietuvoje gyvenimą ir dabartinį sunkų Lietuvos gyvenimą. Kalbėjo labai gražiai ir nuoširdžiai.

Mokytojas Kazys Gričius padeklamavo Mariaus Sayaus kūrinį "Sibiro Aguonėlė".

Antano Noraus buvo paruošta graži 12 puslapių programa, kuriai viršelį nupiešė Mykolas Abarius, o išlaidas apmokėjo LFKU "Kasa" ir D. ir L. Petroniai. Minėjime dalyvavo apščiai žmonių ir Lietuvos laisvinimo reikalams surinkta 4,702 dol.

Sugiedojus Lietuvos himną, buvo išneštos vėliavos ir baigtas minėjimas.

Antanas Grinius

KADA ILSIESI, SAULE MOTULE?

Aušrinė Jūratė

*Mano motulė saule pavirto,
Mėnuliu — tėvuželis,
Pati skaisčiausia dangaus žvaigždėlė
Tai mano seserėlė.*

*Kaip anksti rytą beatsikelčiau
Saulutė patekėjus.
Smagus mėnulis dangum keliauja.
Po delčios vėlei jaunas.
Žvaigždės Aušrinė ar Vakarinė.
Spindėt nepaliauja...*

*Kada ilsiesi, Saule motule?
Mėnuli, tėveli, kada prisėsi?
Kada miegosi, Žvaigžde sesule?*

Šauliai Lietuvos nepriklausomybės metais ruošėsi priešlėktuvinei apsaugai

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

Š. m. 6 dieną, baigdamas savo amžiaus 88-sius metus, mirė Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoris, karo invalidas, Vyčio kryžiaus kavaličius, viršila Bronius Tvarkūnas. Mirtis nebuvo netikėta: šio tauraus Lietuvos patrioto sveikata dėl sunkaus sužeidimo Lietuvos laisvės kovose visą laiką buvo silpna, o pastaraisiais metais, sulaukus gilios senatvės, jis jau mažai besikėlė iš lovos. Be to, jam, kaip labai nedaug kam, teko pergyventi ir sunkūs jo šeimą ištikę smūgiai: prieš vienuolika metų palaidojo žmoną, o neperseniausiai, leukemijos pakirstas, mirė ir sūnus, pačiame amžiaus tvirtume. Jo gilišios senatvės paguodai teliko dukterė Laima, rūpestinga jo slaugytoja, nuoširdžiai jį globojusi iki paskutinių gyvenimo valandų.

Bronius Tvarkūnas buvo gimęs 1900 m. gegužės 3 d. Vaišvilio k., Naujamiesčio vls., Panevėžio aps. Baigęs Upytės pradinę mokyklą, ūkininkavo. Lietuvos laisvės rytui išaušus ir jo gimtąjį kaimą pasiekus kovos už laisvę šauksmui, jis su savo broliu Juozu, ilgai nesvarstę, atsisveikino su tėviške ir 1919 metų sausio 6 d. užsiregistravo Kėdainiuose į Lietuvos kariuomenę. Buvo paskirtas į Panevėžio batalioną. Brolis Juozas buvo sunkiai sužeistas kovose su bermontininkais ir 1920 m. kovo 20 d. nuo žaizdų mirė, o Bronius Tvarkūnas 1919 m. gegužės 19 d., parodęs nepaprastą drąsą kovose su bolševikais, ties Venslaviškiais, netoli Panevėžio, buvo sunkiai sužeistas ir, išgulėjęs ligoninėje 7 mėnesius, netekęs 50% sveikatingumo, nebetiko karinės tarnybos rikiuotei. Už narsumą buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi

A. A.

VIRŠ. BRONIUS TVARKŪNAS

su kartais ir pasiliko karinėje tarnyboje nerikiuotės pareigom. Daugiausia metų išdirbo (nuo 1925 m. iki 1941 m. rugpjūčio 15 d.) Karo muziejuje.

1932 metais už gerą pareigų ėjimą buvo pakeltas viršila ir tuo pačiu metu paskirtas Karo muziejaus ūkvedžiu. Ilgesnį laiką jis vadovavo Karo muziejaus įspūdingom apeigom prie Nežinomojo kario paminklo.

Vėliau, išėjęs iš Karo muziejaus, dirbo Karo invalidams šelpti komite- te.

Labai skaudžiai pergyvenęs bolševikinę ir hitlerinę okupacijas, anksti įsijungė į Lietuvos laisvės kovotojų pogrindį, jos vadovybėje eidamas išdininko pareigas. Apie savo šios veiklos laikotarpį plačiau pasisakė ilgokame pasikalbėjime, paskelbtam "Laisvosios Lietuvos laikraštyje 1954 m. Nr. 14.

1950 m. vasarą atvyko į JAV ir apsigyveno Filadelfijoje, kur dėl suprantamų priežasčių jo gyvenimo dienos nebuvo rožėmis klotos, kai ka-

sdieninė duoną teko pelnytis fiziniu ir nelengvu darbu, kuriam 50% sveikatos jis buvo netekęs Lietuvos nepriklausomybės kovose. Tačiau jis, nuolat maišydamasis savojoje Filadelfijos lietuvių bendruomenėje, visada buvo nuotaikingas, su šypsniu aplinkai, niekad nepaaimanodamas dėl kokių nors rūpesčių ar vargų, vis domėdamasis mūsų tautinio gyvenimo reikalais ir vis viltingai išsitar- damas apie rytojų...

Kovo 5 d. su a.a. Broniumi Tvarkūnu Eramino laidojimo šerminėje atsisveikino gausus būrys filadelfijiečių, kun. K. Sakalauskui kalbant rožinį, o ramovėnams stovint garbės sargyboje.

Atsisveikinimo prasmingus, bendruomeniškus, pagarba kovai už Lietuvos laisvę perpintus žodžius tarė Filadelfijos LB apylinkės pirm. T. Gečienė. Po jos kalbėjęs Filadelfijos ramovėnų pirmininkas J. Stelmokas, priminęs mirusiojo pavyzdžio vertą patriotizmą, pastebėjo, kad ramovėnai, jį pagerbdami, buvo išsiringę jį skyriaus gabės nariu. Vietos Balso pirmininkas F. Andriūnas pagarbiam grožėdamasis a.a. Tvarkūno patriotizmu ir auka Lietuvos laisvei, pabrėžė ir jo pavyzdinę supratimą šelpti nelaiminguosius tautiečius.

Kovo 6 dieną buvo atlaikytos gedulingos pamaldos, kurių pabaigoje kun. K. Sakalauskas pasakė jautrų bei prasmingą pamokslą, paryškindamas kovos už laisvę prasmę, kuriai velionis ryžosi aukoti gyvybę.

A. a. Broniaus Tvarkūno palaikai amžinai ilsėsis Prisikėlimo kapinėse. Filadelfijos pakraštyje.

S.

A. A. JONAS PETRAS-PETRAUSKAS

1987 m. lapkričio 25 d. ryte staiga mirė a. a. Jonas Petras - Petrauskas, gyvenęs Burbank, Calif. Velionis buvo gimęs 1913 m. rugpjūčio 14 d. Scranton, PA. Tėvai buvo atvykę iš Lietuvos prieš jam gimstant su vienu savo sūnumi. Nežinia dėl kokios priežasties, tais pačiais metais, kai gimė Jonas, tėvai grįžo Lietuvon su Jonuku, o atsivežtą sūnų paliko giminių priežiūrai Scrantone.

Tėvas Albinas su žmona ir sūnumi apsigyveno Kėdainiuose. Čia gyvenamas su šeima, susilaukė daugiau prieauglio: vieno sūnaus ikr dviejų dukrų. Sūnus Jonas gimnazijoje reiškėsi skautų veikloje. Vėliau jis tarnavo Kėdainių teisme raštvedžiu. Sulaukęs 22 metų amžiaus, 1935 metais grįžo į Ameriką ir apsigyveno pas savo brolių Scranton, Pa.

Jonas dirbo geležinkelio kompanijoje elektriku. Klevelande lietuvių parengime susipažino su gailestingąja seserimi Adele Kučinskaitė ir abudu persikėlė gyventi į Los Angeles. 1948 metais čia susituokė Šv. Kazimiero bažnyčioje. Čia jis jau dirbo kaip kontraktorius — dažytojas. Jam teko dirbti filmų žvaigždėms ir šiaip žymiesiems žmonėms Beverly Hills apylinkėje. Jų šeima pagausėjo gražiu prieaugliu: Jonas, Dennis ir Leonardas. Jiems, dar mažiems esant, persikėlė gyventi į Burbank, Calif. Jo žmona dirbo ligoninėje. Ji staiga susirgo vėžio liga ir mirė 1969 m. sausio mėn. Jonui vienam teko vaikus auklėti ir leisti į mokslus, paruošti gyvenimui. Jis juos rūpestingai ir gražiai išaugino. Ir vėl nelaimė: vyriausias sūnus Jonas susitarė su savo kaimynų jaunimu važiuoti į automobilių lenktynes. Po rungtynių jo kaimynai grįžo vieni namo, o Joną paliko. Anaheime Jonui einant per geležinkelio bėgius, ant jo užlėkė traukinys ir vietoje užmušė.

1940 metais Rusija okupavo Lietuvą. Jono tėvą Albiną Petrauską, policijos vadą Kėdainiuose, su žmona bolshevikai areštavo ir 1941 m. birželio

15 dieną ištrėmė į Sibirą. Ten koncentracijos stovykloje jie mirė. Sūnus Jonas Petras - Petrauskas sunkiai pergyveno čia, Amerikoje, sužinojęs, kad tėvai yra ištrėmti į Sibirą. Su jais niekad nesusisiekė laiškais ir taip jie ten su kitais lietuviais dingo mirties lageriuose...

Jonas Petras nenuleido rankų ir visur ir visuomet didžiavosi savo lietuvių kilme ir savo likusiais gražiais sūnumis. Jis priklausė organizacijoms: Vyčių, Amerikos Lietuvių Piliečių klubui ir Juozo Daumanto šaulių kuopai. Visuomet dalyvaudavo su šaulio uniforma šaulių surengtuose minėjimuose ir Lietuvos tautos šventėse. Buvo pareigingas ir linksmo būdo žmogus ir mėgo draugystę. Buvo susipratęs lietuvis.

1979 metais Jonas su sūnumi Denniu keliavo po Europą, Rusiją ir okupuotą Lietuvą. Ir vėl 1981 metais Jonas vienas buvo nuvykęs su lietuviais turistais į okupuotą Lietuvą. Ten aplankė savo dvi seseris — Aldoną ir Zitą Kaune ir Vilniuje ir brolių girininką Biržų rajone.

Per paskutinius 10 metų Jonas sudarė "Petras Investment" — tėvo ir sūnaus Dennis korporaciją, kurios vardu pirkto ir pardavė namus, sklypus. Dabar sūnus Dennis išplėtė korporaciją ir turi labai gerą pasisekimą šiame biznyje, kartu turi ir savo Real Estate įstaigą.

Paskutinį kartą sutikau Joną Petrą - Petrauską 600 metų Lietuvos Krikščionybės šventėje su sūnumis Denniu ir Leonardu. Drauge dalyvavome šv. Mišiose ir iškilmėse miesto centrinėje katedroje, o po pamaldų jis su sūnumis dalyvavo suruoštame LBA-os bankete. Buvo linksmas, labai kalbus ir visur ten švaistėsi su savo foto aparatu. Tai buvo lapkričio 22 diena, sekmadienis. Praslinkus veik 4 dienoms, 1987 m. lapkričio 25 dienos rytą, Jonas Petras - Petrauskas, sulaukęs 74 metų amžiaus, pilnas energijos ir niekada nesirgęs, staiga mirė.

Kai sūnus Dennis iš ryto telefonu paskambino tėvui Jonui, bet šis neatsiliepė, tuomet jis iš Woodland Hills, apie 15 mylių, nuvažiavo į Burbank pas tėvą. Rado tėvą Joną Petrą - Petrauską mirusį lovoje. Atvykusi policija nustatė, kad mirė širdies ataka.

Veliono Jono Petro - Petrausko palaikai buvo atvežti į Šv. Kazimiero bažnyčią lapkričio 29 d. 7:30 val. vakare. Gražus karstas buvo pridengtas gelėmis ir Lietuvos trispalve vėliava. Rožinį kalbėjo prel. dr. V. Bartuška ir pasakė pamokslą. Po rožinio giedojo amerikietis solistas. Lapkričio 30 d. ryte šv. Mišias atnašavo už velionio sielą prel. V. Bartuška. Šventų Mišių metu vėl giedojo tas pats solistas, o vargoninkavo komp. Bronius Budriūnas. Prie karsto budėjo uniformuoti šauliai ir šaulės. Karstą nešė šauliai ir kiti. Velionį palydėjo ilga automobilių vilkstinė į Westlake Village, Valley Oaks kapines, kur buvo palaidotas šalia žmonos Adelės ir tragiškai žuvusio sūnaus Jono. Kapinėse maldą sukalbėjo prel. V. Bartuška. Atsisveikinimo žodį tarė Amerikos Lietuvių Piliečių klubo vardu Juozas Gedmintas, Vyčių — Robertas Novakas ir J.D. š. kuopos vardu — Kazys Karuža. Jis pravedė ir laidotuvių ceremonijas. Po to sugiedojo visi Marija, Marija ir Lietuvos Himną. Nuo karsto nuimtą Lietuvos trispalvę vėliavą K. Karuža įteikė velionio sūnui Denniui.

Šeimos vardu K. Karuža pakvietė visus dalyvavusius laidotuvėse užkandžiams į Dennis rezidenciją. Užkandžių metu sūnus Dennis padėjo visiems prisidėjusiems prie tėvo Jono laidotuvių ir palydėjusiems velionį į kapus.

Liko dideliame nuliūdime sūnūs: Dennis, Leonardas, velionio dvi seserys okupuotoje Lietuvoje — Aldona ir Zita, giminės ir artimieji, pažįstami.

Mielas Jonai, ilsėkis Viešpaties ramybėje!

Kazys Šešupė

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIUI AUKOJO:

\$6.00

V. Žalys, Anglija

\$5.00

Lith. Social Club, Anglija

\$3.00

Br. Aušrotas, FL

B. Batisa, MA

Pr. Gasparonis, CA

R. Grybauskas, MD

A. Gurevičius, ONT

Vl. Kleveckas, Vokietija

A. Kuncaitis, ONT

A. Šova, IN

Ad. Šetikas, ONT

J. Papečkys, Argentina

J. Strumskis, Anglija

J. Totoraitis, Co

\$1.00

J. Petrėnas, Anglija

\$50.00

LKVS RAMOVĖ Los Angeles

skyrus per išd. A. Dovydaitį

Ema Šparkevičienė, PA savo vyro

a. a. Adomo Šparkevičiaus atm.

\$23.00

J. Stašaitis, MA

\$13.00

J. Agurkis, NY

Pr. Lauraitytė, NY

\$11.00

V. Morkūnas, ONT

\$10.00

J. Mačiukas, ONT

\$8.00

K. Bileris, NY

Vl. Navickas, Anglija

St. Pabrinkis, OH

Pr. Puškorius, OH

J. Stamaitis, ONT

J. Vyšniauskas, ONT

\$6.00

J. Shurkus, MI

P. Žiulys, ONT

\$5.00

P. Gabrys, QUE

\$3.00

A. Artickonis, ONT

B. Budreika, Vokietija

A. Garolis, OR

v. Požėla, NE

*Nuoširdus AČIŪ, kad neužmiršote
ir KARIJ parenti!*

KARIO Administracija primena, kad 85% skaitytojų seniai užsimokėjo prenumeratas. Beliko neužsimokėjusių tik saujelė. Jau laikas ir jiems užsimokėti.

"KARIO" PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St.,
North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. —

V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.

BOSTON, MA. —

S. J. Minkus

CHICAGO, IL —

"Gifts International", "Parama", "Patria" Gifts & Electr.

DETROIT, MI —

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos
Spaudos kioskas).

OMAHA NB —

Jonas Smailys

WATERBURY, CT —

"Spauda"

WOODHAVEN, NY —

"Romuva"

BROCKTON, MA —

A. Šeduikis, 990 N. Main St.

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Ro-
man Road, London E 2. ORF, England

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS

341 Highland Blvd.

Brooklyn, N.Y. 11207

Alp(LKA) 1756
1988
Nr.4

90.735.268